

BULTENO DE LA ALBANA ESPERANTO- INSTITUTO

Albana proverbo: La fajlilo faris el trabo kudrilon (Sudo)

Nr 62, decembro 2005

Adreso: p/o Bardhyl Selimi Rr. Maliq Muço P.50 A.3 Tiranë Albanio

Telefonoj: +355 4 241272 (Vasil, prezidanto); +355 4 238 558; ++355 68 25 80 758 (Bardhyl, sekretario); +355 4 363360, ++355 682657800 (Rita , kasistino)

Rete: pistolia@yahoo.com , apistoli@aol.com (Vasil Pistoli); selimibardhyl@yahoo.com; adoci@gmx.de (Artur Doçi) ; shhasani@albmail.com (Shaban Hasani); motto@bwc.org (Martha Otto) ; fiorialbtours@yahoo.com (Fjoralba Sadiku); asokoli@bkursimeve.com.al Nehat Sokoli; beqirajs@hotmail.com (Saimir Beqiraj) ; matildasokoli@yahoo.com (Matilda Sokoli); a_myrazi@yahoo.com (Ariel Myrazi); sambeg2000@yahoo.com (Saimir Begollari); dpermeti@amc.al (Rita Përmeti); mgumeni@lincoln.org.al (Jon Gumeni); ereid@wp.pl (Ereid Dhimitri); dritanxhindole@hotmail.com (Dritan Xhindole); ervincanga@yahoo.com ; egli_b@wp.pl (Egli Brati) ; eltonzaimi78@yahoo.com (Elton Zaimi); agimperaj@yahoo.it ; tcobani@yahoo.com (Tonin Çobani); nesokoli@hotmail.com ; uliambinozi@yahoo.co.uk;
Retpag'o : <http://www.esperantio.tk>

You can access the group's web features using the link below.

<http://groups.yahoo.com/group/albanaj-esperantistoj/>

You can access the group's Management page using the link below.

<http://groups.yahoo.com/group/albanaj-esperantistoj/manage>

Enhavo

Novaj kursoj

Kursoj en mezlernejo kaj blindulejo

Studentoj en la klerigejoj de AIS

Sinanonco al AIS klerigejoj

Novaj studentoj

UEA kaj Ni

Ĝisdatiĝo de personaj donitaĵoj en la Jarlibro

Alvoko al la laborplano de UEA

El la leteroj

Letero de Zoran

Letero de Artur

Letero de Edvige

Letero de Agnes

Letero de Boĵidar

Informoj de Henri Masson

Raporto de Grin

Internacia Esperanto-Televizio

Informoj de Renato Corsetti

Kongreso de blinduloj

Fondaĵo ESPERO

Zamehof Tago

Fremduloj pri Albanio

Vojaĝimpresoj de Robert Pontnau

Alvokoj

Karavano

Prelegoj

Ali Eltare pri la Pelazga Lingvo

Novaj lernokursoj

En la Tutnacia Hotelumada kaj Turisma Mezlernejo en Tirana malfermiĝis nova lernokurso. Jen la aliĝintoj je aĝo 15-18 jara:

Altjon Agalliu	Aurold Canja	Denis Muçollari
Amarildo Kalemi	Bledar Sheta	Edison Zyka
Anxhelo Xhako	Blerta Selita	
Artenisa Yzeiri	Dashamir Kaziu	
Edisona Çipi	Fatjon Muço	Marilda Male
Eduard Rizai	Fatjon Rexha	Marsel Petrela
Egestina Shkurta	Fjoralba Mazelli	Matilda Gjuci
Elidon Bregasi	Florid Sina	Mirela Boçari
Eljona Bushpepa	Genci Nuredini	Orkida Dergjini
Enkelejda Çarçani	Joralda Gjoni	Romina Jaskaj
Eraldo Muça	Jurgen Mehmeti	Romina Ndreu
Erjon Kërçiku	Kleida Lakuriqi	Saimir Vreoni
Ervina karaj	Klevis Hyka	Shpend Budi
Ervis Mehmeti	Lisandër Baku	Suela Cara
Esmā Gurzi	Lulzim Tresa	Xhevair Kortoçi

Je okan de novembro 2005, komenciĝis nova E-kurso ankaŭ en la Blindulejo de Tirana. Jen la nomoj de la aliĝintoj:

Nomo	Aĝo	Urbodeveno	Telefono	Patra profesio
Alban Hoxha	13 vjeç	Tiranë	069 21 42 651	Masonisto
Aldair Bërzeshta	13 vjeç	Fier	069 23 08112	Laboristo
Aleks Sakaj	14 vjeç	Vlorë	068 31 20941	Laboristo
Artur Demiri	13 vjeç	Burrel	tel 069 25 82414	Laboristo
Besmir Sulaj	13 vjeç	Kamëz	068 23 57194	Ŝoforo
Edison Dodoveci	13 vjeç	Berat	069 29 01365	Laboristo
Enkelejda Prrenjasi	14 vjeç	Tiranë	-	Elektrikisto
Ernest Lika	13 vjeç	Tiranë	-	Masonisto
Ervin Muha	13 vjeç	Kamëz	068 26 00986	Laboristo
Ervis Muha	13 vjeç	Kamëz	068 26 00986	Laboristo

Eugen Gjata	13 vjeç	Berat	068 27 95 277	Laboristo
Jueda Gani	12 vjeç	Tiranë	068 31 25661	Laboristo
Klodiana Vogli	12 vjeç	Tiranë	068 26 66040	Komercisto
Pashk Bushi	13 vjeç	Kamëz	068 23 302 75	Laboristo

Oni sekvas averaĝe unu lecionhoron semajne. (en la blindulejo ĉiun duan semajnon) Por la blindaj gelernantoj oni uzas la Brajlan version (produktitan helpe de la fondaĵo "Evidente", estrata de s-ro Jacques Tuinder el Nederlando) de la lernolibro eldonita en la jaro 2004, kompilita de s-ro Bardhyl Selimi. Maje 2006 oni planas ekzameniĝi.

Estas ankoraŭ tempo por startigi aliajn E-kursojn ne nur en Tirana sed en la tutan landon. Se ekzistas tiaj, bv sciigi la sekretarion. Dankon.

Nehat Sokoli

Studentoj en la klerigejoj de AIS

Ĉijare almenaŭ du studentoj, Ilir Helmesi kaj Sermen Ĉela aliĝis kaj sekvas la studojn en la universitato de Karlovo (Bulgario) estrata de s-ro Boĵidar Leonov.

Alia studento, jam bakalaŭro, Herion Llanaj aliĝos al la Internacia Studumo en Bydgoszcz (Pollando) por kompletigi sian magistriĝon tie.

Ni alvokos al la gestudentoj de la lasta grado en gimnazioj en Tirana kaj aliloke por ke ili plustudu en supre menciitajn altlernejoj.

Samtempe ni invitas la aliajn bakalauriĝintajn gestudentojn por magistriĝi ĉe AIS sin anoncante plej baldaŭe, por ke ekĝui ankoraŭ pli malstriktajn regulojn. Jen kopio de la sinanonco:

SINANONCO AL STUDADO ĈE AIS STUDIEN-ANMELDUNG BEI DER AIS

Mi petas pri enmatrikuligo ĉe AIS

Ich bitte um Immatrikulation bei der AIS

kun la studadcelo: () () () ()
mit dem Studienziel: BAK. MAG. DR. DR.HAB.

en la sekcio () () () () () ()
in der Sektion KIB HUM STRUKT FIL NAT MORF

Familia nomo:

Individua(j) nomo(j):

Naskiĝdato:

Naskiĝloko (kun landokodo):

Maturec-ekzameno:

jaro:

loko:

Jam kompletigita studado:

grado:
fako:
jaro:
altlernejo:

Mi **aldonas** **poste sendos**
 certigitan kopion de mia
 maturecekzameno **studfina atesto**

Mi indikas dorsflanke miajn poŝt- kaj retadresojn
Auf der Rückseite gebe ich meine Post- und Netz-Adresse an

Mi asertas la ĝustecon de miaj indikoj
Ich versichere die Richtigkeit meiner Angaben

Mi scias, ke enmatrikuligo bazita sur malveraj indikoj estos nuligata de AIS
Mir ist bekannt, dass eine auf falschen Angaben beruhende Immatrikulation von der AIS zurückgenommen wird.

....., 200...-.....-.....
Loko/Ort dato/Datum Subskribo / Unterschrift

.....
Rimarkoj de la klerigofico:

La studento estas provizore/definitive akceptita

kaj ricevis la matrikulan numeron:
kun eldondato kaj eldonloko:

.....
Subskribo / Unterschrift

Rita Permeti-la sekretario de AEI

AIS kaj Ni

Letero de prof. Quednau

Mi aldonas kiel "attachment" la kurslistojn de la bakalauroj Berberi, Zaimi, Binozi - en HTML-formato.

En la kolumno "val" la litero "B" signifas, ke la kurso estas jam uzita por la bakalaura ekzameno - "X" signifas, ke gⁱi ankoraŭ ne estas konsumita.

En la sumo de la studunuoj, kiuj staras sun la listo, estas

nombritaj nur la ankoraŭ ne uzitaj, t.e. la "X"-kursoj.

Listo de atestitaj kursoj de AIS

por studento no 1460: Berberi , Andi , naskita 1981-11-12 en Tiranë (AL) legitimil-no: BM 293 2006

Kodo	Sekcio	No	Studunuoj	Noto	Rez.Std.un	Lingvo	Val	Docentoj	Titolo	K
ISTK_2000	2	3	3.0	7.0	4.5	ilo	X	Bondar	Baza Cseh-kurso de Esperanto	20
ISTK_2001	6	4	30.0	8.0	60	pl	B	Grzębowski Rumiński	Kurs przewodników turystycznych - terenowych [Kurso pri regiona turisma ĉiĉeronado]	20
AKB_2002	2	2	1.0	7.0	1.5	ilo/lt	X	Grzębowska	Litovio kaj la litova lingvo	20
AKB_2002	2	3	2.0	8.0	4	ilo	X	Bondar	Cseh-metodika seminario "A"	20
BUS_4	5	1	1.0	6.0	1.0	ilo	B	Lewanderska-Quednau	Preventa kaj kuraca naturmedicino	22
BUS_4	6	3	1.0	8.0	2	ilo	B	Leonov	Juraj aspektoj de ekologia turismo	22
PSUS_BG	2	1	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Lobin Lewanderska-Quednau Stępniewski Leonov	Edukado kaj instruado	21

Sumo de la administraj studunuoj: 6

Sumo de la rezultaj studunuoj: 10

Listo de atestitaj kursoj de AIS por studento no 1453: Zaimi , Elton , naskita 1978-07-08 en Berat (AL) legitimil-no: BM 294 2006

Kodo	Sekcio	No	Studunuoj	Noto	Rez.Std.un	Lingvo	Val	Docentoj	Titolo	K
------	--------	----	-----------	------	------------	--------	-----	----------	--------	---

ISTK_2001	2	3	3.0	8.0	6	ilo	B	Bondar	Baza Cseh-kurso de Esperanto	20
ISTK_2001	6	9	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Grzębowski	Pasporto al la tuta mondo	20
PL_21	6	1	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Mielcarek	Azio de Kataro ĝis Orienta Timoro	22
PL_21	6	4	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Leonov	Ekologio informadiko - turismiko	22
AKB_2002	2	1	5.0	7.0	7.5	ilo	B	Bondar	Cseh-metodika seminario B	20
AKB_2002	2	2	1.0	9.0	2.5	ilo/lt	B	Grzębowska	Litovio kaj la litova lingvo	20
AKB_2002	2	3	2.0	7.0	3	ilo	B	Bondar	Cseh-metodika seminario "A"	20
BUS_4	1	1	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Quednau	Datenbankoj	22
BUS_4	6	1	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Lobin	Enkonduko al eŭrologio	22
BUS_4	6	3	1.0	7.0	1.5	ilo	B	Leonov	Juraj aspektoj de ekologia turismo	22
AKB_2003	0	6	1.0	6.0	1.0	pl	B	Kowalczyk	Seminarium bakalaŭrskie i magisterkie [Bakalaŭriga kaj magistriga seminario]	20
AKB_2003	2	1	1.0	7.0	1.5	ilo	B	Bondar	Seminario pri Cseh-metodo	20
AKB_2003	2	2	1.0	6.0	1.0	ilo	B	Casquero de la Cruz	Hispanaj tradiciaj festoj	20
AKB_2003	2	3	1.0	6.0	1.0	ilo	B	Casquero de la Cruz	Geografio de Hispanio	20
AKB_2003	6	1	1.0	10.0	3	ilo	B	Grzębowska	Taskoj de	20

									turisma informado	0
AKB_2003	6	3	1.0	7.0	1.5	ilo	B	Grzębowska	Esperanto en turismo	20
AKB_2003	6	11	1.0	8.0	2	ilo	B	Mielcarek	Ameriko kaj Azio	20
AKB_2003	6	12	1.0	6.0	1.0	ilo/pl	B	Grzębowska	Kompendio por vojaĝgvidantoj	20
SUS_27	6	1	1.0	7.0	1.5	ilo	X	Lobin Lewanderska-Quednau	Eŭropaj komunumoj kontraŭ lingvaj, religiaj kaj etnaj problemoj	22
SUS_27	6	2	1.0	8.0	2	ilo	X	Lobin Leonov	Eŭropa turismiko	22
AKB_2004	6	1	1.0	6.0	1.0	ilo	X	Grzębowski	Vojaĝoj kun Esperantotur	20
BUS_5	4	2	1.0	9.0	2.5	ilo	X	Lechowski	Teorio de feliĉo kaj sukceso	22
BUS_5	6	1	1.0	8.0	2	ilo	B	Leonov	Evoluo de la turismo en Eŭropo	22
BUS_5	6	2	1.0	9.0	2.5	ilo	X	Lewanderska-Quednau	La unua helpo en turismo kaj sanecaj danĝeroj dum veturado en tropikaj regionoj	22

Sumo de la administraj studunuoj: 5

Sumo de la rezultaj studunuoj: 9.5

Listo de atestitaj kursoj de AIS

por studento no 897: Binozi , Ulian , naskita 1977-09-09 en Tiranë (AL) legitimil-no: BM 314 2008

Kodo	Sekcio	No	Studunuoj	Noto	Rez.Std.un	Lingvo	Val	Docentoj	Titolo	I
------	--------	----	-----------	------	------------	--------	-----	----------	--------	---

AKB_2003	2	3	1.0	8.0	2	ilo	B	Casquero de la Cruz	de	Geografio de Hispanio	de
AKB_2003	2	4	1.0	6.0	1.0	ilo	B	Casquero de la Cruz	de	Lingvoj de Eŭropo	de
AKB_2003	2	6	1.0	6.0	1.0	ilo	X	Bondar		Instruado de Esperanto laŭ Cseh-metodo(B)	
AKB_2003	6	11	1.0	8.0	2	ilo	X	Mielcarek		Ameriko kaj Azio	
AKB_2003	6	12	1.0	6.0	1.0	ilo/pl	X	Grzębowska		Kompendio por vojaĝgvidantoj	
AKB_2003	6	14	1.0	7.0	1.5	ilo	X	Mielcarek		300 landoj de la mondo	
AKB_2004	0	1	2.0	6.0	2.0	ilo	X	Grzębowska		Pola lingvo por eksterlandanoj	
AKB_2004	0	6	10.0	9.0	25	ilo	B	Casquero de la Cruz	de	La lingvo Esperanto	
AKB_2004	2	3	3.0	8.0	6	ilo	X	Bondar		Instruado de Esperanto	
AKB_2004	2	4	1.0	10.0	3	ilo	B	Casquero de la Cruz	de	Lingvoj de Eŭropo	
AKB_2004	5	1	1.0	7.0	1.5	ilo	X	Casquero de la Cruz	de	Geografio de Eŭropo	
AKB_2004	5	2	1.0	10.0	3	ilo	X	Casquero de la Cruz	de	Geografio de Hispanio	
AKB_2004	6	1	1.0	6.0	1.0	ilo	X	Grzębowski		Vojaĝoj kun Esperantotur	
AKB_2004	6	5	1.0	10.0	3	ilo	X	Casquero de la Cruz	de	Monda heredaĵo de UNESCO	
AKB_2004	6	7	5.0	8.0	10	ilo	X	Casquero de la Cruz	de	Esperanto en turismo	
AKB_2004	6	8	1.0	9.0	2.5	ilo	X	Leonov		Bulgario - lando de rozoj II	
AKB_2004	6	10	1.0	8.0	2	ilo	X	Grzębowska		Kompendio de	

									E-vojaĝgvidanto
BUS_5	4	2	1.0	7.0	1.5	ilo	B	Lechowski	Teorio de feliĉo kaj sukceso
BUS_5	6	1	1.0	10.0	3	ilo	B	Leonov	Evoluo de la turismo en Eŭropo
BUS_5	6	2	1.0	9.0	2.5	ilo	B	Lewanderska-Quednau	La unua helpo en turismo kaj sanecaj danĝeroj dum veturado en tropikaj regionoj
SUS_28	5	4	1.0	10.0	3	ilo	B	Popov von Newiadomsky-Kauffmann Lewanderska-Quednau Bojaĝieva	Interdisciplina metodiko de nuligo de kronika sento de doloro
SUS_28	6	2	1.0	10.0	3	ilo	X	Lobin Leonov	Ekologio kaj turismo

Sumo de la administraj studunuoj: 21

Sumo de la rezultaj studunuoj: 39.5

Kursoj kun "B" estis uzitaj por la bakalaureco,
 kursoj kun "M" estis uzitaj por la magistrico,
 kursoj kun "X" povas ankoraŭ esti uzota por doktoreco

Listo de atestitaj kursoj de AIS por studento no 1047: Dhimitri , Ereid , naskita 1979-08-19 en Tiranë (AL) legitimil-no: BM 187 2004 MM 028 2006

Kodo	Sekcio	No	Studunuoj	Noto	Rez.Std.un	Lingvo	Val	Docentoj	Titolo
ISTK_1998	2	1	3.0	8.0	6	ilo	B	Bondar	Baza Cseh-kurs Esperanto
ISTK_1998	2	2	3.0	8.0	6	ilo	B	Bondar	Seminario pri C metoda lingvoinstruado,

									grado "A"
ISTK_1999	2	2	4.0	8.0	8	pl	B	Zastempowski Zawichrowski Barcikowska Bondar	Kurs wykładow języka Esper [Kurso kursgvidantoj Esperanto]
ISTK_2000	2	2	4.0	8.0	8	pl/ilo	B	Zastempowski Zawichrowski Barcikowska Bondar	Kurs wykładow języka Esperan Kurso kursgvidantoj Esperanto
ISTK_2000	2	6	3.0	8.0	6	ilo	M	Bondar	Seminario pri O metoda lingvoinstruado, grado "B"
ISTK_2001	0	1	3.0	0.0	3.0	pl	B	Kowalczyk	Seminarium magisterskie [Magistriga seminario]
ISTK_2001	6	3	20.0	7.0	30	pl/ilo	M	Grzębowska Gabańska Sobolewski Brzozowski	Kurs pilc wycieczek / K pri vojaĝgvidado
ISTK_2001	6	8	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Grzębowski Sobolewski	La Zamenhof-iti
ISTK_2001	6	9	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Grzębowski	Pasporto al la mondo
ISTK_2001	6	10	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Grzębowski	Aŭstralio, Zelando, Fiĝio
K_SUS_24	6	2	1.0	0.0	1.0	ilo	M	Leonov	Informadiko ka ekologia eksper
SUS_24	1	1	1.0	8.0	2	ilo	M	Frank Corsetti	Planlingvopsiko
SUS_24	2	1	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Eichhorn	Terapio de psik historio nuntempo
SUS_24	4	1	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Angstl	Elementa kurso logiko
SUS_24	6	2	1.0	7.0	1.5	ilo	B	Poláková	Amaskomunikilo multkultura edu

PL_21	2	2	1.0	9.0	2.5	pl/ilo	B	Sadownik	Komunikacia interpersonalna Interpersona komunikado
PL_21	4	2	1.0	0.0	1.0	ilo/pl	M	Lechowski	La teoriaj bazoj de la sukceso kaj faktoroj
PL_21	6	1	1.0	0.0	1.0	ilo	M	Mielcarek	Azio de Kataro, Orienta Timoro
PL_21	6	2	1.0	0.0	1.0	ilo	M	Mielcarek	Australio kaj insuloj de Pacifiko
PL_21	6	5	1.0	0.0	1.0	ilo	M	Pachter	Ekologio en Berlino
AKB_2002	0	1	5.0	10.0	15	ilo	M	Będkowska	Esperanto komencantoj
AKB_2002	0	2	5.0	9.0	12.5	ilo	X	Będkowska	Esperanto progresantoj
AKB_2002	0	3	5.0	10.0	15	pl	M	Będkowska	Pola lingvo eksterlandanoj
BUS_4	5	1	1.0	8.0	2	ilo	M	Lewanderska-Quednau	Preventa kaj kurativa naturmedicino
BUS_4	6	1	1.0	0.0	1.0	ilo	M	Lobin	Enkonduko de eŭrologio
BUS_4	6	3	1.0	0.0	1.0	ilo	M	Leonov	Juraj aspektoj de ekologia turismo
PSUS_BG	2	1	1.0	0.0	1.0	ilo	M	Lobin Lewanderska-Quednau Stępniewski Leonov	Edukado instruado
PSUS_BG	5	1	1.0	10.0	3	ilo	M	Popov Lewanderska-Quednau Stępniewski Bojaĝieva	Ekologio kaj sanado
PSUS_BG	6	1	1.0	0.0	1.0	ilo	M	Lobin	Eŭrologio

Sumo de la administraj studunuoj: 5

Sumo de la rezultaj studunuoj: 12.5

Listo de atestitaj kursoj de AIS

por studento no 1050: Myrazi , Ariel Myrteza , naskita 1979-09-22 en Tiranë (AL)
 legitimil-no: BM 193 2004
 MM 025 2006

Kodo	Sekcio	No	Studunuoj	Noto	Rez.Std.un	Lingvo	Val	Docentoj	Titolo
ISTK_1998	2	1	3.0	6.0	3.0	ilo	B	Bondar	Baza Cseh-kurs Esperanto
ISTK_1998	2	2	3.0	6.0	3.0	ilo	B	Bondar	Seminario pri C metoda lingvoinstruado, grado "A"
ISTK_1998	6	3	20.0	9.0	50	pl/ilo	M	Grzębowska Ludwicki Sobolewski Chyliński	Kurs pilc wycieczek / K pri vojaĝgvidado
ISTK_1999	2	2	4.0	8.0	8	pl	B	Zastempowski Zawichrowski Barcikowska Bondar	Kurs wykładow języka Esper [Kurso kursgvidantoj Esperanto]
ISTK_1999	6	6	15.0	0.0	15.0	ilo	B	Grzębowska	Kurso internaciaj vojaĝgvidantoj]
ISTK_2000	2	7	3.0	0.0	3.0	ilo	B	Bondar	Gramatika kurs Esperanto, triag
ISTK_2001	6	3	20.0	6.0	20.0	pl/ilo	M	Grzębowska Gabańska Sobolewski Brzozowski	Kurs pilc wycieczek / K pri vojaĝgvidado
ISTK_2001	6	8	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Grzębowski Sobolewski	La Zamenhof-iti
ISTK_2001	6	9	1.0	0.0	1.0	ilo	M	Grzębowski	Pasporto al la mondo
K_SUS_24	6	2	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Leonov	Informadiko ka ekologia eksper
SUS_24	1	1	1.0	8.0	2	ilo	B	Frank Corsetti	Planlingvopsiko
SUS_24	2	1	1.0	7.0	1.5	ilo	B	Eichhorn	Terapio de psik historio

									nuntempo
SUS_24	4	1	1.0	0.0	1.0	ilo	M	Angstl	Elementa kurso logiko
SUS_24	6	2	1.0	0.0	1.0	ilo	B	Poláková	Amaskomunikilo multkultura edukado
PL_21	2	1	1.0	7.0	1.5	pl	B	Sudoł	Polska diplomado w XX wieku [diplomatio en la a jarcento]
PL_21	2	2	1.0	0.0	1.0	pl/ilo	M	Sadownik	Komunikacia interpersonalna Interpersona komunikado
PL_21	6	1	1.0	0.0	1.0	ilo	M	Mielcarek	Azio de Kataro Orienta Timoro
PL_21	6	4	1.0	10.0	3	ilo	X	Leonov	Ekologio informadiko turismiko
SUS_25	1	1	1.0	8.0	2	ilo	M	Quednau	Datenbankoj
SUS_25	2	1	1.0	0.0	1.0	ilo	M	Pennacchiatti	Eroj por mezori kompara literaturo
SUS_25	3	1	1.0	8.0	2	ilo	X	Minnaja	Eroj por historio matematiko
SUS_25	6	1	1.0	9.0	2.5	ilo	M	Poláková Lewanderska- Quednau	Preparado de f por report reklama instruada celoj
BUS_4	6	3	1.0	10.0	3	ilo	X	Leonov	Juraj aspektoj ekologia turismo
K_BUS_4	6	2	1.0	0.0	1.0	ilo	M	Grzębowski	Internacia Esperanto-turismo 2002
PSUS_BG	5	1	1.0	10.0	3	ilo	X	Popov Lewanderska- Quednau Stępniewski Bojağieva	Ekologio kaj san

Sumo de la administraj studunuoj: 4

Sumo de la rezultaj studunuoj: 11

UEA kaj Ni

Al komisiito pri Jarlibro de UEA

Responde al via demando por pliĝustigi la donitaĵojn en la delegita reto mi sugestas la jenajn ŝanĝiĝojn en la rubriko “Albanio”:

Tiranë

D aŭ ĉefdelegito, Bardhyl Selimi (Mezini), (instruisto de matematiko, ĵurnalisto, Esperanto-instruado), adreso Rr. Maliq Muço P.50 ap.3 Tiranë Albanio Tel hejma +355 4 238 558, lerneja ++355 4 225053, portebla ++355 68 25 80 758, rete: selimibardhyl@yahoo.com; bselimi@gmail.com

VD Rita Përmeti, ekonomikisto, Adreso Rr 4 Dëshmorët P.11/b Ap.20 Tiranë Albanio Tel hejma ++355 4 363 360, portebla: ++355 682657800, rete dpermeti@amc.al

FD Tonin Çobani, literaturisto, oficisto en Tutlanda Komitato por Radiotelevizioj, tel ++355 4 233 370 rete tcobani@yahoo.com

FD Shaban Hasani, inĝeniero pri domkonstruado tel hejma ++355 4 265 836, portebla tel ++355 68 2080677, rete shhasani@albmail.com, adreso Rr Don Bosco bl Sizmik Pall i Emires, perballe shkollës Q.Turdium, Tirane Albania

Shengjin

D kaj FD Agim Peraj instruisto de pentroarto, 72 Shengjin Albania Tel ++355 532 2068 rete agimperaj@yahoo.com

Kukes

D Nehat Sokoli, biologiisto, oficisto ĉe la edukaj instancoj, adreso Lagjia 4 P.4 sh 3 ap.6 Kukes Albania
Tel hejma ++355 242 2755 portebla tel ++355 68 25 87 699, rete nesokoli@hotmail.com

Pogradec

D Gjergji Gushe, instruisto de la rusa kaj itala, historiisto, adreso Bulevardi “Deshmoret e Pojskes” Pallatet e reja, Pogradec Albania
Tel hejma ++355 832 2326, portebla ++355 68 2703259, rete arbibasho@yahoo.it

Shkoder

FD Saimir Beqiraj biologiisto, d-ro de sciencoj, instruisto en Universitato de Tirana, Adreso Perraj, Rr Alqi Kondi pall 13 Shkoder Albania tel hejma ++355 224 1412 portebla tel ++355 692134745, rete beqirajs@hotmail.com

Noto: la ceteraj personoj jam ekzistantaj en JL restu neŝanĝite. Se vi konstateblis, Shaban Hasani ne plu loĝas en Kukes, tial anstataŭ lin mi proponas Nehat Sokoli, en Pogradec aktivas elstara

esperantisto Gjergji Gusho, kiun mi proponas je multfoje. Mi ege dezirus ke vi aldonu en JL ankaŭ kelkaj JD jam bakalaŭriĝintaj aŭ magistriĝintaj pri Turismo kaj Internacia Kulturo ĉe la klerigejo de AIS en Pollando. Se la estraro de UEA konsentus mi proponus almenaŭ tri el ili. Nur diru min. Bv pligustiĝi la supremenciitajn donitaĵojn ne nur miajn. Dankon.

Via altestime Bardhyl

Semajno de Homaj Rajtoj kaj Esperanto

Vi auxdis, ke dum la pasintaj jaroj pluraj esperantistoj havis la ideon vastigi la signifon de la tago al "Tago de Esperanto" kaj doni al g'i ankaŭ informan elementon per aranĝado de eventoj kune kun aux por neesperantistoj.

Surbaze de cxiuj ricevitaj ideoj, la estraro de UEA eksperimente cxi-jare deklaras, ke la semajno de la 10-a gxis la 18-a de decembro estu "Semajno de Homaj Rajtoj kaj Esperanto". Tiu semajno inkluzivas la 10-an de decembro kaj la 15-an. Artikolo pri tio aperos en la venonta numero de la revuo Esperanto.

Nun la festo ebligas kaj agadon al la ekstero (pri Esperanto kaj lingvaj homaj rajtoj, pri la idealaj valoroj de nia lingvo) kaj la tradician pli internan agadon (festoj de la libro en Esperanto, kluba kunveno por memori Zamenhof). Cetere, la ekzisto de alekstera elemento (la homaj rajtoj) igas ebla kaj dezirinda la kunorganizado de eventoj kun neesperantistaj asocioj.

Do, la limo je tio, kion oni povas fari, kusxas nur en via fantazio kaj en la lokaj eblecoj.

Mi deziras al cxiu klubo tra la mondo sukcesan planadon kaj realigadon de la Semajno de Homaj Rajtoj kaj Esperanto,

Amike

Renato Corsetti

Al la membroj de UEA, TEJO kaj ILEI

Al cxiuj esperantistoj

ALVOKO RILATE AL LA LABOR-PLANO

Karaj esperantistoj,

ne vi sed ni bezonas alvokon. Ni bezonas fari alvokon por havi la impreson, ke ni faris nian devon de prezidantoj de tri grandaj kaj kunlaborantaj Esperanto-asocioj.

Vi ne bezonas cxi tiun alvokon, cxar vi konscie kaj preter niaj alvokoj faras vian eblon por disvastigi Esperanton kaj vivi en gxia komunumo.

Tamen kiel cxiujare ni memorigas al vi la cxefajn prioritatojn fiksitajn de la komitato de UEA. Ili estas: la labor-kampoj:

- informado, - instruado, - utiligado

en kiuj oni laboru laŭ la labor-direktoj :

- profesiigo, - plijunigo, - tutmondigo/malfermigo.

Pri "informado" kaj "instruado" ni kredas, ke ni ne devas doni klarigojn. La senco de tio, kio estas farinda, estas en tiuj vortoj mem. Se vi kredas, ke vi povas kontribui al la Esperanto-movado kaj pere de gxi al pli bona mondo, simple informu kaj instru. Cxio cetera sekvos. Ankaux "utiligado" estas pli mapli klara per si mem: "faru cxion, kion vi sukcesas fari, per Esperanto. Utiligu gxin por atingi viajn personajn celojn."

La sola novajxo cxi-jara estas "malfermigxo" en unu el la labor-direktoj. Tio signifas: "Ne timu malfermu vin kaj vian asocion al la ekstera mondo por kunlabori kun gxi." Ni havas nenion por timi, ni havas nenion por honti, ni havas nenion por kasxi. Male, la Esperanto-movado dum unu sangoplena jarcento kapablis travivi kaj gxenerale resti pura en siaj idealoj kaj en siaj praktikaj agadoj. Ni ne mortigis kaj ne malricxigis homojn. Trovu socion, kiu povas fieri pri la sama atingo.

Do, tute praktike ni ne restu kasxitaj en nia angulo, sed fiere ni aliru la mondon (de niaj kolegoj, de de la vilagxa urbestro gxis Unuigxintaj Nacioj) kaj ni proponu niajn ideojn kaj nian kunlaboron.

Nur tion diras la nova versio de la labor-plano, kiun ni cxiu lauxlaboru, adaptante gxin al nia loka situacio. Cetere la nuna momento sxajnas aparte tauxga por relancxi la laboron por Esperanto, post sukcesa Universala Kongreso en Litovujo kaj reekkresko de la membrado de UEA kaj TEJO, sukcesa intruagado de ILEI kaj sukcesegaj ret-kursoj de E@I, lernu.net, kaj diversaj aliaj projektoj, ekzemple www.esperanto.net. Mi apenau' povas mencii la sukcesajn projektojn nun plenumatajn. Ekzistas instru-projektoj retaj kiel NESTO kaj la kurso de la Argentina Instituto de Esperanto kaj pluraj naciaj, sed ekzistas ankaux' pli g'eneralaj projektoj sukcesaj kiel Interkulturo de ILEI, Lingvo de paco de UEA, ktp. Pardonu nin la nemenciitojn! Ni simple devas imiti tiujn sukcesajn projektojn en niaj landoj kaj fakoj.

Cxar laux la teorio, antaux ol labori, ni cxiu devos redakti nian labor-planon, eble ni rajtas diri: Bonan labor-planon!

Amike

Renato Corsetti, UEA

Heming Welde Thorbjørnsen, TEJO

Radojica Petrovic, ILEI

Osmo Buller, Gxenerala direktoro de UEA

Zamenhof Tago

Multaj esperantistoj per jaroj da laborado c'e la burundiaj esperantistoj informis ilin pri Esperanto, instruis ilin kaj helpis ilin organizi la movadon. Nun la unuan fojon ili festas la Zamenhof-tagon. C'i tiu certe estos la plej bela Zamenhof-festo en la tuta mondo, sed ni almenau' provu arang'ion kompareblan c'e ni.

Amike
Renato

El la leteroj

Sxajnas ke ne nur cxe mi estas problemo kun grandaj mesagx-aldonaĵoj... Eble por la venonta numero vi provu kun forigo de cxiuj eventualaj grafikajxo el la teksto. Kutime la dosieroj kiuj enhavas nur tekstojn ne estas tiel grandaj kaj estas facile sendi ilin.

Alia maniero estas meti la bultenon ie je interreto... Via E-Ligo aux Instituto ankoraux ne havas proprajn ret-pagxojn? Cxu vi havus eblecojn krei ilin, aux eble vi povus demandi/peti iun neEsperantistan instancon aux organizon en via urbo aux lando por eluzi parton de ilia interret-pagxaro...

Zoran Cxiricx

➤ Kara Zoran, dankon pro la sugesto, fakte la retpa'o kostas, c'u ne/

Jes... sed gxenerale ne tro multe... kvankam por ni, cxu en Albanio cxu en Serbio, kie la financaj situacioj ne bonas ecx tio malmulte estas multe. Ja cx. 30 euxrojn por la jara "gastigado" de la ret-pagxo cxe iu interreta sistemo vere ne estas tro kompare kun tio kion oni ricevas (ejon cxe iu interreta komputilo je kiu oni povas meti sufcixe da skribitaj informoj, ofte ankaux la fotoj... dum la tuta jaro). Sed... por tiuj kiuj ne havas, ecx tiu malgranda sumo grandas...

> Iel ajn mi klopodos fari lau' via sugesto.

Vi havas rilatojn kun la lernejoj, aux eble iu el viaj esperantistoj laboras en iu lernejo, eble ecx fakultato?... Se jes... en tiu cxi kazo eble oni povus trovi eblecon por ricevi senpagan lokon (spacon) je iliaj interretaj komputiloj....

Ni en Serbio ne solvis tiel niajn retejojn, sed la fakultatoj cxiuj estas ligitaj al interreto kaj la elspezoj pagas la sxtato... Do, se oni konas iun profesoron... eblus iel prizorgi la aferon...

Sekva pasxo kaj eventuala problemo povus esti kreado de la pagxaroj. Nome tiu cxi afero kutime kostas iom pli... depende de la abundeco de la materialoj, fotoj, grafikajxo.. ju pli da materialo, des pli multekoste... kaj la prezo komencas de almenaux 50 euxrojn... Mi ne certas pri la situacio en Albanio. Do, se vi ne havas iun spertulon por helpi vin, kaj fari ecx senpage... Vi kontrolu la aferojn....

Sed... se vi vere sukcesos neniel solvi la aferon... eble mi povus iomete helpi. Nome mi pretigxas baldaux esplori la aferojn por niaj esperantlingvaj interret-pagxarojn, t.e. mi provos trovi iun pli tauxgan (pli malmultkoston)

ejon por niaj E-organizoj...
Se mi sukcesos trovi ion sufiĉe malpli kosta... eble eblos aranĝi ke ankaŭ
najbaraj E-ligoj profitu la eblecon.
Krome... mi mem okupiĝas pri la kreado de la interret-pagxaroj... do mi povus
helpi ankaŭ je kreado de viaj...
Interkonsentinda afero... vi esploru la eblecojn, kaj anoncigu se vi trovos
nenion.

Krome... ni povus eble fari iun komunan Balkanan ret-pagxaron...

Jam delonge mi pripensadas la aferon, sed pro la tempomanko mi ankraŭ faris
nenion pri tiu ĉi ideo. Sed nun mi denove estas iom pli libera... eble io
farenda... se ankaŭ aliaj konsentos.

Amikan saluton

Zoran

Letero el Artur Doçi

Me qellim qe kerkesat per pune qe une ua dergoja firmave gjermane te duken
sa me profesionale dhe serioze, une kam me qira vend ne nje web-provider ne
Gjermani, ku edhe kam ne dispozicion keto tre adresa interneti:

www.doci.info

www.esperanto-en-albanio.info

www.peshkopia.info

Me thene te drejten deri me sot nuk kam pase kohe te merrem me rregullimin e
asnjeris prej ketyre. Vetem qe kam vendosur ca foto te vajzes, qe ti shohin
prinderit e mi.

Une kam filluar pune ne Austri ne tetor si programues dhe jam nen intensitet
shume te larte pune dhe nuk premtoj dot, se kjo do te ndryshoje ne muajt e
ardhshem. E vemtja gje, qe mund te bej, eshte krijimi i nje liste me te
gjitha dokumentet (pra vetem nje faqeje HTML ne fomre tabele). Megjithate
dua qe dokumentet te jene ne formatin PDF ose text i thjeshte, meqe ka te
ngjare qe Ju te merrni ndonje virus nepermjet Word-it te cilin ne ua
shperndajme vizitoreve dhe pergjegjesine e mbaj une sipas ligjit gjerman
(besoj se me kuptoni). Per te krijuar dokumente PDF nga Word mund te
perndorni Acrobat Distiller; per tekste te thjeshta eshte Notepad.
Krahas cdo dokumenti qe do te vendos ne liste, do te shenoj edhe emrin e
autorit qe mban pergjegjesi per permbajtjen e tekstit. Sidoqofte do te
preferoja qe tek [esperanto-en-albanio.info](http://www.esperanto-en-albanio.info) te kemi vetem dokumente qe kane
te bejne me Esperanton

Ne qofte se jemi dakort per keto pika, atehere jam gati ta krijoj kete
liste. Ju me dergoni dokumentet PDF ose text dhe une i vendos, qe ti shohin
vizitoret tek <http://www.esperanto-en-albanio.info> .

Letero de Edvige

Kara Bardhyl, dankon por la planvojugxo tra Albanio. Gxi sxajnas al mi tre bona!

Se ni sukcesos tion arangxi, ni limigxos al Albanio, cxar gxuste gxi indas viziton kaj certe estas multon por vidi. Pri Makedonio kaj Kosovo... momente ni ne interesigxas. Vi menciis la lagon de Ohrid, cxu gxi havas albanan parton?

Pri tiu cxi lago mi auxdis tiom multe! Mia iama amikino (esperantistino el Beogrado) amegis gxin. Mi petas vin esti nia gvidanto dum tiu vojugxo, sekve oni devos kalkuli ankaux viajn elspezojn kaj pagon por la laboro.

Kiam estus la plej tauxga periodo en la jaro por tion fari? Ne povas esti julio kaj auxgusto pro la troa proksimeco de la UK en Florenco.

Dankon por cxio, korajn salutojn

Edvige, prezidanto de Triesta esperantista Asocio

Letero de Agnes

Renato trovis helpanton kiu kapablas, en la vikion lernejoj por evoluo, meti fotojn. Vi vidis ke jam aperis foto de Benina lernejo. certe foto el via ne manku. Cxu vi povus sendi foton kiu donas ideon pri via lernejo. La foto estu

lauxeble grandformata. Ankaux artikoleto kiu rakontas pri la aktuala stato de la instruado tre bonvenas kaj povus esti aldonita al la jam ekzistantaj informoj.

kore,

agnes

Post respondo

kara Bardhyl,

dankon pri la mesagxo kaj la du fotoj. mi elektis la unuan. Vi povos vidi la rezulton je:

>www.tejo.org/uea/lernejoj_por_evoluo

Letero de Bojidar Leonov

Mi deziras informi Vin kaj per Vi la interesulojn en la rubriko "universitato" pri la solena Inauguro de la Studadjaro en nia Internacia Universitato Karlovo. Kun g^ojo mi deziras informi Vin, ke la auctoritato kaj la intereso al nia Universitato dum la lasta jaro ege pligrandig^is. C^i jare la kandidatoj, kiuj deziris studi en nia Unversitato estis pli ol sescent ! Bedau^rinde surbaze de la ekzistantaj leg^aj kondic^oj en nia lando ni devis limigi la kvanton g^is 250. Pro tio ni organizis akceptekzamenon kaj surbaze de la sukceso ni akceptis por la unua studadjaro 250 novajn studentojn! Ni estas la sola en la Balkana regiono Universitato kies oficiala lingvo de la studado estas Esperanto. C^i jare komencis studi en Karlovo du albanaj studentoj-niaj amikoj C^ela Sermen kaj Helmesi Ilir kaj tiamaniere la Universitato jam estig^is vere internacia. Nun niaj albanaj amikoj obstine lernas Esperanton kaj bulgaran lingvon kaj ni estas tre kontentaj de iliaj sukcesoj kaj diligenteco c^e la studado. Ni estas dankemaj al la oficialaj

instancoj en nia regiono por ilia morala subteno de nia agado. En la Inaŭguro de la Studadjaro partoprenis multe da geurbanoj, reprezentantoj de diversaj oficialaj instancoj kaj organizoj. Gravaj gastoj, kiuj salutis la studentojn bondezirante pluajn sukcesojn en la agado de la Universitato estis D-ro Plamen Slavov- parlamentano, Vic-prezidanto de la komisio por la edukado en la Bulgara Parlamento kaj D-ro Emil Kabaivanov- Urbestro de Karlovo. Kun plej koraj salutoj
Amike Via **Bojidar**

Novaĵoj

Karavano "Interkulturo"

Mi estas ukrainia esperantistino Jxenja Slovacxevskja. Mi gxojas informi vin, ke cxi-auxtune en Ukrainio komencis sian laboron Organiza Komitato (OK) de Tutmonda Karavano "Interkulturo". Jen estas teksto de la inform-komuniko de la unua gazetara konferenco:

INFORM-KOMUNIKO

pri la unuaj prepar-agoj de Cxirkauxmonda karavano "Interkulturo"

Estimataj gesinjoroj!

La 23.09.2005 je la 15 horo en ejo de Ukraina centro de nacia kulturo - Muzeo de Ivan Goncxar - enkadre de Internacia projekto de UN kaj UNESKO "Dekjarigxo de packulturo" kaj de Internacia movado "Por defendo de Naciaj Lingvoj kaj Kulturoj", okazos gazetara konferenco de organizantoj de Cxirkauxmonda karavano "Interkulturo" Cxirkauxmonda karavano "INTERKULTURO" estas eksterkonfesia, eksterpolitika, eksterkomercia, senprofita inform-kleriga ago. Gxia cxefa celo estas - fortigo de paco inter la homoj de diversaj landoj kaj nacioj, kredoj kaj politikaj vidpunktoj helpe de intersxangxo per kulturaj atingoj.

Karavano, kiu komencigxos post 3,5 jaroj kaj dum 12 jaroj pasos tra 112 landoj de la mondo kaj laux la paciga signifo egalos al Olimpiko, dum okazigo de kiuj en malnova tempo oni ecx cxesis militi. CXiujare en la mondo okazas multaj kultur-klerigaj arangxo. Sed unuafoje diversaj direktoj en scienco, kulturo kaj arto unuigxos sub la sama tegmento -

Cxirkauxmonda karavano "INTERKULTURO", kiu inkluzivas: grandiozajn paradojn de la plej diversaj laux la direktoj festivaloj; koncertoj, ekspozicioj sur subcxielaj podioj;

lekcioj, majstro-atelieroj de famaj kulturagantoj kaj pedagogoj en mez- kaj superaj lernejoj; renkontigxoj kun junularo, infanoj kaj iliaj gepatroj; seminarioj por pedagogoj kaj edukistoj, por aferuloj kaj komercistoj; "rondaj tabloj" por sciencistoj kaj soci- kaj religiaj agantoj, politikistoj kaj potenculoj; gazetraraj konferencoj kun jxurnalistoj. La 27.10.2005 je la 15 horo en la Nacia muzeo "Cxernobil'" okazos solena enmanigo de la unuaj "naciaj projektaj dokumento-stakoj" al oficialaj reprezentantoj de la sxtatoj pri preparigxo al la Cxirkauxmonda Karavano "INTERKULTURO". Preparantoj kaj Efektivigantoj de la projekto - membroj de Internacia Junulara Krea Unuigxo "GAUDEAMUS" - opinias, ke laboro, kiun komencis antaŭ 20 jaroj "GREENPEACE" pri ekologio de la medio, hodiaŭ ege grave komenci rilate al ekologio de kulturo por ke la CXernobila katastrofo ne okazu en la homaj animoj. Partoprenontoj en la arangxo - diplomatoj, reprezentantoj de konsulejoj kaj ambasadejoj, sciencistoj kaj potenculoj, kultur- kaj art-agantoj, jxurnalistoj.

Kial gxuste Cxirkauxmonda karavano "INTERKULTURO"?

Interkulturo ligas kaj unuigas diversajn naciojn - tio estas kulturo de internaciaj interrilatoj, kulturo de konduto, kulturo de komunikado kaj de tolerema rilato al alia mondkoncepto. Tial slogano de la Karavano, gxia cxefa ideo - "Paco kiel celo, Kulturo - kiel rimedo", kaj la

fundamenta programo de la agado estas intersxangxi artajxojn de cxiuj fakoj kaj sciencajn novajxojn, reciproke konatigxante kun spiritaĵoj valorajxoj de cxiuj popoloj. Origino de Cxirkauxmonda karavano "INTERKULTURO".

Prilaboro de la projekto Cxirkauxmonda karavano "INTERKULTURO" estis lanxita en 1998 kiel ago de la tutmonda signifo. Nun la internacia Organiza Komitato (OK) de Cxirkauxmonda karavano "INTERKULTURO" por efektivigo de inform-komunikaĵoj bezonoj de la Karavano tra la mondo uzas

evoluintan dum 118 jaroj kaj plifortigitan dum lastaj jaroj de tutmonda komputila "Interreto", infrastrukturon de centoj da regionaj kaj 214 internaciaj kaj naciaj akademioj, institutoj, lernejoj, muzeoj, bibliotekoj, kluboj, fondusoj, servocentroj, entreprenoj, komitatoj, organizoj, ligoj asocioj kaj societoj.

Preparado de la Karavano

En u.Kijivo la OK planas vicon da preparaj agoj, kiuj estos periode okazantaj dum 3,5 jaroj ekde 22 de septembro 2005. Oktobre de 2005 okazos cxiulunde - seminarioj pri partopreno en la Karavano, cxiumerkrede - "rondaj tabloj" pri preparo de la Karavano, cxuijxaujde - NABAT* (Naciaj

Asembleoj de Bonfaraj Asocioj kaj Societoj) "Defendu la kulturon", cxiuvendrede - "brifing"-oj de la Karavan-organizantoj, dum kiuj la jxurnalistoj ricevdos informojn pri paso de gxia preparo en diversaj landoj, cxiusabate - kunsido de OK.

Organizantoj de la agado: OK de Cxirkauxmonda karavano "INTERKULTURO", Internacia Junulara Krea Unuigxo "GAUDEAMUS", Internacia movado "Por defendo de naciaj lingvoj kaj kulturoj" - Volodimir Soroka (posxtelefono 8-097-7802602), UEA-Delegito por Kijivo - Mikaelo Lineckij (8-068-7069576), Societo por subteno kaj defendo de ukraina kulturo "ESPERO" - Eugenia Slovacxevskaja (8-068-7069548), Asocio "Mondo.Belo.Kulturo." - Valentina Sazonova (8-044-5924532 dume nur en la ukraina kaj la rusa). Informservo de OK: Irina Sxmigol' (8-066-1796383) Plena teksto de lakomuniko estas tradukata kaj baldaux aperos en la reto
Registro de la jxurnalistoj estas nepra.
* NABAT (en la rusa) - alarma sonorado

Nome de OK de Karavano, mi proponas al vi kunlaboron, kiu estos tre grava kiel por Esperanto - ja per tiu projekto internacia lingvo finfine ekhavas eblecon okupi sian realan lokon - lokon de neuxtrala lingvo, kiu pereas kiel cxenero inter diversaj kulturoj - tiel ankaux por cxiu partoprenantoj: cxiu, kiu decidos partopreni en tiu "grandioza projekto", gxuste tiel nomis gxin Prezidanto de UEA Renato Corsetti, havos eblecon montri sian nomon al tuta mondo, kaj ne nur al esperantistoj, sed al famaj ne-esperantistoj - kulturuloj kaj potenculoj - kaj pere de tio ekhavas pli da eblecojn efektiviigi siajn projektojn en ajna sfero de vivo.

Kion vi povas fari por tio?

Nun esperantistoj el diversaj landoj efektivigas tradukon de "Naciaj Projektaj Pakajxoj" de Esperanto al la naciaj lingvoj por sekva enmanigo de gxi al reprezentantoj de landaj estraroj . (La unua ceremonio de enmanigo de "Naciaj Projektaj Pakajxoj" estos post kelkaj semajnoj en Kievo). Gxis nun ni ankoraux ne turnis al viaj samlandanoj kun tiu propono. Nun ni petas vin tre serioze turni vian atenton al tiu grava agajxego kaj aligxi al tiu granda laboro, sendonte al mia retadreso vian kontenton traduki la gxeneralan tekston. Gxi havas 12 pagxoj, kiuj estos enmetotaj en jam pretan belan KD-programon kun 82 pagxoj, kiu jam estas tradukita en kelkaj naciaj lingvoj.

Se vi jam pretas fari tion - sendu vian konsenton al mia retadreso kaj mi sendos al vi la tekston por traduko. Ni ege esperas al via kunlaboro por nia komuna afero!

Amike,
Jxenja

ATENTON!!

Vi estas atendata la 20-27.07.2006 en cxefurbo de Ukrainio por la Internacia familia renkontigxo kun la temo "Kuirarto". Montru bongustajxoj de Via popolo al aliaj esperantistoj!

bonvolu subteni la agadon sendi e-kartojn al EU-Parlamentanoj kun la

jena teksto:(eble sendu al mi korektitan tekston, se necesas) Intertempe sur la ret-pagxaro (ttt-ejo) de la Verda Frakcio vi povas

elekti el kvin lingvoj kaj el kvar kartoj:

<http://www.greens-efa-service.org/ges/ecard/>

La adresatojn vi povas elekti laux la lando kaj partio; kaj ili ricevos

la karton kun la teksto (vi rajtas anstatauxi gxin per via lingvo).

Mi tradukis la karton kiu montras bebon. Kaj ankaxu sendis gxin al s-ino Margareta Handzlik.

Bonvolu haltigi la toksan heredon:

Ecx antaux la nasko de bebo, gxi jam havas kontakton kun toksaj kemiajxoj, kiuj akumuligxis en la patrino.

Ni devas finigi tiun toksan heredon - infanoj, homaj kaj kaj animalaj,

havas la rajton al sentoksajxa komenco de la vivo.

Persistaj, bio-akumuligxemaj kaj toksaj kemiajxoj ne havu lokon en nia

estonteco.

Bonvolu subteni la raporton de la medio-komitato por devige anstatauxi

tiajn substancojn kiam pli sekuraj alternativoj haveblas.

Amike salutas, Manfred Westermayer (sekretario)

Asocio de Verduloj Esperantistaj (AVE)

Kandelstr. 62, D-79194 Gundelfingen

(2005-10) www.comlink.apc.org/ave/

Rusio planas konstrui en Beloyarsk novtipan nuklean reaktoron, BN-800.

Temas pri fermita reciklado de la nuklea fuelo pere de rapidaj neutronoj. La avantaĝo estus, ke oni evitas la eksteran pritrakton de la altradiaktiva fuelo.

Problemo kiu endangxerigas la medion dum la transporto kaj pli dum la

prilaborado; ekz-e en Sellafield (GB) kaj La Hague (FR). Tamen restas la kvin ĝeneralaj problemoj:

1-e: Ekspluatado de urania erco kun sekvo de dangxera mediomalpurigo.

2-e: Eksplozo de la reaktoro - dependas de la inkluziva sekureco de la

tipo.

3-e: Finfine (kiam la reaktoro ne plu funkcias) oni havos amason da

alt-dangxera radioaktiva rubo - versxjane ankaux je tiu BN-800.

4-e: Uzado de la rubo, aux post iom da tempo ecx la funkcianta fuelo,

por produkti atombombon, aux pli facile t.n. malpuran atombombon (kiu simple dismetas radiaktivan materialon).

5-e: Ĝxi hejtigas riveron, aeron aux la maron, cxar versxajne oni ne

konstruas ĝxin meze de laurbo, sed bezonas fluantan akvon por malvarmigado.

Cxu ĝxi similas al la koncepto de Bredanta Reaktoro, kiun oni forlasis

en Germanio kaj Francio kaj eble ankaux en Japanio, mi ne scias. (TASS, via Mosnews, 2005-10-28)

Letero de Tereza

de: "Tereza Kapista" terezesp@EUnet.yu

per: "Radojica PETROVIC" radp@ptt.yu

Renato Corsetti skribis al mi, ke mi sendu informojn pri la okazajxoj en Serbio. Do, la 14 de oktobro mi cxeesestis en Nisx, Kongreson de Pedagogoj Jugoslaviaj, tiel nomigxis la arangxo. La cxeftemo estis Krizo en Pedagogio kaj la cxef prelego PEDAGOGIO DE LA PACO kaj kun sama titolo estas eldonita ankaux libro. Eble pro tio la organizantoj vokis min por prelegi kun temo: Esperanto la lingvo de la PACO.

Mi faris 30 bildojn formatajn A4 kaj ekspoziciis pri mia kurso en Afriko, kaj prelegis pri Esperanto vere kiel lingvo de la paco cxar UEA havas la Projekton: AGADO ESPERO-LINGVO DE PACO.

Mi ne restis por la dua tago, sed mi estis ege kontenta kiam la organizanto post 2 tagoj informis min ke estis aprobita Rezolucio

de la Kongreso, kaj sub punkto 9. la Kongreso PROPONAS al lernejoj en Serbio instrui Esperanton.
Mi estas kontenta! Amike Tereza Kapista

Fremduloj pri Albanio

En la ombro de Stalin

Vojaĝimpresoj de Robert Pontnau el la jaro 1981)

Fragmento

La unua impresio

Mia unua impresio en Albanio estis eksterordinare negativa. La hungara aviadilo surteriĝis en la etan flughavenon de Rinas, la ununura pasaĝera glughaveno en la lando. La grupvojaĝantoj sidantaj en la aviadilo (unuopa vojaĝo eblas nur por kelkaj devotuloj, zorge elektitaj) subite silentis, kiam ĝi senmoviĝis. La pordo malfermiĝis, eniris varma aero kaj la motoro de la dutakta kamioneto, kiu alŝovis la ŝtuparon, subite haltis. Rigardante tra la fenestro, mi ekvidis etajn blokhaŭsojn ĉirkaŭantajn la flugkampon. Iliaj ciklopaj okuloj min rigardis singardeme; ĉio terure silentis kvazaŭ por plifortigi tiun impreson.

Silente, la pasaĝeroj forlasis la aviadilon unu post la alia. Miavice elirante, mi rimarkis, ke min ĉirkaŭas armitaj soldatoj, kies pafiloj surhavas bajonetojn. La dogana kontrolo ne estis strikta, ni nur devis plenigi dogandeklarilon, kiu promesis laŭleĝan punon al falsdeklarintoj. Post supraĵa kontrolo de niaj valizoj ni eliris el la salono. Ekstere nin atendis la aŭtobuso de Albturist, ŝtata entrepreno, kiu strikte planas vianrestadon. Mi loniris alon de la flughaveno konstruaĵo. Sur la muro grandega foto de Enver Hoxha (Hoĝa) meze de propaganda ekspozicio, fotoj de novaj loĝdomoj kaj kombajnoj sur kampoj. Laŭtparolilo aŭdigis militan muzikon, kiu elvokis marŝadon de multenombraj trupoj al sangama batalo.

Unua kontakto

Unua kontakto kun la lando, la aŭtobuso min transportas al la hotelo por eksterlandanoj apud la plaĝo de Durres. Albanio aspektas ege malriĉa. Kampanoj laboras sur la grandaj kolektivaj kampoj, videblas, ke la plej multaj laboroj estas farataj sen maŝino; de tempo al tempo, malnova ĉina traktoro tiras ŝarĝveturilon, sur kiun oni ŝarĝas la rikolton, plej ofte ĉevaloj faras tiun laboron. Oftege vojrande oni vidas grandajn sloganojn: "Vivu kamarado Enver Hoxha", "Vivu la Partio de l'Laboro de Albanio", "Ni iru al la oka Partia Kongreso kun plenaj manoj", "Defendo de la patrolando estas la plej alta devo", "Imperiismo kaj reviziismo fiaskos". Iam, vizitante Ĉeĥoslovakion mi opiniis, ke estas multaj sloganoj, tamen ĉi tie estas kvar- aŭ kvinoble pli.

Sur la vojo, la aŭtobuso renkontpasas kamionojn, ĉindevenajn kaj tre malnovajn, kelkajn motorciklojn, precipe Jawa-ojn el la fino de la kvindekaj jaroj, kaj de tempo al tempo personan aŭtomobilon, ĝenerale Fiat 127 Polski. La konstruaĵoj de la kolektivaj farmbienoĵoj estas en malbona stato, multe da plugiloj estas rustkovritaj. La kampanoj estas plej ofte virinoj, la laborvestaĵoj eluzitaj, kelkaj el ili laboras nudpiede. Kaj ĉie, ĉiam apudvoje blokhaŭso kaj denove soldatoj. Sur monteto apudvoje, malantaŭ fabriko, oni povas rimarki dum sekundero plurajn kontraŭaviadilajn kanonojn. Post duonhoreto de veturado ni alvenas en la hotelo por eksterlandanoj apud la urbo Durres.

(Ĉerpita el Monato, kopio sendita de aŭtoro mem, daŭrigota)

Jen la kompleta artikolo en la Albana:

Artikull i Roberto Naupont në MONATO viti 1982

“Nën hijen e Stalinit”

Përshtypje shqiptare në vitin 1981

Shënim: materiali është dërguar nga autori me kërkesën time, pas vizitës që ai bëri sërish në Shqipëri në gusht 2005. Ai është njëkohësisht esperantist dhe artikulli është shkruar në këtë gjuhë. Ja një fragment nga letra shoqëruese e tij:

“I dashur Bardhyl, ky artikull është shkruar në vitin 1982 dhe botuar në MONATO. Kur ai u botua disa stalinistë më kritikuan fort. Në Monato unë nënshkrova si Andreo Dali, duke aluduar për Dali Ndreun. Kur vdiq Enver Hoxha, unë ia propozova këtë artikull një gazete socialdemokrate “Liberation” por atje më tallën pa e lexuar fare artikullin. Edhe në gazeta ka klientelë. Me siguri do shkruaj sërish për Shqipërinë, ndonëse tani nuk ka asgjë urgjente pasi Shqipëria është një vend i hapur dhe njerëzit mund të informohen edhe nëpërmjet internetit sepse gazetat tuaja dalin aty. Përkthime në frëngjisht dalin në faqen *Courier des Balkans*. Më parë udhëtarët dëshmonin si për një parajsë dhe nuk mund ta vizitonin vendin normalisht. Prandaj ishte e nevojshme të shkruaje të vërtetën.

(Kjo letër erdhi me 17 tetor, pasi e përgëzova për artikullin e tij - Bardhyli.)

Përshtypja ime e parë në Shqipëri është jashtëzakonisht negative. Avioni hungarez u ul në tokë në aeroportin e vockël të Rinasit, i vetmi aeroport pasagjerësh në vend. Udhëtarët në grup të ulur në avion (udhëtime individuale janë të mundëshme vetëm për disa të devotshëm, të përzgjedhur me kujdes) papritur heshti, kur avioni nuk lëvizte më. Dera u hap, që andej hyri ajri i ngrohtë dhe motori i kamionçinës me dy kohë që po tërhiqte shkallën, ndali befas. Duke vështruar përmes dritares, vura re ca bunkere të vegjël që rrethonin fushën e fluturimit. Sytë e tyre ciklopikë më vështronin me shumë kujdes; çdo gjë heshti tmerrsisht sikur donte ta përforconte këtë përshtypje. Në heshtje, pasagjerët e lanë avionin, njëri pas tjetrit. Kur po dilja, vura re, se ishim të rethuar nga ushtarë të armatosur, pushkët e të cilëve kishin bajoneta. Kontrolli i doganës nuk qe i rreptë, na kërkuan vetëm të plotësonim një deklaratë dogane, që premtonte dënimin sipas ligjit ndaj atyre që deklaronin gabim. Pas një kontrolli të sipërfaqëshëm të valixheve tona, ne dolëm në sallon. Jashtë na priste autobuzi i Albturizmit, ndërmarrje shtetërore që planifikon rreptësisht qëndrimin tonë. Unë përshkova tërë gjatësinë e sallës së ndërtesës së aeroportit. Mbi mur vura re një foto të stërmadhe të Enver Hoxhës në mes të një ekspozite propagandistike, foto të banesave të reja dhe të kombajnave në fushë. Një altoparlant transmetonte muzikë ushtarake që u bënte thirrje për marshim trupave të shumënumurta drejt betejës së përgjakshme.

Kontakti i parë

Kontakti i parë me vendin, ishte kur autobuzi ynë na çoi në hotelin për të huajt pranë plazhit të Durrësit. Shqipëria ka pamjen e një vendi të varfër. Fshatarët punojnë në fusha të mëdha kolektive, duket që shumica e punëve bëhet pa makina; kohë pas kohe, një traktor i vjetër kinez tërheq një rimorkio, ku ngarkojnë prodhimin me dorë, më shumë këtë punë e bëjnë kuajt. Shumë shpesh në anë të rrugës shihen parrulla të mëdha: “Rroftë shoku Enver Hoxha”, “Rroftë Partia e

Punës së Shqipërisë”, “Të shkojmë në Kongresin e Tetë të Partisë me duar plot”, “Mbrojtja e atdheut është detyra më e lartë”, “Imperializmi dhe revizionizmi do të dështojnë”. Një herë duke vizituar Çekosllovakinë, mendova që atje ka shumë parrulla, por këtu ato janë katër apo pesë herë më shumë.

Në rrugë, autobuzi parakalon kamionë, me prejardhje kineze dhe shumë të vjetër, disa motorçikleta, kryesisht Jawa të viteve pesëdhjetë dhe, kohë pas kohe, edhe automobilë personalë, përgjithësisht Fiat 127 polak. Ndërtesat e fermave kolektive janë në gjendje të mjerueshme, shumë plugje janë mbuluar nga ndryshku. Fshatarët janë më së shumti gra, me veshje pune të amortizuara, disa syresh punojnë këmbëzbathur. Dhe kudo, gjithnjë pranë rrugës, bunkere dhe ushtarë. Mbi një kodër afër rrugës, prapa një fabrike, mund të vëresh, vetëm për një grimcë të sekondës, shumë topa kundërajrorë. Pas një gjysëm ore udhëtim vijmë në hotelin për të huajt pranë qytetit të Durrësit.

Të huajt në Shqipëri

Udhëtimet individuale janë krejtësisht të pamundëshme të paktën për vdekatarët e zakonshëm, por disa të devotshëm ndaj regjimit kanë të drejtë të udhëtojnë me automobil me familjen e vet, duke u shpërblyer kështu nga regjimi për kryesimin që ata bëjnë në shoqatat e miqësisë midis popullit të vet dhe Shqipërisë, të cilët e përshkruajnë vendin sipas klisheve zyrtare, hedhin poshtë të gjitha pikëpamjet e tjera në gazetatat vendase dhe organizojnë udhëtime me grupe, dmth filtojnë pjesëmarrësit, në mënyrë që të ketë në shumicë adhurues të regjimit. Këta miq të Shqipërisë nuk e dinë aspak gjuhën, dashuria e tyre për vendin nuk i shtyn aspak që ta mësojnë atë. Ata, pra, kanë kontakte vetëm me shoqëruesit poliglotë dhe me zyrtarët e tjerë, profesioni të të cilëve është përhapja e të vërtetës zyrtare. Shoqëruesit nuk janë kurrë vetëm në grup, por gjithnjë nga dy, veç kësaj ata zëvendësohen shpejt. Kariera e tyre, kuptohet, varet nga shkalla, se sa ata kanë sukses në përhapjen e idesë për një vend që gëzon një sistem të dalluar social dhe politik dhe shkon shpejt përpara. Ata ju prijnë për kah qendra e qyteteve më të pasura, i largojnë hapur fëmijët, që duan t'i shohin të huajt.

Disa shoqërues janë pakrahasim më interesantë, ata nuk përpiqen papushim t'ju fusin juve pikëpamjen zyrtare. Njëri syresh, të cilit i pagova një gotë birrë, madje m'u ankua për rrogat e pamjaftueshme. Megjithatë, të gjithë, pa përjashtim, paraqesin vetëm pikëpamjen zyrtare, por disa vetëm sipërfaqësisht, sepse të them të drejtën, populli nuk ka shumë iluzione për diktaturën e vet. Shoqëruesve u ndalohet të marrin dhurata; njëri syresh me qëllim po vështronte çakmakun tim, kur qemë ulur bashkë në një piejtore; unë e pyeta atë në se ai e donte këtë çakmak. “Jo këtu!” më tha ai. Pak më vonë, në koridorin e errët, unë ia futa çakmakun në xhep. Megjithatë, në autobuz unë duhet të manovroja me shkathtësi që ai të mos rrinte ulur pranë meje dhe duke diskutuar miqësisht të më pengonte që të fotografoja fushën.

Hotelet për të huajt

Hotelet për të huajt ndodhen në plazh, katër kilometra larg në jug të qytetit të Durrësit. Të gjithë kanë të njëjtin stil arkitektonik, shumica janë shtëpi pushimi për shqiptarët. Katër syresh janë të rrethuar me një gardh dhe janë të rezervuar për të huajt. Tregojnë se ato janë ndërtuar nga italianët. Një nga këto hotele ishte jashtëzakonisht luksoz. Në të ka një zyrë këmbimi valutor, një shitore me artikuj plazhi dhe një pijetore nate, që rri hapur deri në një të mëngjesit. Atje luan një orkestër, kryesisht muzikë përendimore për publikun e huaj të hoteleve. Në këtë hotel luksoz banojnë në fundjavë diplomatët që dëshirojnë të shijojnë detin dhe disa shqiptarë (supozohet që ata s'janë fshatarë). Pranë është një vendparkim, ku parkohen automobilët e diplomatëve. Ato

ruhen gjithnjë nga i njëjti polic por s'e di se kundër kujt vallë vjedhësi fiktiv. Në parkun që bashkon hotelet, rriten me rradhë pemë dhe parrulla, këtu me zë të lartë për partinë, atje portrete të Enver Hoxhës. Madje edhe në sallat e pritjes ka fotografi propagandistike. Ka edhe një restorant ku hanë turistët, një taracë ku çdo orë mund të pish raki rrushi (që tani nuk e gjen në shitoret normale). Turistët mund të bëjnë banjë, të hanë, të vallëzojnë dhe madje të pijnë pa u larguar nga hoteli.

Në plazh para hoteleve ka tabela, që e kufizojnë zonën turistike në disa dhjetra metra katrore, kur situata politike e kërkon këtë gjë. Na tërheqin vëmendjen se ne mund të shëtisim pranë hotelit, por këshillohemi që të shëtisim në grup "për shkak të vizës kolektive", gjithashtu na ndalohet të fotografojmë fabrikat dhe objektet ushtarake (sepse pothuaj kudo ka ose ushtarakë ose bunkerë, e nuk mbetet shumë tjetër për të fotografuar). Nuk kemi të drejtë të shkojmë vetë në qytet, është parashikuar një shëtitje atje. Hotelit ka cilësi të dobët, por në provincë edhe hotelet me cilësi më të mirë gjelojnë nga mizat dhe nga të gjitha nevojtoret dëgjohet kënga ankuese e kasetave të ujit që pikojnë.

Shitoret

Duke mos mundur ta duroj atmosferën e kësaj gracke turistësh (pohoj se duhet të jem tmerrsisht egoist, sepse më të shumtët rrinë atje, pijnë, lahen dhe pastaj krenohem për njohjen e mirë të vendit), ndërsa unë dal e shëtis në mjediset për rreth. Pranë hotelit ka disa shitore, tepër modeste (më pas duhet të pranoja, se sipas kriterëve shqiptarë ato janë tepër luksoze), një shitore mishi, pothuaj gjithë kohën e mbyllur, dy kioska që shesin perime e fruta, disa baraka druri ku mund të blesh enë gatimi të thjeshta, të rruhesh (mjekrat ndalohen, megjithatë kohët e fundit këtë ua tolerojnë turistëve). Ka edhe një dyqan librash dhe gazetash ku (më vonë do e kuptoja se kjo është diçka e zakonshme) gjysma e librave janë partiakë. Së pari gjen veprën e Shokut të madh, që zë 40 % të gjithë sasisë së librave, më pas veprat e Marksit, Engelsit, Leninit dhe Stalinit. Gjysma tjetër përbëhet nga në pjesën më të madhe të saj nga romane të realizmit socialist, të gjitha me autorë shqiptarë; gjen mezi mezi dhjetë libra jo politikë: disa vepra klasike (njëra ishte një përkthim i Viktor Hygosë) dhe një ose dy romane kriminalistike. Gjatë tërë qëndrimit tim, rrallë pashë shqiptarë të lexonin; kur shihja ndonjë syresh, ata gjithnjë lexonin ndonjë autor të huaj.

Vë re, që orari nuk përputhet me hapjen e dyqanit, dyqanet e frutave rrinë hapur vetëm pak kohë dhe klientët qendrojnë në rradhë.

Është ora 7 e mëngjesit, sot dola sërish vetëm, ndërsa turistët tresin verën e pirë pas mezit të natës në pijetoren e hotelit që rri hapur edhe natën.

Përpara dyqanit të mbyllur të mishit rrinë galiç rreth njëzetë njerëz, sot ka për t'u shitur mish. Altoparlantët në rrugë transmetojnë lajmet e mëngjesit të radiostacionit të vetëm : Kooperativa Ylli i Kuq pranë Korçës e tejkaloi planin me 30 %. Në Itali bëjnë grevë me mijëra njerëz. Në Poloni nuk mjafton mishi në shitore. Uzina Çeliku i Partisë në Elabasan po fabrikon tani një çelik me cilësi më të mirë. Arrestime të reja në Kosovë. Në Irlandën e Veriut përsëri përleshje midis patriotëve dhe ushtarëve britanikë. U hap një shkollë e re në Shkodër. Në fund fare zëri hesht dhe zëvendësohet me një muzikë popullore ushtarake por të bukur.

Është ora 8 e një çerek. Numri i atyre që presin në rradhë para shitores së mishit u dyfishua. Vjen një kamion, ai dorëzon dy arka, që mbajnë nga 40 copë mishi të njëllotë, me kocka dhe plot dhjamë, në qese plastike. Sporteli hapet, rradha tash është bërë shumë e gjatë. Shitësi shpejton. Vijnë klientë të rinj dhe rradha zgjatet edhe më. Unë rri te një trung peme dhe pi cigare. Në rrugë një polic fishkëllen dhe mjetet e pakta të udhëtimit (një karrocë me kalë, një kamion i vjetër dhe

disa biçikleta) ndalin. Me shpejtësi rrufe afrohet një Mercedes 280, ku duket vetëm shoferi, sepse pasagjerët fshihen prapa perdeve të zeza, një xhip ushtarak e ndjek nga pas Mercedesin. Një sekondë më pas, trafiku normalizohet. Mercedesi është zhdukur nga pamja qëkur me pasagjerët e vet të rangut të lartë.

Sporteli i shitores së mishit mbyllet shpejt. Klientët e fundit dalin me çantat bosh..Është ora tetë e gjysëm...

Shitoret e fshatit

Dy kilometra pas hotelit, në drejtim të jugut është një fshat me disa stenda shitje, një restaurant, një ëmbëltore, një floktore-berber, një dyqan tekstilësh. Nuk e di, në se kjo zonë është e lejuar për turistët, megjithatë unë shkoj, duke menduar, se nuk do ndodhë asgjë me rëndësi. Shoh disa nga çmimet. Zyrtarisht rogat janë 400 deri në 800 lekë në muaj duke punuar gjashtë ditë në javë nga 8 orë në ditë, dmth 48 orë. Nga ana tjetër, duhet të jesh pak kureshtar që ta mësosh këtë, sepse në përgjithësi zyrtarisht ju thonë: “Në Shqipëri punohet tetë orë në ditë”, ata që s'janë kureshtarë besojnë se punohet 40 orë në javë; vetëm po të pyesni se sa ditë në javë punohet, do t'ju përgjigjen : “Gjatë ditë në javë”.

Informata japin vetëm kur turisti ka informacion paraprak për vendin. Sepse më të shumtët nuk dinë kurrgjë, dhe s'është nevoja t'i informosh. Në se bëjmë pak llogari, rroga për orë është midis dy dhe katër lekëve.

Ja çmimet, që i pashë në shitore: një kg bukë 2 lekë, një copë gjalpë (që e vlerësova rreth 150 gr) 4 lekë, 1 kg mollë ose dardha 2.5 lekë; një këmishë, tekstil shqiptar, me cilësi mjaft të dobët 45 deri 60 lekë. Në dyqanin e bukës ka ketëm një lloj buke të zezë me miell të pasitur mirë. Futem në ëmbëltore, që më mirë është ta quaj kafene, ku mund të hash ëmbëlsira dhe të pish kafe. Njerëz të shumtë të veshur thjesht rrinë atje para një filxhani kafeje turke, ndërsa para derës luajnë fëmijë këmbëzbathur. Megjithatë ky vend është një parajsë e vërtetë në krahasim me hotelin, sepse, në fund të fundit, jam në anën e popullit, dhe Shqipëria këtu nuk i ngjan absolutisht fare atyre që na tregojnë zyrtarisht.

Të gjithë më kqyrin mua, sepse shumë rrallë ndeshin në të huaj, me përjashtim të Tiranës, kudo njerëzit vështojnë me etje të huajt, sikur ata të vinin nga një planet tjetër, sepse ata s'kanë krejtësisht kontakte me ta. E kundërta e asaj që na thanë zyrtarët: “Mos fotografoni asgjë pa kërkuar më parë leje, sepse shqiptarët janë tepër krenarë”, (gjë që pati ndikim të mirë) unë nuk ndiej asnjë farë krenarie, por vetëm kureshti; disa buzëqeshin për të na e hequr frikën. Porosis në shqip një ëmbëlsirë dhe një filxhan kafe (gjithsej ka vetëm dy lloje ëmbëlsirash); shitësja e gëzuar më përgëzon për mësimin e shqipes dhe më pyet se nga cili vend vij. Pyetje të tjera ajo nuk bën, të gjithë klientët, njëri pas tjetrit afrohen te banaku dhe e pyesin me zë të lartë shitësen, se nga vij unë. Gjatë tërë qëndrimit tim atje nuk munda të këmbëj as disa fraza me shqiptarët. Askush nuk guxon të flasë drejt për drejt me mua, një të huaj.

Më të ndruajturit janë fëmijët, që i lusin (pak me syçeltësi) turistët t'u japin nga një stilolaps dhe çamçakëz ose përpiqen të shkëmbejnë distinktiva. Shoqëruesit tanë i përzejnë. Pse? Mendoj se nga frika zyrtare, se mos t'i shohim që ata janë të veshur keq, që disa s'kanë as këpucë (sidomos në fshat).

Një njëzetvjeçar i leckosur hyn në kafene..ai është këmbëzbathur dhe pështyn përtoke..Propaganda thotë papushim me mburrje, se vendi është i pastër, këtë e thonë edhe shumë të devotshëm. Në fakt ai i ngjan Turqisë, niveli i jetesës është si ai i Turqisë (mbase pakëz më i ulët, në çdo rast më i ult i Evropës) dhe rrugët nuk janë më të pastra se në Turqi. Njerëzit shpesh pështyjnë për tokë, sidomos kur mbllaçisin fara luledielli. Paguaj kafen dhe ëmbëlsirën (3 lekë)

dhe largohem; një nga klientët më afrohet përzemërsisht në gjuhën time. Para kafenesë ndalin shumë kamionë dhe xhipa ushtarakë, shumë tanke, disa syresh ndodhen madje pranë hotelit për të huajt, të fshehur prapa trasesë ku kalon hekurudha Durrës-Tiranë.

Fshati

Prapa kazermës është një fshat që e vizitova shkurt. Në fshat nuk ka shitore tjetër përveç asaj shitores tjetër që përmënda pranë kafenesë. Rrugicat janë thjesht verore, me dhe. Janë ndërtuar dy shtëpi të reja. Nga fshati del një veturë Ford Taunus 17m i vjetër, mbase i sekretarit të kooperativës. Disa shtëpi kanë antena televizive. Hyj në rrugicën e fshatit. Nga njëra prej shtëpive dëgjohet një muzikë popullore me zë të lartë, shumë fshatarë rrinë ulur në taracë; mos vallë është ndonjë kafene apoka mundësi ndonjë dasmë? Është e dielë dhe njerëzit janë të veshur më mirë. Disa ushtarë shëtisin nëpër fshat. Shpejt të gjithë banorët i lënë shtëpitë e veta, më afrohen dhe më rrethojnë, 150 fytyra më vështrojnë, mbase nuk vijmë aty shumë të huaj. Njëri nga ata eci drejt meje dhe më kërcënoi me grusht, duke kërkuar me një ton brutal t'i them se çfarë dua unë aty. Një fshatar tjetër më bën një shënjë shfajësimi dhe e tërheq prapa atë që foli. Mëdyshoj disa sekonda dhe parapëlqej mandje të largohem. Është hera e vetme që ndjeva mosbesim të shqiptarët. Megjithë fushatën e madhe propagandistike kundër “perversitetëve të të huajve” që duket më mirë në shumë parrulla, populli tregon një kureshti të madhe për ta, ndruhet t'u flasë atyre por gjithnjë përpiket t'u tregojë që ata janë të mirëseardhur. Të vjen inat kur e kupton që regjimi e privon këtë popull mikpritës nga një kënaqësi e tillë e natyrshme. Duke udhëtuar nëpër Kosovë (rajon shqiptar autonom i Jugosllavisë) unë jam prekur shumë nga mikpritja e atij populli, që në Jugosllavi s'kishte frikë të fliste me ne, më ftonte shpesh dhe ishin jashtëzakonisht të kontaktueshëm.

Durrës

Durrësi është qyteti i dytë për nga madhësia dhe porti më i madh i vendit. Ai ka afërsisht 70 000 banorë, sipas informatave zyrtare. Dy rrugë relativisht të mira ashtu sikurse një hekurudhë e lidh atë me Tiranën. Në krahasim me qytetet që i vizitova më pas, Durrësi gëzon pas Tiranës nivelin më të lartë të jetesës dhe shitoret e furnizuara më mirë. Megjithëse nga hoteli ynë nuk duhen më shumë se treçerek orë në këmbë ose një çerek ore më autobus udhëtim deri në qendrën e qytetit, nuk na e rekomandojnë të shkojmë atje vetëm, për “arsye sigurimi”. Në të njëjtën kohë na premtuan një shëtitje në qytet.

Tri herë shkuam për ta “vizituar” atë. Herën e parë, autobuzi e kaloi me shpejtësi një pjesë të qytetit dhe ndaloi para varrezave partizane jo interesante dhe muzeut për historinë e luftës partizane. Në fakt, muzeu përshkruan vetëm rolin e partisë komuniste gjatë luftës çlirimtare, për partizanët jokomunistë asnjë fjalë. Kuptohet shoku i madh Enver Hoxha, busti i të cilit zë qendrën e këtij mjedisi, është themeluesi i partisë, udhëheqësi i tërë luftës, ndonëse disa vepra historike që kanë dalë jashtë vendit e kufizojnë jashtëzakonisht rolin e tij. Pas një humbje kohe shumë të gjatë në muzeum, autobuzi na çoi sërish në hotel, sepse “u bë tepër vonë për shëtitje”. Në përgjithësi në Shqipëri ta humbin kohën me vizita nëpër muzera dhe fabrika model (ndonëse këto të fundit janë më interesante, sepse ke mundësi të shohësh pakëz, që industria është shumë modeste).

Gjatë disa sekondave të udhëtimit tonë pashë rradhë shumë të gjata të rreth 200 njerëzve para shitoreve. Kuptohet, që as kisha kohë t'i fotografoja ato nga autobuzi, gjë që nga ana tjetër është e vështirë të bëhet, sepse shoqëruesi ka vëmendje për gjithçka dhe duke bërë sikur zhvillon bisedë miqësore, të pengon që të bësh shumë fotografi (madje disa herë ta konfiskon filmin).

Udhëtimi ynë i dytë në Durrës dallohesh nga i pari vetëm për nga rruga, që shmangu qendrën, dhe kështu ne ndalëm në rrethinë. Herën e tretë kishim të drejtë të shëtisnim në grup në qendër të qytetit, ku na shpuri autobuzi ynë, që na priste rreth 700 metra më tutje. Lumturisht, nga që bëmë pak pazar në shitore, grupi u shpërnda dhe kishim mundësi ta shihnim pak qendrën e qytetit. Në sheshin e madh qendror po ndërtonin një godinë të re partiake., disa punëtorë punonin këmbëzbathur. Shitoret dukeshin se kishin mjaft mall, megjithatë çmimet ishin astronomike për rrogat e atyshme, dhe duhet të pohoj më pas, që shumë mallra të atyshme nuk i sheh dot gjëkund tjetër në gjithë vendin..

Ndërtesat moderne vjetërohen shpejt, në çatitë mund të shohësh shumë antena televizive.

Televizioni dhe filmat

Një televizor kushton sipas treguesve zyrtarë 3500-4000 lekë; por unë nuk munda të shoh ndonjë syresh në vitrina por mund vetëm të hamendësoj që ato duhen porositur dhe pritur në rradhë. Megjithatë televizorët janë të shumënumurt në qytetet që vizitua. Shqipëria ka një kanal televiziv dhe unë hamendësoj që instancat shtetërore falë televizionit mund të gëzojnë një farë ndikimi në mendjen e popullit, sepse pothuaj asnjë qytetar s'i lexon gazetat.

Disa herë, në hotel kam parë në televizor sport (sidomos futboll, që është pasion këtu, sepse në të s'ka ideologji), me lajme në mes të ndeshjes, muzikë (popullore dhe klasike, asnjëherë moderne), disa filma kulturorë të vjetër të huaj. Sidoqoftë programi televiziv është pakrahasim më interesant se leximi apo kinemaja, sepse më të shumtët e kinofilmave dhe të romaneve përshkruajnë betejat partizane ose jetën e mjerë të fshatarëve para revolucionit. Filma me tema moderne nuk ka shumë, së dyti nuk janë politikisht asnjës, pashë njërin në hotel: “Në shtëpinë tonë” është një film social kritik. Ai i mëson prindërit si të sillen me fëmijët e tyre. Për arsye të ndryshme, djali nuk shkon një ditë në shkollë (gjë që më bën të dyshoj, që shumë fëmijë mungojnë në shkollë; sepse gjatë ditëve të shkollës kam vënë re shumë fëmijë me uniforma shkollore të shëtisin vetëm nëpër qytet). Vlen të përmendet, që në filma gjithçka është e re, e re është banesa, i ri është kamioni, që nget babai, të reja janë mobiljet, në të vërtetë ato tregojnë vetëm gjërat e bukura, që janë përjashtim në këtë vend dhe përpiqen të na bëjnë të besojmë, që ato janë diçka e zakonshme; kështu veprohet me qytetarët e vet, që shohin çdo ditë që kjo nuk e pasqyron jetën.

Ndarja seksuale

Në Durrës nuk sheh flokë të gjatë, ashtu si në tërë vendin, mjekrat absolutisht jo. Të bie në sy, që ndërmjet djemve dhe vajzave ka një ndarje të rreptë. Vajzat shëtisin së bashku, edhe djemtë po ashtu; përjashtim bëjnë vetëm bashkëshortët. Kjo traditë e rreptë vjen nga feja islame, sepse qendra e Shqipërisë është islame, të paktën kështu ka qenë, deri sa u ndalua feja me kushtetutën e vitit 1968, (jo me kushtetutë- shënim i imi, B.S.) kur faltoret u mbyllën dhe priftërinjtë e hoxhallarët (në veri katolikët dhe në jug ortodoksët) u zhdukën, sikurse më ka thënë një i arratisur nga kampet e përqendrimit. Në çdo rast regjimi mburret për emancipimin e gruas, por nuk e kundërshton fare këtë segregacion. Në fshat duket që shumicën e punëve e bëjnë gratë. Zyrtarët nënvizojnë që në të kaluarën gratë (madje edhe në fshat?) nuk kishin të drejtë të punonin dhe rrinin me perçe. Megjithatë unë mund të siguroj që në fshat pothuajse të gjitha gratë janë veshur me shami të bardhë që ka zëvendësuar perçen në Turqi. Edhe veshjet janë të njëllota.

Nga ana tjetër, ligjet seksuale janë tepër të rrepta, regjimi synon drejt një popullsie të madhe dhe thotë se mund t'i ushqejë të gjithë banorët, ndonëse më ngjan se edhe sot një pjesë e popullsisë nuk han mjaftueshëm. Rezultati është që popullsia është trifishuar që nga paraluftra. Aborti është i

ndaluar ashtu sikurse edhe pilulat kundër shtatzanisë dhe prezervativat. Për habinë time të madhe, mora vesh nga një referuese zyrtare, pasi e pyeta cazë, që nuk ka më pagesë shtesë. Nga ana tjetër, ajo vazhdoi që “marksizëm-leninizmi na mëson që stimujt moralë janë më të rëndësishëm se ato materialë”.

Disa çmime

Në rrugët qendrore të Durrësit, edhe në se kohë pas kohe sheh ndonjë të leckosur, shumica e njerëzve janë të veshur thjesht por denjësisht. Në vitrina mallrat më të shtrënjtë nuk kanë etiketa çmimi. Ja disa çmime që munda të lexoj: një orë muri 400 lekë, një radio e thjeshtë (ngjan me modelin me valvulë; nga të tri modelet që pashë, vetëm kjo më e thjeshta kishte etiketë çmimi) kushton 900 lekë. Një pulovër (tepër e hollë, e pamjaftueshme për dimrin e ftohtë por nuk pashë ndonjë lloj tjetër në tërë vendin) 200 deri 350 lekë, një gjysëm litri raki (raki rrushi me cilësi të mirë ka vetëm në hotelin për të huajt, ku ka 3-4 lloje, të gjitha shqiptare) 10 lekë. Uzo (një raki me prejardhje greke, prodhim shqiptar) ½ litri kushton 12 lekë; votkë (shqiptare) ½ litri kushton 10 lekë; raki dëllinjë shumë e keqe (që s'e pi njeri) ½ litri kushton 10 lekë. Kur pyeta për ndonjë raki rrushi të mirë në shitore, erdhi menjëherë një klient shqiptar dhe shitësi na u përgjigj të dyve se “nuk ka”.

Shitorja e cigareve ka vetëm katër lloje cigaresh. Shitoret e ushqimeve janë më së shpeshti për fruta dhe perime, ku ka në përgjithësi mollë, dardha, qepë, kunguj dhe shalqi të mëdhenj, po ashtu rrush. Një kilogram mollë ose dardha kushton 2.5 lekë. Në dyqanin e bukës ka një lloj buke të zezë me 2 lekë. Cigaret, sipas cilësisë: 1.5 lekë- 2- 3- 3.5 lekë dhe 4 lekë. Megjithatë më të shumtat e shitoreve kanë vetëm një lloj 3 lekësh. Duhan për llullë pashë vetëm një herë në Tiranë. Ndonëse hëngrëm patate në hotel asnjëherë nuk pashë syresh nëpër shitore.

Gjenden vetëm katër lloje marmalade (200 g= 4.50 lekë), oriz, dy lloje djathi dhe disa ushqime të tjera. Gjenden edhe soba të vogla druri që të ngrohin në dimër por edhe shërbejnë për të gatuar, të vockla dhe me cilësi modeste; pyeta shpejt një shqiptar për çmimin. 3500 lekë më thotë ai, cilësia nuk është e mirë por mjafton dhe zhduket duke buzëqeshur. (Të gjithë shqiptarët i shmangin kontaktet e gjata me të huajt, ndonëse në sytë e tyre kishte dëshirë) këpucët, qoftë burrash, qoftë grash kushtojnë mesatarisht 70 lekë, nuk pashë as këpucë dimri, por sandalet kushtonin 25 lekë.

Në rrugën kryesore është një bust i Stalinit. Duke u kthyer te autobuzi, pashë një punishte të vogël për autoelektro. Vështrova brenda; punëtorët e njerëzishëm më dhuruan fruta dhe menjëherë u kthyen në vendet e punës, për të mbështjellë bobinat e dinamove dhe të motorinove me duar.

Uzina

Pasdite rregulluan për ne një vizitë në një uzinë, në atë të Plastikës pranë Durrësit, njëra nga uzinat më moderne në vend që ja tregojnë të gjithë të huajve (përzgjedhja është vërtet e vogël). Ajo është uzina më moderne, që kam parë në Shqipëri. Hyrja është e mbuluar e tëra me parrulla, që ka të ngjarë s'i lexon askush. Të dhënat statistikore në përqindje (shifrat, që kur, nuk i shfaqin më) tregojnë një rritje gjiganteske të prodhimit. Gjatë pesë viteve të ardhëshme ai duhet të rritet rreth 10 % në vit. Vizita në disa ndërmarrje të jep përshtypjen, që këto të dhëna janë të stërmadhuara, dhe çka është më e rëndësishme, nuk mund të mos e kisha përshtypjen, që industria po përjeton një krizë të madhe që nga koha e armiqësisimit me Kinën. Ndonëse vizitorët ecin me shpejtësi nëpër punishtet, kjo nuk mjafton për ta fshehur faktin, që është i njohur shumë mirë jashtë shtetit: pothuaj të gjitha industritë e reja janë nga ndihma e jashtëme (në fillim jugosllave, më pas sovjetike, kohët e fundit kineze), të cilat që disa vjet janë ndërprerë krejt.

Maqinat më të shumta janë kineze. Në uzinën e prodhimeve plastike gjënden disa maquina jo kineze, nga 20 syresh 2 janë nga RDGJ dhe një nga Franca, në katin e parë ndodhet një në të njëjtin përpjestim maquina jokineze, një nga RFGJ dhe një nga Austria. Duket gjithashtu që maqinat jo kineze prodhojnë shishe, sandale lodra, ndërsa maqinat jokineze prodhojnë copëza të sheshta (data e konstruktimit shënon: 1975), që tani 3 nuk funksionojnë, duket që disa copë janë thyer.. Zyrtarisht çdo fabrikë ka një oficinë, ku mund të tornohen pjesë ndërrimi. Të bie në sy shtresa e pluhurit mbi maqinat që nuk punojnë, që tregojnë që ato kanë qendruar kështu që shumë kohë. Megjithatë të devotshmit shkruajnë besnikërisht në blloqet e tyre të shënimeve vetëm thëniet pakuptim. Rroga mesatare mujore në këtë fabrikë është zyrtarisht 650 lekë. Nuk mundem, pa u kontrolluar, t'i pyes vetë punëtorët, por këtë munda ta bëj në një fabrikë tjetër, ku zyrtarisht më kishin dhënë të njëjtat tregues, por sipas punëtorëve paga ishin rreth 20 % më të ulëta; unë pyeta pa u vënë re disa punëtorë dhe përgjigjet e tyre përputheshin absolutisht. Me befasoni numri i punëve që bëheshin aty me dorë.

Tirana

Në ndenjëm dy ditë në Tiranë, nga të cilët gjysma u zu me vizita në muzeun etnografik dhe në një kopësht fëmijësh model. A ja vlen të saktësoj, që gjithë të huajt vizitojnë të njëjtin kopësht fëmijësh? Në dhoma nuk ka qoftë edhe një vizatim të fëmijëve vetë, vetëm foto propagandistike; koridori me një bust të shokut të madh dhe një ekspozitë me citatet e tij. (Dhe kjo propagandë gjendet në të gjitha ndërtesat publike: banka, hotele, shkolla, shtëpi pushimi, uzina, stacione treni etj). Pas rrahjes së shuplakave nga edukatorja fëmijët këndojnë për lavdinë e Partisë dhe të Enver Hoxhës, “xhaxhit Enver” sikurse u thuhet fëmijëve. Pjesa tjetër e ditës ishte jo interesante, sepse u munduan të na mbajnë kyçur duke na projektuar filma propagandistikë brenda në hotel.

Qendra e Tiranës

Qendra e Tiranës është me siguri një vitrinë, më e pasur se sa lagjet periferike, që i përshkoi autobuzi ynë. Sheshi i madh qendror mban emërin e Skënderbeut, heroit kombëtar, që ka luftuar kundër turqëve. Ky shesh i bukur është krejt i ri, me pallatin e ri të madh të kulturës, me muzeun historik në ndërtim, me bankën e madhe të shtetit dhe me hoteline bukur “Tirana”, ku banojmë ne. Shumë njerëz kalojnë papushim nëpër shesh, në të vërtetë shfaqja e shetitësve në qytetet shqiptare më ka befasuar shumë, sikur shumica e tyre të mos punonin. Unë hamendësoj gjithashtu që shetisin shumë, sepse në shtëpi ka pak vend për banorët e shumtë, unë nuk pata mundësi që t'i shoh banesat për shkak të perdeve të dritareve, me përjashtim të një cope muri dhe një rafti të murme mbi të cilin në përgjithësi vendosin televizorin, nga një herë ndonjë tryezë të vjetër dhe karrike.

Hotel Tirana

Hotel Tirana është më modern në gjithë vendin; dhoma të bukura me dy krevatë dhe me banjo ku tubat nuk pikojnë. Një ashensor i bukur italian që funksionon, veç kësaj kemi ngrënë mirë në një restorant të madh në krahasim me të ngrënit mesatar në Durrës. Në Shqipëri bakshishi ndalohet; na thonë që ai është një fyerje për dinjitetin e punëtorit. Në atë hotel shërbyeset e pranuan bakshishin tim, kur askush nuk po i vinte re. Zyrtarisht nuk ka lypësa, megjithatë para hotelit një bandë fëmijësh romë të leckosur kërkonte lëmshë. Unë doja t'i fotografoja ata por u vonova cazë sa ata ia mbathën dhe u fshehën pas kaçubeve nga ku u shfaqën përsëri për t'u kërkuar lëmshë turistave të tjerë. I mbaj mend fytyrat e tyre të tmerruara, kur panë fotoaparatin tim.

Bulevardi Stalin

Para hotelit është bulevardi i madh Stalin me statujën e madhe të Stalinit dhe të Leninit dhe me shumë ndërtesa të tjera shtetërore, të ngjyrosura bukur dhe të mbajtura mirë, pa tabela që të tregojnë se për kë bëhet fjalë, natën të ruajtura nga uniforma të armatosura, para tyre qendrojnë automobila. Edhe në këtë bulevard ka një hotel lulsoz Dajti, që e kanë ndërtuar italianët, një galeri e artit modern dhe selia e Komitetit Qendror të Partisë. Rrugët që e rrethojnë janë të mbyllura për çdo trafik dhe ruhen nga ushtaraë të armatosur dhe anëtarë civilë të Sigurimit (policisë politike), kalimtarët ecin gjithnjë në trotuarin përballë, askush pranë Komitetit Qendror. Bulevardi përfundon dyqind metra më tutje me një ndërtesë të fakultetit teknik. Një qind metra pas Komitetit Qendror, kthehuni majtas dhe do hyni në në një lagje me shtëpi të bukura në parqe të mëdhenj plot me pemë, që ruhen nga ushtarë të armatosur, që kur shohin një të huaj ia bëjnë me dorë burrave të veshur civilë, që rrinë ndën pemët, me siguri anëtarëve të Sigurimit. Është lehtë të kuptohet që këtu banojnë disa udhëheqës të Partisë, me sa duket jo ata të rangut më të lartë, siç thuhet, por është një lagje tabu.

Automobilat

Tirana ka 250 000 banorë dhe është padyshim qyteti më i pasur i vendit, njerëzit përgjithësisht janë të veshur mirë, duken shumë motorçikleta (në krahasim me qytetet e tjera) dhe automobila personale që shteti ua vë në disponim pa pagesë borgjezisë partiake. Anëtarët më të vegjël të elitës kanë të drejtë për xhipa, shpesh me prejardhje nga Kina, megjithatë ende punojnë edhe disa xhipa më të vjetër sovjetikë, pas 20 vjet përdorimi. Për nivelin më të lartë shërbejnë limuzinat e bukura franceze Peugeot 505 kurse elita më e lartë fare ka të drejtë për Mercedese me një ose pa ndonjë xhip që i vjen pas, sipas rangut.

Libraria ndërkombëtare

Kjo librari nuk është aq e madhe dhe në të nuk ka pothuajse asnjë botim të huaj, por vetëm ato shqiptare në gjuhë të huaj. Zgjedhja është jashtëzakonisht e pakët dhe në se heqim letërsinë propagandistike, thuajse nuk mbetet asgjë për të lexuar. Koleksioni i revistës së bukur në frengjisht “Les Lettres albanaises” (letërsia shqiptare) nuk është i plotë. Mungon numri 4 /1980. Në qytetet e tjera ky numër mungon gjithashtu. Pikërisht cenzura ka lënë në të disa gjurmë të ngathëta (faqet 2 dhe 64) duke ngjitur një letër të bardhë për ta hequr frazën.

Galeria e artit modern

Në Galerinë e Artit Modern janë gumbulluar shumë gjëra të përbindëshme: partizanë fshatarë gjigandë me pushkë në dorë, partizane me një vështrim plot urrejtje, e tëra në sfondin e flamurëve të kuq. Disa piktura realiste të para luftës, midis të tjerash pejsazhet e Zef Kolombit, dëshmojnë që arti shqiptar ka qenë dikur interesant.

Lagjet qendrore

Është vështirë të thuash emrin e rrugëve kryesore, thuajse kudo vetëm rrugët e vockla kanë tabela emërash. Mos vallë për të kursyes para? Mos vallë për të penguar spiunimin? Unë nuk munda të siguroj planet e qyteteve në tërë vendin, kam vetëm një hartë jo të saktë të gjithë vendit. Nuk pashë as libra telefonikë, as në hotele, as në zyrat e postës. Gramafonë, fotoaparate dhe filma nuk i gjen në shitoret e zakonshme, me përjashtim kohë pas kohe në Tiranë, ku siç thonë gjen edhe diskeda. Megjithatë elita partiake ka shpesh fotoaparate ashtu sikurse edhe shumë gjëra të tjera, që nuk i gjen në dyqanet e zakonshme. Është e sigurtë, që ndonëse vizitori s’e provon dot kurrë,

një pjesë e këtyre gjërave është blerë jashtë shtetit dhe ka dyqane speciale për elitën , ku qytetarët e thjeshtë nuk mund të hyjnë.

Prapa rugëve të reja të qendrës ka shumë lagje të vjetra nëpër të cilat shëtis mbrëmjeve; më duket se jeta para revolucionit nuk ka qenë aq e zezë sikurse na thonë, pothuaj se kudo gjen shtëpi të lyera bukur, sigurisht modeste por të rrethuara me gardhe, thuajse të gjitha kanë nga një oborr të vogël me pemë, ku rrin këndëshëm dhe mund të bisedosh gjatë mbrëmjeve të ngrohta të verës. Ujë të rrjedhshëm nuk ka kudo, fëmijët presin para një çesme me bidona metalikë në duar. Kur shëtis në ndonjë rrugë qorre, një grua më pyet me njerzillëk, mos vallë e kam humbur rugën, më thotë se ka studjuar në Budapest dhe e flet rrjedhshëm hungarishten , pastaj largohet duke u shfajtuar. Mund ta përfyroj mirë që ajo s'ka mundësi të shkojë sërish atje, t'i shohë përsëri miqtë e vet, madje mund të jetë me rrezik t'u shkruajë atyre. Kuptohet që unë mund të hamendësoj shumë gjëra dhe s'mund të provoj asgjë dhe kështu mbetem me një grumbull pyetjesh pa përgjigje, edhe kur përgjigjia zyrtare është e gatëshme.

Në orën tetë në mbrëmje, bulevardi i madh Stalin mbushet me shëtitës, kaq shumë në numër sa kjo i ngjan një manifestimi , për një ose dy orë rryma që po shëtit shkon andej këtej , njerëzit i flasin njëri tjetrit dhe automobilat kalojnë anash rrjedhës, duke çarë rrugën me boritë e tyre. Rinia ka shumë biçikleta; pashë një çift të martuarish , gruaja e re e veshur me një fustan të bukur nga jashtë shtetit ku i dukeshin paksa nënveshjet; kjo qe shfaqja më erotike që pashë në këtë vend.

Uzina e traktorëve

Fabrika e traktorëve Enver Hoxha, që e vizitojnë gjithë të huajt, zyrtarisht prodhon traktorë të plotë, megjithatë nuk pashë asnjë syresh; ka më shumë të ngjarë që kjo fabrikë e ndërtuar nga kinezët prodhon vetëm pjesë ndërimi për traktora, nga ana tjetër ka aty një ekspozitë me prodhime, pjesë ndërimi për motorat kinezë të traktorëve dhe për diagaçët. Në oficinë duket një makinë shqiptare, një torno, që nuk funksionon, viti i prodhimit 1979, ajo duket që tani e amortizuar; pyetjes sime përse ajo nuk punon, i përgjigjen se s'ka përfunduar ende së prodhuari..Bie në sy gjithashtu cilësia e dobët e çelikut dhe teknologjia primitive.

Ligjërata

Në orën gjashtë hymë në sallonin e hotelit, ku një ligjërues partiak na ligjëron përmëndësh në gjuhën tonë një tekst (nga njëherë me pëshpëritjen e shoqëruesit). “kulti i individit te ne nuk ekziston..shoku Enver Hoxha është truri ynë i përbashkët.” “të gjithëve që s'janë dakord me ne, ua presim gishtin; në se kjo nuk mjafton edhe krahun, dhe po qe se edhe kjo nuk mjafton edhe kokën..” Ligjërata zgjat aq sikur nuk do mbarojë kurrë. I vështroj gishtrinjtë e mi, ato janë zverdhur krejt prej nikotinës, tash po e kuptoj përse burrat në këtë vend pinë kaq shumë duhan..

Fshati

Tri të katërtat e popullsisë (zyrtarisht 60-66 %) jeton në fshat. Ndonëse zyrtarët thonë “Kemi një bujqësi të zhvilluar” ajo më ka lënë përshtypjen e një varfërie të skajshme dhe të një hidhërimi të pakrahasim. Asnjëhere automobili ynë nuk ndalet në fshat, por ne mund të shohim diçka përmes dritares aq sa mjafton për të mos i besuar thëniet propagandistike. Në grupin tim të filtruar më parë ka komunistë të rinj që janë veshur me rroba që s'i gjen në dyqanet e këtueshme, kanë aparate fotografikë japonezë të kushtueshëm , magnetofonë etj, megjithatë ata këndojnë : “të edukuar në mjerim ne e dimë se ose do fitojmë lirinë ose do vdesim”. Ndërkohë autobuzi përshkon fushat ku punojnë me duar e këmbëzbathur gra e fëmijë dhe ku ka shumë shtëpi të mjerueshme.

Tabllotë fshatare

Dy herë gjatë qendrimit tim na u propozua një “vizitë” në një kooperativë ose fermën shtetërore Na përcollën midis rreshtave të portokalleve dhe fiqve dhe kishim të drejtë të mbanim një ligjëratë, më pas ikëm pa parë qoftë edhe një stallë të vogël apo pulari.

Një herë na çuan në një fshat që në krahasim me ato që shihnim nga autobuzi s'ishte i varfër. Autobuzi ndali para shkollës dhe drejtuesit i larguan banorët që shpejtuan për të na parë dhe disa sekonda më pas ishim në hyrje të shkollës ku sekretari i partisë na mbajti një ligjëratë për jetën në fshat. Pas dy orësh ligjëratë nga e cila mbaj mend që fshatarët fitojnë 14-21 lekë në ditë pune, vizituam një shtëpi që ishte banesa e vetme që pamë dhe që rastësisht qëlloi të ishte ajo e sekretarit të partisë. Në atë shtëpi të lyer bukur, gjithçka e pastër pa njolla, na pritën shumë fshatarë me nga një gotë raki, biskota dhe këngë revolucionare; gjysëm ore pas këtij takimi “spontan” shkruam në hotel. Tani ata që besojnë mund të tregojnë për kushtet e denja të jetesës të fshatarit shqiptar që i kishte parë me sytë e vet.

Udhëtimi në jug

Udhëtuam nëpër rrugën kryesore nga Durësi drejt jugut të Shqipërisë. Rajoni i Durrësit është rajoni më i pasur bujqësor që pashë. Si mund të jetë jeta në fshatrat e shumënumurta që nuk na treguan? Gjatë vjeshtës dhe dimrit me shi ato me siguri janë krejt të izoluar, sepse rrugët janë të pashtruara, me baltë.

Në rrugën kryesore duken shumë ara. Në përgjithësi ato lërohen me traktorë, megjithatë në shumë rajone kam parë kuaj e qe të tërheqin plugjet, që s'ishin gjithnjë prej hekuri. Kombajnat duken rrallë. Kositja, mbjellja bëhen me dorë. Shumica e traktorëve është në gjendje të keqe, ato mund të tërheqin vetëm rimorkiot. Qetë dhe kuajt në përgjithësi i tërheqin këto, rrotat janë shpesh prej druri. Fëmijët dhe pleqtë vështrojnë lopët e dobësuar (nuk ka rënë shi që prej shumë kohësh sivjet). Më befason që disa fshatarë flenë nën pemët. Në fshat nuk ka qaf shumë antena televizori si në qytet, shih disa kioska të vocka druri, që janë shitore perimesh dhe frutash, por ato rrinë pothuaj tërë kohën mbyllur.

Kësaj tabllote fshatare ia vlen t'i shtoj bunkerët që rriten kudo; ndanë rrugës, në mes të fushës, mbi kodra; ndërtesat e fermës janë të mbuluara nga parrulla. Sa orë janë dashur për t'i ndërtuar bunkerët, sa shumë i kushtojnë ato vendit? Të mbjellat janë shpesh në gjendje të keqe, bimët e egra shpesh rriten sipër tyre. Ndanë rrugës ka shpesh kasolle me degë pemësh, ku vendoset prodhimi në arka druri dhe mandej peshohet. Shumë vetë punojnë këmbëzbathur (e çmova disi numrin e tyre nga 10-20 % sipas rajonit; nga ana tjetër vetë në Tiranë kam parë fëmijë këmbëzbathur, disa syresh edhe bjondë që do të thotë se s'janë kështu vetëm romët). Megjithatë duhet të shtoj se në çdo fshat ka rrymë elektrike, ndonëse nuk e di, a është kjo e vërtetë edhe për rajonet që nuk mund t'i vizitojnë të huajt. Ky është mbase një sukses i regjimit; ia vlen të theksoj që stacionet dhe linjat e reja elektrike duhet të jenë dhuratë e B.S., dhe pjesërisht e Kinës. Rrugës duken shumë ushtarë, qerre me kuaj dhe gomarë. Pashë madje një fshatar që rrinte sipër një gomari ndërsa gruaja që i shkonte pas ishte ngarkuar me një barrë shkarpa.

Në letërsinë propagandistike na tregojnë shpesh fusha kulluara. Në fushat e mëdha të Durrësit këtë e pashë, por shumë kanale janë në gjendje të keqe, disa nuk funksionojnë. Në rrafshnaltën bregdetare ka edhe sera; çatia e tyre është shpesh një fletë e tejudkshme plastmasi, në shumë fusha mbetën vetëm trarët dhe copat e shqyera të fletëve të plastmasit. Shumë fshatarë hanë pranë rrugës: bukë dhe fruta, në përgjithësi rrush dhe shalqi. Çfarë habë ata në dimër, kur mbeten vetëm

frutat e serave? A mjaftojnë këto ushqime për punën e lodhshme? Ja sërish një varg pyetjesh pa përgjigje. Pranë rrugës një grup fshatarësh është ulur në tokë dhe prapa një tryeze një kuadër i veshur mirë po ju flet: shumë nga ta janë këmbëzbathur.

Fabrika e tekstilit

Në Berat vizituar fabrikën, kuptohet të ndërtuar nga kinezët (më parë quhej Mau Ce Dun). Maqinat janë shumë të zhurmëshme dhe veshët e punëtorëve të pambrojtura, rrotullat nuk janë të mbrojtura fare me zgarë. Në një nga fabrikat po bëhet pushimi i mesditës, ndërsa drejtoresha e fabrikës na sqaron se ushqimet në mencë janë të lira për punëtorët, unë shoh dhjetëra syresh që hanë bukë dhe fruta jashtë mences, ulur nën pemë. Edhe në tryezat e shkrimit nëpunëset hanë vetë.

Berati

Hoteli më i mirë është në qendër të Beratit. Ja një rast i mirë për ta vizituar qytetin. Drejtuesja vjen me vrap: “Shokë (kështu) ku po shkoni, menjëherë do shikojmë të vizitojmë muzeun e qytetit”. Unë megjithatë vazhdoj rrugën. Qyteti duket pakrahasis më i varfër se Durrësi ose Tirana. Nuk ka pothuaj asnjë automobil. Të gjithë më kqyrin mua, unë shpejtoj të bëj disa fotografi; ka pak antena televizive, nën hijen e xhamisë prej plumbi të mbyllur ku është muzeu që do vizitojmë bisedojnë disa pleq. Në një palo shtëpi gjysëm të rrënuar është selia e ndërmarrjes shtetërore të transportit. Disa kamionë të vjetër po presin aty, disa janë rusë, të tjerë kinezë, shumë goma janë të amortizuara, radiatorit pikon. Nis ta kuptoj pse shohim rrugës shumë autobule të difektuar. Në Berat ka dy xhami dhe një kishë ortodokse, të gjitha të mbyllura që nga viti 1967. Te një xhami kanë bërë muzeumin për historinë e qytetit; brenda saj nuk ka absolutisht asgjë, që mund të ngjallte ndonjë ndjenjë fetare, të gjitha pikurat murale janë zhdukur, dhe muret janë lyster në të verdhë. Xhamia tjetër ka një shitore sendesh përkujtimorë për turistët me një shitore të vockël për sende shkollore. Çfarë patë? – më pyeti drejtuesja menjëherë pasi u ktheva. -Vërtet s'është e lehtë të bësh diçka me nismën tënde.

Feja

Në faqen e malit një kishë ortodokse duket si një depo mallrash. Nga ana tjetër numri i xhamive është befasishëm i vogël; në Tiranë unë pashë vetëm një, po ashtu në Korçë, dhe kjo është tepër pak në krahasim me Jugosllavinë ose rajonet e tjera të pushtuara dikur nga turqit. Në vitin 1973 u pushkatuan tre priftërinj, midis tyre edhe prifti katolik Shtjefen Kurti, u pushkatua sepse kishte pagëzuar një fëmijë. Në Sarandë kam parë një kishë ortodokse, ku kishin parkuar biçikletat. Në përgjithësi në to vënë nga një tabelëzë me mbishkrimin: “Monument kulture-mbrohet nga shteti” dhe me përjashtim të vendeve ku vinë turista, e lënë faltoren të rrënohet. Në Korçë faltorja është rrënuar, ajo ndodhet në një lagje të vjetër, ku nukvenë turistat, duket se në të banojnë të pastrehët të cilët ia mbathën kur u afrova unë. Kur autobuzi kaloi pranë disa varrezave, pashë gurë varri me formë tradicionale myslimane dhe ortodokse, disa madje kishin edhe kryq ose gjysëm hënë dhe ishin të reja, sepse ende s'ishin zverdhur. Ja gjithçka që munda të shoh për fenë në këtë vend.

Qyteti- muze

Pjesa e vjetër e Beratit është qytet- muze. Shtëpi të bukura të bardha, rrugica të vockla në faqe të malit janë me siguri të vizitueshme. Për këtë qytet të bukur nuk më mungojnë fotografitë. Mbi malin pranë mund të lexojmë emrin e shokut të madh, të shkruar me gërma të mëdha prej guri.

Megjithatë mënyra se si e vizituar këtë pjesë të bukur të qytetit, me siguri nuk do të gjejë një përshkrim në broshurat zyrtare të botuara: pas një udhëtimi 200 metra autobuzi ndali para xhamisë. Ndërsa turistat blejnë në dyqanin e përkujtimeve disa vepra artizanale me valutë përendimore, një nga drejtuesit largohet hapur. Pas një çerek ore ai kthehet dhe ne vizitojmë në këmbë dy ose tri rrugica, ku nuk takuam kërënd; të gjitha dyert ishin të mbyllura, disa ishin të hapura një centimetër, prapa tyre pashë sy që përpiqeshin të vështronin të huajt pa u vënë re. Në sytë lexohet një frikë, që shpjegon zhdukjen pa u vënë re të drejtuesit.

Muzetë

Turistët vizituar kuptohet muzetë. Ishin hapur veçanërisht për ne disa muzeume. Asnjëherë nuk pashë njerëz në muzetë e hapura, me përjashtim të Galerisë së Artit Modern dhe Muzeut Etnografik në Tiranë. Duke folur pakëz me drejtorin e muzeut i cili u gëzua që e njihja disi shqipen, mbaj mend habinë e tij kur i thashë se pothuaj askush nuk interesohet për Shqipërinë në Evropën Përendimore. Propaganda zyrtare përpiqet t'i bëjë shqiptarët të besojnë se Shqipëria gëzon një prestigj shumë të madh në botë dhe disa nga grupet e pakta të turistëve përmenden në gazeta jo si turista por sikur vijnë në Shqipëri me idenë për të mësuar në këtë fener të socializmit për tërë njerëzimin, sepse ajo është vendi i vetëm socialist dhe demokratik i vërtetë.

Elbasani

Udhëtimi për Korçë, një qytet i madh provincial (me 60000 banorë) në pjesën jugpërendimore të vendit është mjaft interesant, ndonëse ne ndalëm vetëm gjysëm ore në Elbasan për të pirë kafe. Elbasani duket jo shumë i pasur, disa fëmijë na kërkojnë çamçakiz (na tërhoqën vëmëndjen se ndalohet t'u japim gjëra vendasve) dhe stilolapsa (çmimi i një stilolapsi është për një cilësi të mirë kineze 15-40 lekë). Kam parë edhe ilustraxhinj, sikurse edhe në qytetet e tjera. Para librarisë kryesore janë ukur disa njerëz. Bashkëudhëtari më tërheq vëmëndjen për një libër në gjuhë të huaj; kur lexova titullin ("Me Stalinin") dhe emrin e autorit (kuptohet të shokut të madh), njerëzit që rrinin ulur buzëqeshëm me hidhërim, sikur donin të thonin: "Askush s'e lexon këtë të ne".

Korça

Nuk e di me saktësi, përse instancat shtetërore shqiptare e zgjodhën Korçën për t'ua treguar turistëve, qendra është sigurisht e ndërtuar rishtazi por dhjetë vjet më pas ajo duket e hirtë dhe e trishtuar ashtu sikurse dhe shumica e ndërtesave të reja. Lumturisht ka edhe lagje të shumta të vjetra, që nuk na i tregojnë, por që mund të arrihen lehtë nga ne, sepse hoteli më i mirë ndodhet në qendër të qytetit. Në Korçë ka shumë pak trafik. Në hotel pashë disa kuadro partie, njëri nget një Peogeot 505, një tjetër një Volvo, që më pas e pashë para ndërtesë së Partisë. Klima është mjaft e ftohtë dhe gjatë qëndrimit tonë bie shumë shi. Megjithatë hijeshia e Korçës është për mua një mundësi për të shëtitur gjatë dhe pa drejtues. Uzina e mjeteve të precizionit "Petro Papi" dhe shtëpia e bukur e pushimit mbase përcaktuan vendimin për të na treguar Korçën, neve turistëve. Si në Tiranë njerëzit shëtisin në mbrëmje në rrugët kryesore. Edhe ne shëtisim atje në grup. Ne blemë në grup në librari pas daljes së klientëve normalë (vetëkuptohet). Shumë shëtitës nuk kanë pulovera megjithë kohën e ftohtë. Në një shitore aty pranë ka pulovera që kushtojnë ndërmjet 250 dhe 350 lekë (rroga e 2-3 javëve). Si në Tiranë shtëpitë e vjetra janë tepër të pashme, megjithëse jo të mirëmbajtura.

Kuadrot

Para pak kohësh, një universitar francez i respektueshëm tha në një libërth për Shqipërinë: “Shqipëria ecën drejt shoqërisë së barabartë, më të barabartë që ekziston tashmë në Evropë”. Në hotelet e mira ka më së shpeshti kuadro. Të veshur mirë, sipas kritereve shqiptare, ata kanë orë dore të bukura, pëlqejnë për zyze montimet me prejardhje amerikane “Ray Ban” që nuk pata mundësi t’i vërej në shitoret shqiptare; ata udhëtojnë me automobilitë të bukur; shpesh me shoferë, që i përdorin shpesh për familjet e veta. Gratë e tyre kanë unaza dhe bylyzkë të bukur, veshin fustane të bukur dhe lyhen. Në Butrint pashë shumë syresh me qese plastmase që mbanin adresat e shitoreve në Paris, Athinë dhe Stokholm, shënjë që shumë udhëtojnë jashtë vendit, gjë që është absolutisht e pamundur për qytetarët normalë.

Bashkimi i grave

Gjatë qendrimit tonë në Korçë, vizituam shtëpinë e Bashkimit të Grave. Në selinë vendore të komitetit që e hapën veçanërisht për ne, ka përveç gjërave propagandistike të zakonshme (një bust i madh dhe citatet e shokut të madh), një ekspozitë për pjesëmarrjen e grave në luftën partizane dhe në ndërtimin e rendit të ri. Në bibliotekën aty pranë pothuaj të gjithë librat janë politikë, të tjerat janë revista gjysëm politike. Një botim i ri i veprave të shokut të madh qëndron në një vend të mirë. Një shtresë e trashë pluhuri mbi to regon që askush s’i ka lexuar ato prej kohësh. Në njërën nga fotot e ekspozuara duket një pikë boje e zezë, që ka të ngjarë se fsheh diçka. Vështroj albumin e bukur për Shqipërinë e Re, nga dyqind faqe tetë faqe janë këputur (është botim i vitit 1969); është një foto që bie në sy e disa anëtarëve të Komitetit Qendror: mbi dy fytyra kanë bërë një kryq me bojë të zezë, në mënyrë të tillë sa nuk mund të njihen dot. Bëhet fjalë për dy nga udhëheqësit e pushkatuar! Për çdo armiqsim ka ndodhur një varg i tërë burgimesh dhe pushkatimesh kryesisht në Komitetin Qendror, por janë zhdukur edhe mijëra të panjohur. Sipas metodës së mirëfilltë staliniste, ata janë fajësuar për tradhëti. Emrat e viktimave të armiqësisimit me Jugosllavinë dhe Bashkimin Sovjetik janë të njohur mirë poashtu edhe ato të karrocës të fundit plot me njerëz që do të ekzekutohen. Enver Hoxha ka denoncuar shumë antarë të lartë të qeverisë gjatë kongresit të 7-të të Partisë për komplot, që synonin të përmbysnin pushtetin popullor, t’i hapnin rrugën revizionizmit dhe të rivendosnin kapitalizmin në Shqipëri!!! Në shtëpinë e lindjes së Enver Hoxhës në Gjirokastër, një shtëpi e madhe luksoze, që shumë shqiptarë duhet ta kqyrin me zili, emërat e shumë partizanëve të dikurshëm janë ngjyer me bojë ose janë mbuluar nga emëra të tjerë.

Lufta dhe izolimi

Udhëtimi për Gjirokastër zgjat katër orë, nga ku ne shkojmë nëpër malësi për në Sarandë. Zgjedhja e kësaj rruge nuk i bindet kritereve shumë të arsyeshme, sepse s’është më pak e gjatë dhe mundësisht më e bukura rrugë pranë detit, por hamendësoj se në veri të Sarandës ka një bazë ushtarake. Gjatë këtij udhëtimi të gjatë ke mundësi të shohësh përveç bunkerëve të zakonshëm shumë gjëra të tjera ushtarake, kazerma, të rrethuara me tela me gjemba, të ruajtura nga ushtarë të armatosur, disa herë të fshehur prapa drurëve apo prapa kodrës, ndërtesa misterioze të ruajtura me ushtarë, të rrethuara me tela me gjemba dhe kulla vrojtimi. Një herë ndesha në një repart të tërë ushtarësh që kthehej nga stërvitja; pyetjet e disa udhëtarëve për gjëra ushtarake nuk merrnin përgjigje nga drejtuesi, i cili po këndonte një këngë lavdie për Enver Hoxhën. Armët janë të vjetra dhe duket se me prejardhje kineze, mitralozët e lehtë janë kopje të të famshmit Kallashnikov.

i tërë vendi përjeton një psikozë lufte. Të gjithë vendet e tjera përshkruhen nga propaganda si armiq, kundër të cilëve vendi i vetëm socialist duhet të qëndrojë fort. Shërbimi ushtarak zgjat 2-3

vjet (nuk e di sipas cilëve kritere), pastaj janë të detyruar të bëjnë çdo vit shërbim ushtarak dyjavor. Në shkolla jepet mësim i detyrueshëm ushtarak edhe për vajzat. Në fabrika bëhen edhe ushtrime ushtarake, ka sinjale me zë në rast sulmi kimik, gazi ose atomik. Gra me uniformë janë një shfaqje e shpeshtë në qytetet shqiptare. Në përgjithësi ushtrimet e detyrueshme ushtarake i shtohen kohës së punës. Në uzina disa panelë tregojnë se si të mbrohemi nga sulmi atomik, gazi apo bakterial, ndonëse kundërgazet e bëra vetë prej një shamie hundësh përmbushin për mendimin tim vetëm një rol psikologjik sigurimi. Duke udhëtuar nëpër qytete e fshatra sheh kohë pas kohe grumbuj dheu, nga ku dalin disa oxhaqe, të mbyllur me dyer të hekurta. Për shumë kohë nuk e kuptova rolin e tyre, më në fund e mora vesh se ato ishin strehime kundër atomit..

Me një psikozë të tillë lufte vëmëndja e njerëzve kthehet jo nga problemet e vërteta. Regjimi, me anën e mijëra parrullave, dhjetëra romaneve patriotike, përpiqet që njerëzit t'i harrojnë dështimet ekonomike. Në se mungojnë mallrat, për këtë fajin e ka "blokada" armike. Fajësohen madje edhe kinezët për sabotim në instalime industriale, që i kanë ndërtuar vetë (shpesh pa u paguar), sikurse bënin më parë me jugosllavët dhe sovjetikët. Tablloja që japin për një të huaj është po ajo: vendet e qeverisura nga komunistët e kanë tradhëtuar socializmin pas vdekjes së Stalinit, kanë rivendosur kapitalizmin, të gjitha vendet e tjera shfrytëzohen egërsisht nga padronët dhe popujt e botës e kqyrin Shqipërinë plot shpresë. Vendet me të cilat Shqipëria ka lidhje të mira, janë të pakta, këto janë përjashtimisht ato të Vjetnamit, Koresë së Veriut dhe regjimit fetar iranian(!). Pak prishje e izolimit do të shkatërronte tërë ngrehinën propagandistike, megjithatë për të dalë nga katastrofa ekonomike, vendi pa shpresë kërkon ndonjë huadhënës. Industrialista përendimorë vizitojnë Shqipërinë për këtë qëllim, bëhet lëshim për pak turizëm për të marrë valutë (kryesisht në se si rezultat do të vijë entuziastë që do përhapin tabllonë "pozitive").

Sidoqoftë kjo është vetëm një shmangie taktike, e diktuar vetëm nga nevoja ekonomike. Deri në vdekjen e Enver Hoxhës regjimi nuk mund të ndryshonte absolutisht (ai qe 73 vjeç-) midis të tjerash për arsye sepse ai ishte partia, regjimi. Fakt i çuditshëm: u armiqtësua me aleatin kur vendi mik u liberalizua.

Ballshi

Udhëtojmë nëpër fushën naftëmbajtëse të Ballshit. Rafineria, pak modeste sipas kritereve përendimore, është ndërtuar nga kinezët. Por ata nuk e përfunduan atë, sepse ndodhi më para tij armiqtësimi. Zyrtarisht tregojnë që ata "u përpoqën të sabotojnë" gjë që unë dyshoj. Ajo sot funksionon pjesërisht. Lumi që përshkon Ballshin, është krejt i zi, i ndotur nga nafta. Regjimi kërkon të besojmë se s'ka ndotje në vend. Kjo është pjesërisht e vërtetë..sepse ka pak industri. Por ku ka industri, atje ka edhe ndotje. Ekologu i respektuar francez R.D. dikur kandidat i pasuksesshëm për president republike, ka shkruar se Shqipëria e mbron modelisht natyrën e vet. Nga ana tjetër ai bashkëkryeson shoqatën e miqësisë Francë –Shqipëri (është për t'u vënë re se pak para udhëtimit për në Kubë ai pat shkruar se atje s'ka të burgosur politikë; një vit më pas Fidel Castro liroi vetë zyrtarisht 600 të burgosur politikë..) Instalimet e shpimit dhe të pompimit janë të vjetra, ato duken mirë që nga autobuzi, tubat e naftës pikojnë dhe toka është nxirë prej naftës. Shumë pompa naftë nuk funksionojnë, minimumi një e dhjeta. Mos vallë shtresat po shterojnë? Mos vallë makineritë po vjetërohen? Nëpër tërë vendin stacionet e benzinës mbajnë parrulla për kursimin e naftës.

Saranda

Vijmë në fund të pasdites në Sarandë. Psi bëmë banjë para hotelit, që është paksa jashtë qytetit, mbetet shumë pak kohë për të shëtitur në grup në qendrën e qytetit. Për kriteret shqiptare, ai është

i pasur, me ndërtesa të shumta të reja të ngjyera në të verdhë, që ë kujtojnë disi Greqinë dhe i bëjnë të hareshme blloqet e banimit. Qendra është kryesisht një vendqendrim pushimor për elitën partiake, që mbush plot hotelin e mirë ku banojmë ne. Në qendër është një lagje e tërë me shtëpi të mjera, por s'kam mundësi ta lë grupin e të shkoj atje për vizitë. Zgjedhja e mallrave në shitore është e madhe në krahasim me qytetet e tjera provinciale. Shëtisin shumë ushtarë të marinës luftarake. Në port nuk ka absolutisht asnjë anie peshkimi ose varka peshkimi. Mos vallë për shkak të afërsisë me Korfuzin, që duket mirë nga këtu? Në shitore nuk ka peshq të tjerë përveç sardeleve nga Vlora. Në vend që të flija unë dola të shëtis krejt vetëm herët në mëngjes. Në port ka vetëm një anie mallrash shqiptare, më pas vjen një anie ushtarake e shpejtë me motor nga ana e jugut; hamendësoj që ajo kontrollon detin për të pamundësuar ikjen në Korfuzin e afërt.

Butrinti

Pas një udhëtimit të ngadalshëm një orësh në një rrugë të ngushtë, ku ndeshëm në shumë ushtarakë me gomarë transporti, erdhëm në mbeturinat antike të Butrintit. Pas vizitës së rrënojave autobuzi na çoi në një restorant luksoz pranë detit, kupushojnë kuadrot. Disa bij të elitës shkuan të bënë një banjë, ata fishkëllejné melodi përendimore që s'i kam dëgjuar kurrë në radion shqiptare. Mos vallë ata dëgjojnë stacionet përendimore apo kanë sjellur gramafonë dhe disqe? Asnjëherë s'kam dëgjuar nga radio program tjetër veç atij në shqip, prandaj vura vesh duke kaluar pranë banesave me dritare të hapura. Asnjëherë s'kisha parë ndonjë antenë televizive të drejtuar nga tjetër stacion përveç atij shqiptar, ndonëse në atë rajon mund të kapësh edhe sinjalet e televizionit grek.

Nga ana tjetër atje jetojnë pakica greke, të cilat sipas thënieve të të ikurve kanë vuajtur nga përndjekjet. Mund vetëm të them që të gjitha mbishkrimet janë në gjuhën shqipe, zyrtarisht grekët kanë të drejtë të mësojnë në gjuhën e vet gjatë viteve të para të shkollës (gjë që është një farë diskriminimi). Në librari pashë disa libra në gjuhën greke të gjitha të shtypura në Shqipëri, kryesisht përkthime të autorëve shqiptarë apo të veprave të shokut të madh. Ishte edhe gazeta “Lajko Vima” në greqisht, kopje e Zerit të popullit dhe e kontrolluar rreptësisht. Pashë vetëm një numër ku kryeartikulli i kushtohet librit të fundit të udhëheqësit të dashur “Kur lindi Partia”, po atë ditë kishte recenza për të në të gjitha gazetat shqiptare. Duke vështruar një hartë të re të Shqipërisë mora vesh që emri i qytetit grek Theollogo (fjala e Zotit) është ndërruar në “Partizan”. Mbi një kodër pranë gjirit duket diçka, që ngjan me një kullë vrojtimi. Ndërmjet dy rradhëve të portokalleve, një kuadër po reciton për mua një varg të gjatë të statistikave përrallore për bujqësinë. I mërzhitur largohem për në restorant. Ky numër i programit quhet “vizitë në fermën shtetërore të Ksamilit”.

Gjirokastra

Në restorant kaluam pothuaj tërë pasditen, ai është larg çdo fshati, e vetmja gjë për t'u parë është plazhi i bukur, që fsheh pakëz kushtet e jetesës së shqiptarëve. Vijmë në Gjirokastër në mbrëmje dhe duhet të shpejtojmë për në shtëpinë –muze, ku ka lindur shoku i madh. Është natë pasi bëmë vizitën dhe nesër duhet të udhëtojmë. Si zakonisht zgjohem herët në mëngjes dhe shëtis nëpër qytet. Ai është një qytet- muze me shtëpi të vjetra dhe ndërtesa të pakta të reja. Në qendër pranë hotelit të mirë, ku banojmë ne janë shitoret, rrugicat dhe shtëpitë e vjetra të ngjyrosura hareshëm shumë të këndëshme, rrugicat e shtruara dhe të pjerrëta që më përcjellin për në lagjet e tjera. Ka vetëm një banak druri për të shitur fruta dhe perime. Ngarkesa sillet me kuaj ose gomerë, nganjëherë ndonjë kamion i vjetër kalon nëpër rruget e pjerrëta. Pata mundësi të kem disa kontakte me popullsinë tepër të përzëmërt, por ajo si zakonisht kufizohej për disa sekonda

shkëmbim muhabetesh banale. Si në Turqi aty ka hamej, pashë edhe romë të leckosur. Megjithatë për shkak të mosqenies së lagjeve të reja proletare qyteti është i këndëshëm dhe parrullat ngrihen vetëm në qendër. Në kështjellën qendrore ka një muzeum armësh, që e vizitova, me të gjitha llojet e pushkëve dhe shumë gjëra të tjera jo interesante sikurse një citat dhe një bust i shokut të madh, një statujë partizani plot urrejtje në fytyrë.

Drejtshkrimi

Ndonëse drejtshkrimi shqip është fonetik shoh shumë gabime gramatikore në afishet e shkruara me dorë, në parrulla madje edhe në tabelat e dyqaneve. E pyes drejtuesin, mos vallë janë forma dialektore dhe ai përgjigjet pa mëdyshje: “absolutisht jo!”. Regjimi mburret në broshurat propagandistike për nivelin e lartë të arsimit të popullsisë, megjithatë edhe në vendet me drejtshkrim të vështirë nuk kam parë aq shumë gabime në fjalët e thjeshta.

Patosi

Qendrimi dyjavor përfundoi. Nuk kam parë kaq shumë muzera, nuk kam humbur kaq shumë kohë duke pritur autobuzin ndonjëherë tjetër si këtu. Janë përpjekur më shkathtësi të na pengojnë kontaktet me anë të zhvendosjeve të çmëndura. Atë që pata mundëis ta shoh për dy javë, mund ta realizoja i vetëm brenda 2-3 ditësh. Në fund të qendrimit, duke ardhur në qytet, kur shikoja një fabrikë të re, ndërtesë të re apo një hotel të ri thoja: atje do të shkojmë. Dhe nuk gaboj se unë tash e njoh mirë Shqipërinë zyrtare. Pranë Patosit është një restorant i ri buzë rrugës. Dhe kuptohet që ne ndalëm atje. I bie rrotull restorantit dhe shkoj në guzhinë, ata që shërbenin aty dalin njëri pas tjetrit dhe ..Epo unë flas shqip jo shumë mirë por mund të më kuptojnë. Nga vij unë? Ata duan të shohin paret e huaja, habiten nga filigrani dhe cilësitë e monedhës së huaj. Në përgjithësi kartmonedhat shqiptare janë shumë të pista për shkak të përdorimit të gjatë. Mos vallë këtë e mundëson stabiliteti çmimeve? Nuk e di, megjithatë kam parë një herë një shishe me raki të mirë, çmimi i të cilës (12 lekë) ishte hequr dhe zëvendësuar me 17 lekë. Populli nga ana tjetër flet me lekë të vjetra (një lek i ri= 10 lekë të vjetër), a ishte nevoja ta rivlerësonin lekun në se çmimet absolutisht nuk do ndryshonin?

Kontaktet me ata njerëz janë për mua burim i një gëzimi shumë të madh, sikur të kisha dalë nga ndonjë çmëdinë dhe të kisha gjetur njerëz normalë. Ata më dhuruan fruta. Sikurse kudo në Shqipëri, njerëzit e harrojnë budallallëkun e sistemit. Më në fund autobuzi lëshon burinë, duhet të nisemi. Kryekamarieri më pyet në një gjuhë shqipe pa theks, në se di disa fjalë greqisht. Kur largohem më përshëndet në greqisht. Ai është grek dhe dëshiron të më tërheqë vëmëndjen se këtu jetojnë grekë.

Fieri

Ndalim në Fier për të ngrënë. Në vend që të pijmë një kafe unë dalë të shëtis pranë hotelit. Rruga kryesore mban emërin e shokut të madh. Ajo është relativisht e re me fasada të shumta të lyera rishtaz, në mes ndën pemët është një bust i Stalinit. Shoh automobilin ku rri një familje e tërë. Një grup prej tridhjetë njerëzish po vështron një motorçikletë Honda me targë të Tiranës. Pranë, dy djem njëzetëvjeçarë me Jawa duken të veshur thjeshtë. Para hotelit parkon një veturë dhe një karrocë me kalë. E fotografova rrugën kryesore. Rrugët pranë saj janë më modeste, njerëzit rrinë në trotuar pranë një restoranti të varfër ku janë parkuar edhe disa karroca të tjera me kuaj. Ndërkohë dëgjohet buria e autobuzit.

Përshtypjet e fundit

Jam sërish në aeroportin e Rinasit, të rrethuar nga ushtarët ashtu sikurse erdha. Përsëri po ato foto të shokut të madh që më duken të çuditshme. Muzika si më parë ka melodi ushtarake. Në doganë nuk më kontrollojnë rreptë. Para shkallares së avionit një polic ma kontrolloi pasaportën me kujdes, krahasoi foton në të me fytyrën time, pranë i rri një ushtar i armatosur me uniformë të re fringo që stonon me unifomat e vjetëruara që kam parë gjithëandëj. Këtë e bëjnë për të ndaluar ndonjë që don të ikë. Çdo javë në verë ka 4-5 fluturime për në Shqipëri, kryesisht të kompanive lindore. Këtu vijnë kryesisht disa të privilegjuar e të filtruar më parë nga agjentët turistikë. Avioni hungarez nis fluturimin, toka poshtë nis e bëhet më e vogël, edhe bunkerët nuk duken më. Po ashtu ato tri Mig-ët në fushën e aeroportit dhe shumë topa kundërajrorë. Shtëpitë zvoglohen , njerëzit duken si miza. S'e kisha parë asnjëherë kështu tokën që lija poshtë duke u larguar me fluturim. Avioni drejtohet për kah deti, ndonëse ka edhe rrugë tjetër, por nuk na lejohet të fluturojmë mbi tokë..

Informoj de Henri Masson

La instruado de la fremdaj lingvoj kiel publika politiko

Studo mendita de la Alta Konsilio de la taksado de la lernejo, redaktita de profesoro François GRIN*. Raporto n° 19, publikigita en septembro 2005. Traduko el la franca. La kompleta 127-paĝa PDF-dokumento estas elŝutebla ĉe : http://cisad.adc.education.r/hcee/documents/rapport_Grin.pdf

Eltiraĵoj

En tiu raporto estas ekzamenataj tri planoj : « Ĉio-nur-angle » (plano 1) ; « Plurlingvismo » (plano 2) ; « Esperanto » (plano 3). p. 6-7 — Emfazitaj estas chi tie ne la konsekvencoj de la efektivigo de tiuj planoj, sed nur ilia komparo en la senco de efikeco kaj justeco. Konsiderante la novecon de la kadro de analizo kaj la foreston de sufiĉaj konoj, la taksado povas esti nur proksimuma kaj ĝi celas nur havigi rangojn de grandeco ; tio estas tamen, laŭ mia kono, la unua fojo kiam oni provas kalkuli la netajn transdonadojn pri kiuj profitas la anglalingvaj landoj pro la superrangeco de la angla, kaj la ŝparaĵoj, kiuj estus efektivitaj en kazo de transiro al alia plano. Estas memkompreneble, ke ne estas la angla lingvo kiu kulpas kiel tia, sed la lingva hegemonio, kiuj ajn estas la landoj aŭ la landogrupo, kiu profitas el tio. La ĉefaj rezultatoj de la komparo inter la planoj estas la ĉi sekvaj :

- 1) la Unuiĝinta Reĝolando nete gajnas minimume 10 miliardojn da eŭroj ĉiujare pro la nuna superrego de la angla;
- 2) se oni prikonsideras la multiplikan efikon de certaj komponantoj de tiu sumo, kaj ankaŭ la rendimenton de la kapitaloj, kiujn la anglalingvaj landoj povas investi aliloke pro la privilegiita pozicio de sia lingvo, tiu totalo sumas je 17 ĝis 18 miliardoj da eŭroj jare ;
- 3) tiu sumo estus certe pli alta se la hegemonio de tiu lingvo plifortigus pro prioritato, kiujn koncesius al ĝi aliaj Ŝtatoj, precipe en la kadro de siaj respektivaj edukpolitikoj ;
- 4) tiu sumo ne enkalkulas la apartajn simbolajn efikojn (kiel la avantaĝo pri kiuj ĝuas la denaskaj parolantoj de la hegemonia lingvo en ĉiu situacio de intertraktado aŭ de konflikto okazanta en ilia lingvo) ; tamen tiuj simbolaj efikoj havas sendube ankaŭ konsekvencojn materiajn kaj financajn ;

- 3) la plano « plurlingva » (kiu povas, praktike, havi tre malsimilajn formojn, inter kiuj unu estas ĉi tie analizita) ne reduktas la kostojn, sed la malegalecojn inter parolantoj ; tamen, pro la fortoj manifestiĝantaj en la kunpuŝiĝo de la lingvoj, ĝi prezentas riskon certan de malstabileco kaj postulas tutan aron da antaŭrimedoj por esti vivpova ;
- 4) la plano « Esperanto » aspektas kiel la plej avantaĝa, ĉar ĝia konsekveco por Francio estus neta ekonomio proksima al 5,4 miliardoj da eŭroj jare kaj, nete por la tuta Eŭropo (inkluzive la Unuiĝinta Reĝlando kaj Irlando), de ĉirkaŭ 25 miliardoj da eŭroj jare. La oftaj reagoj de rifuzo rilate al Esperanto malebligas la realigon de tiu plano 3 en mallonga tempo. Ĝi povas, tamen, esti rekomendita en la kadro de strategio longdaŭra efektiva en unu generacio. Du kondiĉoj estas tamen decidigaj por ĝia sukceso : unue, tre grava informstrebado, cele superi la antaŭjuĝojn, kiuj ĉirkaŭas tiun lingvon – kaj kiuj ĝenerale baziĝas sur la nura nescio – kaj helpi al mensevoluado ; due, vera interŝtata kunordigado cele al komuna starigo de tia plano. Okdek-kvin procentoj de la loĝantaro de Eŭropo havas en tio evidentan rektan intereson, sendepende de la politikaj kaj kulturaj riskoj kiujn enhavas la lingva hegemonio.

p. 65-66 — La lingva hegemonio (...) favore al la angla estus tre malbona afero por Francio kaj ankaŭ por ĉiuj Ŝtatoj neanglalingvaj de Eŭropa Unio, eĉ preter la landlimoj de la Unio. Kial ? Ĉar tiu formulo estigas plejeble maljustan redistribuadon tra la kvin vojoj kiuj estas la sekvaj :

- 1) pozicio de kvazaŭ-monopolo sur la merkatoj de la tradukado kaj interpretado al la angla, de la redaktado de tekstoj en la angla, de la produktado de pedagogia materialo por la instruado de la angla kaj de la instruado de tiu lingvo ;
- 2) la ŝparo de tempo kaj de mono en la internacia komunikado, la parolantoj nedenskaj faras la tutan strebadon esprimiĝi en la angla kaj konsentas akcepti mesaĝojn dissenditajn en tiu lingvo ;
- 3) la ŝparo de tempo kaj mono por la anglalingvanoj, pro la fakto ke ili ne plu multe strebas por lerni aliajn lingvojn
- 4) la rendimento de la investo, en aliaj formoj de homa kapitalo, de la monrimedoj, kiujn la anglalingvanoj ne plu bezonas investi en la lernado de la fremdaj lingvoj ;
- 5) la superregata pozicio de la anglalingvanoj en ĉiu situacio de intertraktado, de konkurenco aŭ de konflikto disvolviĝanta en la angla.

La ekzisto mem de tiuj distribuaj efikoj estas malmulte konata ; necesas diri ke la esploroj, kiuj atentigas pri ili (certaj estas fakte jam menciitaj en la franca jam de longa tempo, vd ekzemple Carr, 1985) restis relative konfidencaj. Ĝis nun, ili ne estis objekto de detala taksado (Grin, 2004a) ; sed la antaŭtaksadoj faritaj en la ĉapitro 6 indikas ke tiuj sumoj kalkuliĝas en miliardoj da eŭroj jare. Sur ĉiu alia tereno de la politiko, tiaj transdonadoj estus tuj publike malaprobataj kiel neakcepteblaj.

p. 70 — Pro tio necesas rememorigi la ekziston de tria strategio, t.e. la investado je longdaŭra templimo, kaj nepre kunordigita inter Ŝtatoj de la Unio, en la instruado de Esperanto. Tiu ĉi raporto ne celas absolute defendi tiun opcion, ĉar ni scias ke ĝi ofte estigas pasiajn reagojn aŭ ke ĝi estas tuj forpuŝita sen ia ajn argumento, aŭ surbaze de argumentoj fontantaj el miriga nescio. (Piron, 1994, 2002).

(...) La sinturno al Esperanto estas do en la evidenta intereso de pli ol 85% de la eŭropaj civitanoj, precipe post la plilarĝigo okazinta en 2004.

En kazo de elekto de Esperanto :

p. 102 — En la tempospaco de unu generacio, maljustaj transdonoj de miliardoj da eŭroj estas elimineblaj, kaj je skalo de Eŭropa Unio, neta ŝparo de pli malpli 25 miliardoj da eŭroj jare estas ebla. Komparcele, la tuto de la budĝetitaj elspezoj por 2005 fare de Eŭropa Unio sumas je 116,55 miliardoj da eŭroj. Oni malbone vidas pro kia logikeco 23 el la 25 Ŝtatoj-membroj devus daŭre favori

du aliajn per donaco kiu kostas al ili, nur je la nivelo de la eduksistemo, la « bagatelon » de 26,7 miliardoj da eŭroj ĉiujare, des pli ke tiu masiva strebo lasas la plimulton de la eŭropaj civitanoj en situacio de malsupereco. Antaŭ intereso tiel evidente konverĝa, kaj kiu estas perfekte kongrua kun la postuloj de la socia justeco, la saĝo devus do konduki la Ŝtatojn interkonsenti por progresiva kaj kunordigita starigo de la plano 3. Memkompreneble, tiu kunordigado inter Ŝtatoj ne devas prikonsideri nur la edukpolitikon; ĝi devas ankaŭ zorgi pri la disvastigo de informado kaj evoluigo de la mensostatoj.

p. 106 — Konkludo : Entute ŝanĝiĝas la problemoj tuj kiam la kadro estas tiel plivastigita : se ĝi ne estas facila, ĝi fariĝas solvebla – por la plej granda profito de la impostpaganto, de la socia justeco, kaj de la diverseco de la lingvoj kaj de la kulturoj.

François GRIN :

- Profesoro pri Ekonomiko ĉe la Lernejo de tradukado kaj Interpretado (ETI) de la Universitato de Ĝenevo.
- Vicdirektoro de la ĝeneva departemento de la publika instruado.
- Konsultanto pri lingva politiko kaj pri politiko de edukado por la oficialaj organismoj svisaj aŭ eksterlandaj, de la organizoj internaciaj kaj neregistaraj.

Internacia Esperanto-Televizio

Kun la celo pli bone informi al neesperantistaj amaskomunikiloj pri ITV, la administracio de la unua esperantista televidkanalo pretigis dokumenton en la lingvo internacia, kiu povos esti sendita al neesperantistaj gazetoj kaj retejoj, post traduko en la nacian lingvon, kun la bazaj informoj pri ITV, pri angalo kaj pri Esperanto. Fotoj kaj bildoj pri ITV, angalo kaj de Flavio Rebelo estas disponeblaj por sendado, e la adresoj en la fino de tiu notico. Estas la momento diskonigi Esperanton sur novaj bazoj. Ni ne plu bezonas diri 'imagi la mondon en Esperanto'. Simple eblas diri, de nun, "spektu ITV-on". Unua televidkanalo en Esperanto premieras en interreto. Kiam la entreprenisto Flavio Rebelo, el la urbo São Paulo, Brazilo, diris al la mondo, ke li lanĉos televidkanalon tute en la lingvo Esperanto, liaj konatoj diris al li, ke li freneziĝas. Sed ekde la lasta sabato (la 5-an de novembro), la unua televidkanalo en Esperanto - Internacia Televido ('Internacia Televido' [nacilingve]) - estas spektebla de retuzantoj en la tuta mondo.

Internacia Televido estas la unua interreta televido kun tutmonda publiko. La televidkanalo prezentas variajn programojn, uzante la teknologion de radio, televido kaj interreto. Inter la programoj de Internacia Televido estas ĵurnalismo, dokumentarioj, intervjuoj, muziko, kino, ekzotaj kulturoj kaj turismo. En ĝia retejo (<http://internacia.tv>), eblas havi informojn en pluraj lingvoj pri la televidkanalo kaj pri la lingvo Esperanto.

La televidkanalo en Esperanto estas rezulto de du-jara projekto, farita de brazila entrepreno CIDKON, kiu ankaŭ administras la plej grandan interretan portalon en la lingvo Esperanto - Gxangalo.com ('angalo', en Esperanto ['angalo' nacilingve]). Kun dekoj da kanaloj, pli ol 100 mil vizitantoj monate kaj pli ol 2 milionoj kaj duono da paĝoj ['pageviews'], Gxangalo.com malfermis en interreto la vojon por profesiaj servoj en la lingvo Esperanto. La portalo estas aktualigita ĉiutage kun noticoj el la tuta mondo, artikoloj, videoj, blogoj, videoludoj, fotoblogoj kaj forumoj, ĉi en la lingvo Esperanto.

Esperanto estas nuntempe lingvo plene disvolviĝinta, kun aktiva komunumo tutmonda, kiu pli kaj pli uzas interreton kiel sian ĉefan komunikilon por amikeco kaj negocoj. Ekzistas sufiĉe granda kvanto da parolantoj de Esperanto en Eŭropo, kaj en landoj tiel malsamaj, kiel Ĉinio, Brazilo, Rusio, Usono, Japanio kaj Irano, inter multaj aliaj. Esperanto estas libere uzata de retuzantoj per programoj kiel ICQ, IRC kaj PalTalk, kaj la retejoj en Esperanto kalkulas je centmiloj. Inter la parolantoj de Esperanto, estas ofte menciitaj de la internacia gazetaro la Nobel-premiito pri Ekonomio Reinhard Selten; la tutmonda ĉampionino pri Ĵudo en 1996 Zsuzsa Polgár; kaj Tivadar Soros, patro de la megainvestanto George Soros. La tutmonde konata itala verkisto Umberto Eco subtenas publike la uzadon de Esperanto kadre de Eŭropa Unio, kaj ĉi verkis libron pri la temo, kun la titolo "Serĉe de la Perfekta Lingvo".

La entreprenisto Flavio Rebelo, ĉefdirektoro de CIDKON, estas plenfida pri la perspektivoj de siaj negocoj en Esperanto. Kun sia portalo Gxangalo.com, kaj nun kun la televidkanalo, la brazilano diras, ke la respondo de la merkato superis tion, kion li atendis. "Estas merkato por servoj en Esperanto en interreto, kiu konsistas el miloj kaj miloj da homoj el pluraj landoj. Kaj ni ekokupas ĉi tiun niĝon de merkato".

"Estas la renesanco de Esperanto, kiel internacia lingvo, pere de interreto", diras Flavio Rebelo, "La lingvo, post pluraj jaroj da stagneco, revenas nun al rapida disvastigado dank' al miloj kaj miloj da junaj retuzantoj, kiuj lernas ĉi rekte en interreto. Temas preskaŭ pri 'paralela mondo', en kiu la tutmondiĝo okazas laŭ persona nivelo. La problemo estis tio, ke estis malfacile por tiuj, kiuj ne konis la lingvon, vidi kia estas ĉi tiu mondo, kiu funkcias en Esperanto. La portalo Gxangalo.com, kaj nun Internacia Televido, la televidkanalo en Esperanto, ĉi anĉi ĉi".

Flavio Rebelo - <http://internacia.tv/images/flaviorebelo.jpg>
- Internacia Televido (marko) - <http://internacia.tv/images/itv1.jpg>
- Internacia Televido (retejo) - <http://>

Informoj de Renato Corsetti

72-a IKBE (Internacia Kongreso de Blindaj Esperantistoj) en Florenco

La 72-a Internacia Kongreso de Blindaj Esperantistoj okazos en Florenco (Italujo) de la 29-a de julio ĝis la 5-a de aŭgusto 2006 en la kadro de 91-a Universala Kongreso de Esperanto. Cxiuj kongreslaboroj okazos cxe "Centro Congressi (adreso: piazza Adua 1, Firenze), kiu estos ankaux sidejo de la UK: ambaux arangxoj konsistigos ununuran programon kaj estos malfermitaj kaj al blinduloj kaj al vidantoj. Anoj de IKBE logxos kune en du hoteloj situantaj en du etagxoj de sama konstruajxo, kiu trovigxas en la urbocentro je malmultaj metroj de la kongresejo kaj de la fervoja stacidomo. Estos disponeblaj 101 litoj en unulitaj (nur tre malmultaj), dulitaj kaj kvarlitaj cxambroj. Cxiuj cxambroj estas klimatizitaj kaj havas telefonon, televidilon kaj fridujon. La aligxkotizoj, por persono dum semajno, estas: en unulita cxambro 440 euxroj, en dulita cxambro 320 euxroj, en kvarlita cxambro 160 euxroj por okcidenteuxropaj, nordamerikaj, japanaj kaj auxstraliaj kongresanoj, 80 euxroj por la ceteraj landoj. Tiuj kotizoj validas por la blindaj kaj respektivaj (po unu) gvidantoj. Oni povas antauxanonci sian aligxon perposxte al: Daniela Bottegoni, via Rismondo 1, I-60123 Ancona (Italujo), tel. +39 07131602 <aldograssinil@tin.it>

Por pagoj oni uzu: posxtan cxekkonton n-ro 13905609 titolitan al: Aldo Grassini, via Rismondo 1, I-60123 Ancona (Italujo), bankan cxekkonton titolitan al: "Aldo Grassini- IABE, Banca delle Marche, via Piave 55, Ancona, CIN " Y), ABI 6055, CAB 2603, kontnumero 102, konton cxe UEA titolitan al: "Itala Asocio de Blindaj Esperantistoj), kodo "IABE-X" Pliaj informoj pri la 72-a IKBE: http://www.ukflorenco2006.it/unikodo/til_ar/libe/

Fondaĵo ESPERO

Nuntempe Fondaĵo Espero konsistas el tri brancxoj, sed origine la fondaĵo nur celis helpi viktimojn de militoj aux aliaj katastrofoj. La milito en Jugoslavio trafis multajn esperantistojn kaj la membroj de UEA sentis, ke ili ne povas resti indiferentaj antaux la malfelicxo de la jugoslavaj samideanoj. La preteco kontribui por la viktimoj estis grandega. Ecx tiom, ke la fondaĵo povis helpi viktimojn ankaux en aliaj kontinentoj, precipe en Afriko. Malsanuloj kaj malsatantoj, viktimoj de sekeco aux de sxtelado, ricevis monhelpon, kutime ne pli ol 100 ĝis 200 usonajn dolarojn. La brancxo solidareco de fondaĵo Espero dauxrigas tiun tradicion. La brancxo "lernejoj por evoluo" helpas lernejojn en la Tria Mondo, kie, apud la gxenerala programo, oni instruas ankaux Esperanton kaj edukadon al paco. La brancxo "lingvo de paco" okupigxas pri agadoj de esperantistoj en regionoj kie pro militoj kaj aliaj similaj strecxo-situacioj edukado al paco sxajnas esenca.

Ni bezonas nun energian esperantiston kapablan labori internaciskale kaj trovi, motivi kaj kunlaborigi esperantistojn el multaj landoj kaj samtempe arangxi donaco-kampanjojn por cxi tiuj celoj, kaj eventuale aliaj decidotaj de la Komitato de UEA. Por havi ideon pri tio, kion oni pensas en tiu rondo, bonvolu aligxi al la Yahoo-listo <agado-espero@yahoogroups.com> kaj eventuale legi la materialojn en www.tejo.org/uea/agado_espero.

- Bonvolu kontakti <renato.corsetti@virgilio.it> por pliaj informoj. Kopio de cxi tiu alvoko estas dauxre afisxata en www.tejo.org/uea/aktivuloj_sercxataj.

Prelegoj

EŬROPO ESTAS PAROLINTE PELAZGE ALI ELTARI

Akademiano de la Sciencoj de Balkanio

(Noto : La aŭtoro petas kiun ajn el la honorindaj legantoj esprimu opinion pri la ĝusteco de la ideoj prezentitaj ĉi tie , komenti , sugesti kaj eventuale enacilingvigi la prelegon. Retadreso : eco-club@san.com.al)

La ekapero de la homo

La homo, ĉi filo de la Naturo, komencis sian evoluon kiel malgrandan homosimilulon en la Centran Areon de Afriko. La malfacilaj kondiĉoj de la vivo instigis lin, estante tre primitiva, barakti por survivi. La ties rezistado igis tiun malgrandan primaton, plievoluigi kaj estiĝi komence tutejala kaj poste sin distingi, pro adaptokapabloj, kompare al la ceteraj simioj. Tamen la vojo de lia evoluo estis ege malrapida.

Rara kosma evento, la eksplodo de iu supernova stelo, je 3 milionoj da jaroj antaŭe, laŭopinie de germanaj sciencistoj de la Teknika Universitato en Munkeno, ege influis al nia Planedo, aparte en ties klimato. Ĝi rezultigis ekstreman sekecon, kio kuntiris la arbarojn de Afrika kontinento kaj aperigis la savanojn. La ŝanĝiĝo de la klimato influis en la vivon de la areo. La esploristoj de simioj kaj de antaŭuloj de la homo, rimarkis tion, ĉar pro manko de altaj arboj, antaŭuloj de la homo, komencis piediri surgrunden. La simioj daŭre uzis por irado ambaŭ membroparojn, dum la antaŭulo de la homo, kontraŭe, la antaŭaj membroparojn uzis por certigi al si nutraĵon kaj por aliaj bezonoj, same kiel li agis parte kiam li plurestis sur la arboj. Tial ili iradis, korpostare. La skeletoj de tiuj organismoj, kiujn la esploristoj nomumis « Feliĉuloj », laŭopinie, estis ja la unuaj, kiuj sin disigis disde la bestovivo kaj eniris en la vojon de plua evoluiĝo, je direkto al la antaŭhomo.

Kvankam okazis la unua paŝo antaŭen, ankoraŭ ili vivis en la naturo kaj ekzistis je ties dependeco. La evoluiĝo okazis malrapide, danke al eksplodetoj, ĉiam foje dependiĝis de la naturaj kapriĉoj. Tiel, la « Feliĉuloj » samkiel ties australopitekaj kuzoj, adaptiĝante al la naturo, daŭrigis la penplenan vojon de la evoluo. Dum la paso de la jaroj, jarcentoj, miljaroj, tiuj evoluoj, tre malrapidaj, estis fariĝante majestaj.

Tiu primitiva homo, post kiam li ekiris sur la malantaŭa membroparo, tra savanoj, transpasis la arbarojn de Norda Afriko kaj parte eliris de kontinento mem. Paŝon post paŝo, ili daŭrigis konkeri aliajn kontinentojn, ĝis ili disvastiĝis en la tutan Planedon. Sed same kiel ili faris la unuajn paŝojn, kiam la homo helpatis de klimato, ankaŭ pluen ili plurestus ties kaptitojn. Dum en la unuaj fazoj ili disvastiĝadis, poste ili koncentriĝis en certajn areojn, kie komenciĝis sendependa evoluiĝo, kreinta ankaŭ la rasojn. Inter tiuj areoj estis ankaŭ Eŭropo.

La loĝanto de Eŭropo, dum la paso de jarcentoj, evoluiĝus je direkto, kiu sin distingus notinde disde tiu pratempa afrika, eĉ disde la homo de Azio. Kapabla moviĝi de unu loko al la alia, la diferencoj ene de Eŭropa kontinento kaj Azia estus pli malgrandaj, ol tiuj de Afriko. En la rapidan disvolviĝon de la homo de Eŭropo influus la klimato, kiu antaŭ 70 000 jaroj, estis tiom oportuna, kiom el li rapidpaŝis estigis la veran homon, Homon de Neandertalo. Tiutempe la klimato en Arktiko havis averaĝan temperaturon je 16° C

La jarcentoj sekvis unu la alian kaj la homo evoluis. Lin helpis ankaŭ la naturaj fenomenoj, pro kiuj, komence, la homo timis, sed poste alkitimiĝis kaj klopodis elprofiti pro tiuj. Tia estis ekzemple la fajro. La homo teruriĝis kiam li vidis fajrajn eksplodiĝojn kaj forkuris timege, kiam la fajro ekestiĝis pro fulmoj aŭ kiam arbaroj enflamiĝis.

Sed dum la paso de la tempo, li komprenis ke la fajro povus fariĝi ties amiko kaj granda helpanto, tial li akceptis ĝin en sian familion kaj montris zorgemon por ties konserviĝo. Ĝin li uzis por hejtado, poste por kuirado. Ankaŭ la vunditajn bestojn li tenis apud la hejmo, nutris ilin, kiam li ne sukcesis en la ĉasado. Ili kunvivis kun la homoj, alkitimiĝis al ili kaj fariĝis hejmulojn. Ne pripensite kaj senintence la bestoj subiĝis al la homo kaj servis al li la tutan vivon. Ĝi estis ja la unua paŝo en la vivo de la homo, kiu plejofte fariĝis senkonscie ol konscie, sed tio igis lin senti sin mastron de la naturo. Malrapide tiu estaĵo, iam malgranda, minacata pro pereco, postulis sendependecon de naturaj kapriĉoj, ne plu restu natura filo, sed estu, kiel ĝi nomumus poste sin, « Subiganto de naturo ». Verŝajne ekde tiu tempo ni povas diri ke la unua penplena fazo de la evoluo jam finiĝis por rezultigi la veran homon.

Ĉu pereis la Homo de Kromanjono ?

Tamen, eĉ en tiuj kondiĉoj, oni ne povas diri ke jam realiĝis la kompleta evoluiĝo, ne plu bezonanta alian plibonigan revolucion. La tempo montris ja ke devus okazi ankaŭ la fina revolucio, plej granda, por ke ĝi donu la hodiaŭan homon. La pli perfektan evoluiĝon, la forton de rezonado kaj agado, la homo akiris nur post kiam li realigis tiun lastan historian revolucion, nome tiun de paroligkapableco. Tio estis ja la plej granda en sia vojo, kiu igis la homon potencan rezonulon kaj laborkapablulon, por plibonigi senĉese la vivkondiĉojn.

Sed tiu revolucio ne okazis facilmaniere. La antaŭulo de la homo kreiĝis envere en Afriko, sed en la loko de sia deveno li evoluiĝis sur la vojo de pligrandiĝado de la cerbo. La kondiĉoj ne sufiĉis por pluevoluigi tiun lastan. Tiucele bezonatis apartaj cirkonstancoj. La arbaroj pereis, por ke oni aperigu la « Feliĉulojn ». Tiuj disvastiĝadis tra la mondo por krei la rasojn. Sed oni bezonis ankaŭ aliajn kondiĉojn, bonajn aŭ malbonajn, surprizajn aŭ malrapidajn eksplodiĝojn, ĝis tiu estaĵo, kiu estis transformiĝanta malrapide en la hodiaŭan homon eksenti kiel necesan rezonadi kaj kapabli esprimi tion kion ĝi vidis kaj pensis, do bezonatis la parolkapableco.

Frederik Engels esprimis la ideon ke la lingvo naskiĝis en la socio, por interŝanĝi opiniojn, sed li ne difinis kaj divenis la tempon, la kondiĉojn, la kaŭzon de naskiĝo ĝuste en tiu aŭ alia loko. Kie naskiĝis do la lingvo dekomence, kien ĝi disvastiĝis kaj kio okazis al la homoj de tiuj lokoj ? Kiuj estis tiuj diinaj loĝantoj kiu provizis la homon per plej granda rimedo, per kiu li povus estigi

gigantajn paŝojn sur la vojo al la vera homo, kiam komenciĝus la rapidaj malkovroj kaj grandaj inventoj ?

La kaŭzoj pro kiuj Engels kaj aliaj sciencistoj ne kapablis iri pluen kuŝis sur la tempolimigoj. Eĉ hodiaŭ, kvankam la sciencoj disponas pri plej diversaj faktoj, sciencistoj, kiam ekscios la veron, komence ekmiros kaj eksilentos, aŭ prikonsideros tion neakceptebla. Ĉiuj ĉi tiuj okazos, ne pro tio ke la faktoj estas nekompletaj, sed pro tio ke ili deiras de niaj kondiĉoj, por ekspliki fenomenojn, okazintaj en pratempo, kiam rilatoj estis tute diversaj.

Krome, la malkovraĵoj estas akceptitaj ne ĉiam senkonteste, des pli kiam ilin faris esploristoj el malgrandaj landoj, kie ili apenaŭ trovas subtenon eĉ de siaj sampatrujanoj.

Estas supre menciite, ke antaŭ 70 000 jaroj, la klimato de Eŭropo, ebligis al la homoj de kontinento fari grandaj paŝojn survoje al evoluiĝo. Li elprenis la fajron hejmen, farante tiel grandan revolucion en sia vivo, kiun ni konsiderus antaŭlastan. Tio igus lin sin senti provizita per ĉiuj kvalitoj, per kiuj li ne plu restus filo de la naturo, sed disiĝus iel de ĝi. Li sentis sin mastron, kapabla certigi al si nutraĵojn, ellabori ilin kaj adaptigi al sia vivo.

Konservante la hejton, eĉ dumvintre, li naskis idojn dum la tuta jaro. Apud la fajro li kreis por siaj infanoj pli bonajn vivkondiĉojn, tiel pligrandigis ties nombron. Tio plimultigis la homaron. Sed ili ankoraŭ ne kapablis pripensi pri pli bonajn vivkondiĉoj, ĉar estante kontentaj pro la stato, ili opiniis ke nenio alia mankis al ili. Iliajn primitivajn ideojn ili transdonis unu al la alia per gestoj. Ili ĉirkaŭigis kaj mortigis, per iliaj sukcesaj metodoj la bestiojn por nutriĝi. Ili sukcesis interkompreniĝi danke al siaj agoj. Tiel ŝajnis al ili ke ne estis bezonata io alia por plibonigi sian vivon. En tiu evolufazo ili eĉ ne povis pensi pli. Estus necese naskiĝi novaj kondiĉoj, en kiuj, la homoj eksentu ke mankas al ili io kaj sekve faru klopodojn, trovu manieron, por transpasi la baron sur ilia evoluiĝo.

La naturesploristoj estas rimarkintaj ke en ekvatoriaj arbaroj eksplodis fortaj ŝtormoj, kiuj rompis kaj frakasis milojn da folioj, trunkojn aŭ arbojn, mortigis bestojn kaj vivestaĵojn de tiuj arbaroj, por ke donu pli mirigan kaj majestan alian evoluiĝon estonte. Tio okazis ankaŭ al la homo de Eŭropo (Homo de Kromjanjono). Ofertiĝis miloj kaj miloj da homoj, pro la klimata ŝanĝiĝo, antaŭ 13 500 jaroj, pereigante la « Homon de Kromjanono », por ebligi la trovon de ora ŝlosilo, por pluan evoluiĝo, kiu, farus la plej grandan revolucion de la homaro, survojjiganta lin al la rapida evoluiĝo kaj nevidita progreso estiĝanta hodiaŭ.

Neatendite, en la tempo kiam homaro sin sentis tre feliĉa, pro nekalkuleblaj sukcesoj, ĝin trafis tre granda katastrofeca skuego, eĉ neriparebla. Ŝajnis ke ĉio interrompiĝis kaj finiĝis. Tio akirita ja dum miloj da evolujaroj malaperis surprize, ene de tre mallonga tempo, kompare al la historio antaŭa. Tio estis kvazaŭ la homa vivo, neatendite, interrompiĝas pro la morto, kaj ĉio finiĝas kun tiu lasta. Plurestas la ceteruloj, la heredantoj, kiuj daŭrigos ties vivon, sekvos la evoluiĝon en pli posta tempo plibonigita kaj ekĝuos novajn plezuraĵojn. Tiel okazis kaj tiel okazos kontinuece.

Ĉirkaŭ 13 500 jaroj antaŭe, komenciĝis la sovaĝa uragano de la naturo en la nordaj areoj de nia Planedo. Laŭ kelkaj oceanesploristoj, tiu uragano alvenis bruege, tondrege, surprize, potence kaj rapidege. La homoj ja estis akirintaj nekalkuleblajn progresojn, sed ili estis ankoraŭ for de la eblecoj por kunfrontiĝi al tiu malbenita glaciario, pro tio ili ekfalas en ties kaptilon kaj enajliĝis de glacioj, kiuj plidikiĝis kontinuece. Ili, en siaj lignaj kabanoj, staris ŝokitaj kaj samtempe esperante ke iutage la neĝo ĉesus kaj la ŝtormaj ventegoj elĉerpiĝus, kiel ja okazis dum pasintaj vintroj. Tiumomente ili ekuzis zorgeme la brullignon por ke kunfrontu la glitveteran froston kaj povu pluresti ĝis ties fino. Sed la tagoj pasis kaj ili rimarkis ke la dikeco de la neĝotavolo plikreskiĝis. Iumomente ili sentis la korpotremon pro la brua falo de la kabano kaj tiel restis sentegmente, fronte al kolerigita ventego de la vetero. Ankaŭ la nutraĵoj malpliĝis de tago al

tago. Tiel malrapide komence frostiĝis la maljunuloj, poste la infanoj, finfine ankaŭ la plej fortuloj. La ŝtormoj kaj la malvarmo de tago al tago estiĝis pli kruelaj. La tuta popolo, kreinta tiom admirindan kulturon kaj prosperon, entombiĝis sub la glaciigita blanka reĝlando. Tiel perdiĝis, por ke neniam plu vekiĝi tiu mirakla atingo de la homaro. Preskaŭ senescepte, ĉiuj esploristoj de Eŭropo opinias ke la homo de Kromanjono, de la pratempa Eŭropo, malaperis definitive.

Se okazus nun tiu glaciario de antaŭ 13 500 jaroj, ĉu saviĝus la loĝantoj de landoj de Eŭropo? Antaŭ kelkaj jaroj, en Malmo de Svedio, dum tri sinsekvaj tagoj, mankis la elektra energio. Tiuj tagoj estis teruraj por la vivo de la loĝantoj. Ili ne povis nutriĝi, ĉar la nutraĵoj estis frostigitaj kaj oni ne povis degeligi ilin. Ili ne povis moviĝi, ĉar ne povis ricevi fuelon pro manko de energio. Do, la homoj enajliĝis kaj la vivo fariĝis malfacila.

Se la glaciario ampleksigus la tutan Eŭropon hodiaŭ, kio okazus? La unua difektiĝonta estus la elektra reto. Se envere oni ne povus produkti kaj disdoni la elektron, estus ja terura katastrofo, eble simila al tiu okazinta 13 500 jarojn antaŭe.

Pro la lasta glaciario, ĉu envere malaperis la homo de Kromanjono? Tiukaze, de kiu kontinento descendis la homoj en Eŭropon, ĝin reloĝigante? De Afriko? La homo de Afriko sin distingas de tiu de Eŭropo pro haŭtkoloro, hararo, evoluskalo, ktp. De Azio? Ankaŭ tiu apartenas al alia raso kaj estas tute malsimila al tiu de Eŭropo. Do, oni supozus ke tiu homo alvenis de Hindujo. Sed ĉu tiu hipotezo estas konvinka? Hindujo, kvankam pro grandeco, povas nomiĝi kontinento, loĝiĝas de homoj apartenantaj inter la rasoj de Azio kaj de Eŭropo. La logiko demandas ke hindo estu ia miksaĵo de ambaŭ menciitaj rasoj. Natute ties kvalitoj estos pli apude al tiu kun kiu la rilatoj estas pli fortaj. La ebla vojaĝpasejoj ekzistas okcidente de Hindujo, kvankam la eblecoj kun oriento same estas sufiĉe oportunaj. Ni supozu ke la rilatoj kun Eŭropo estis pli bonaj ol kun la ceteraj partoj de Azio, kvankam la renkontiĝoj kun oriento realiĝas pli bone tra la mallarĝa terstrio de la marbordo de Hindoĉinio, sed ankaŭ tra montoj kun taŭgaj gorĝoj en Tibeto. Ĉu eblas akcepti ke la loĝantoj de Hindujo alvenis en Eŭropon kaj loĝiĝis ĉi kontinenton, restinta malplena, post la lasta glaciario? Ĉu tio estas la kialo ke la homo de Eŭropo multe similas al tiu de Hindujo?

La ideo ke la homo de Eŭropo alvenis de Hindujo, ne ŝajnas al mi prave rezonita. Eŭropo havas larĝan etendiĝon, de nordo al sudo, je subtropika klimato, kiun ni kutime nomas mediteranea. Ĉu vere la tuta loĝantaro de Eŭropo entombiĝis sub glaciojn kaj ne plu restis eĉ malgranda homgrupo, en suda parto? Se ni hipotezus tiun lastan ideon, kiajn argumentoj ĝin subtenus?

Ni konscias ke kunfrontiĝi al la scienca opinio jam akceptita ĝenerale de eŭropanoj, ne estas facile. Sed, oni devas akcepti, ke la konkludoj de eŭropaj sciencistoj, iliaj argumentoj kaj tezoj kontentigis la demandojn starigitaj tiamtempe. Nun estas pliigitaj ege la scioj kaj naskiĝis novaj demandoj, pli grandaj, por eklumigi tiun historian veron, influinta en la evoluigo de la homaro kaj lingvoj en nia Planedo. La solvoj ofertataj tiutempe, ne eksplikas la novajn demandojn, des pli ke ili evidentigas la faritajn erarojn pro hastaj konkludoj. Tio igas necesa la revizion de la rezonado, ne rezistinta al la tempo. Tiel, hodiaŭ ne povas plu akceptati tiuj rezonadoj per limigitaj ideoj mezepokaj, laŭ kiuj en la tuta tiu granda Eŭropo la klimataj kondiĉoj estis ĉie la samaj, dum la periodo de la lasta glaciario, je 13 500 jarojn antaŭe.

Oni devas ekspliki pli klare la problemojn, devas rigardi pli trankvile la tiutempajn cirkonstancojn. La rabieco de la glaciario etendiĝis de nordo al sudo de Eŭropo, sed, certe, la frostoj estis pli forta pli proksime al la nordo kaj pli malforta je direkto de sudo.

La kialo de la diferenco inter la kondiĉoj en nordo kaj sudo estis ke tiutempe, la norda vintro estis tro longdaŭra kaj la homo de tiuj areoj tre malfacile certigis al si hejton kaj nutraĵojn por la vintro, kiuj povus longi eĉ kelkajn jarojn sinsekve. Sude, kontraŭe, la rokoj estis kalkecaj kaj la

karsta agado estas forminta grotojn kaj kavernojn. En ili la lokaj loĝantoj povus trovi rifuĝon kaj hejton, dum ventegoj, kiuj levis neĝpulvoron ekster ilin. Sude, ene de kavernoj, eĉ dum la plej severa vintro, apenaŭ povus eniri la frostoj, en la profundon de la grotoj. En tiuj lokojn alkuris tiuj evoluintaj homoj, kiuj jam scipovis ekspluati la fajron por hejtigi sin sufiĉe kaj por eskapi de la longdaŭraj vintraj frostegoj. Kompreneble, ankaŭ en la kondiĉoj antaŭ la glaciarioj, ili jam konis la malvarman sezonon kaj al kutimiĝis ekbruligi fajron kaj sin defendi de malvarmo dumvintre. Diference de longdaŭraj vintroj, dum la glaciario, ĉi lastaj longis multe pli kaj estis frostegaj. La glaciario ja alvenis tondre, sed ne nur per unu butonpremo. La malvarmo fariĝis pli kaj pli kruela, de jaro al jaro, sed ankaŭ la loĝantoj laboris pli multe, por ke ili pasigu je malpli da suferadoj la vintron, certigi al si pli da brulligno kaj nutraĵoj (kverkaĵoj). La necesa demando por survivi, igis la homojn labori pli multe, trovi ankaŭ novajn manierojn por certigi la necesajn, samtempe, kiel dum la pasintaj jaroj. Tio alportis evoluon, sed ankaŭ pli altan atenton al tiuj ŝanĝiĝoj okazantaj de jaro al jaro. Nature estis ankaŭ homoj kiuj sekvis trankvilanime la disvolviĝojn de la naturo kaj ne montris tiom da zorgo al la ŝanĝiĝoj. Ili kvankam havis sekuran rifuĝejon, ne povis rezistadi al la vintroj ĉar ne sukcesis certigi al si la nutraĵon sufiĉan. Ili viktimiĝis pro la lameco de sia vivo. Ni opinias ke ili konsistigis eĉ la plimulton. Do, survivis nur tiuj kiuj adaptiĝis al la kontinue novaj kondiĉoj. Tiel, nur malmulte da homoj, kiuj pliigis la laboron kaj atente mon, sukcesis survivi, en stato ege strikta, kiam la glaciario atingis sian plej grandan frostigantan forton.

Kio supozeble okazis tiutempe, altirante la atenton nian, por ke estigu la plej grandan revolucion kaj la lastan de la homo? Inter la loĝantoj de la kalkecaj grotoj sude de Eŭropo, nome en Okcidenta Balkanio, kompreneble, nur malmulte povis survivi, sed fakte survivis. Ili kunfrontiĝis la grandegajn malfacilaĵojn por trovi nutraĵojn kaj povis labori tre limigite. Tio estas influinta verŝajne multe en la vivo tiutempe ene de grotoj. Tiel, se ni disponis pri skeletoj de du loĝantoj, unu el la periodo antaŭ la glaciario kaj la cetero je ties fino, ni ekvidus certe tre notindajn diferencojn. Eble, la observanto, ilin esploranta, povus fari ankaŭ la naturan eraron, konsideri kreskiĝinta la homon antaŭ la glaciario, dum tiun de la glaciario, mem, infanon, tiom multe devus esti malgrandiĝi tiu lasta. Do, pro malfacilaj vivkondiĉoj ilia korpo estis kontrahigita.

La lasta revolucio

La lasta glaciario, preter la tro malvarmaj kaj longedaŭraj vintroj, influintaj en la pereado de grandaj populacioj, tamen estas kreintaj neripetablajn kondiĉojn, kiuj estas donintaj grandan impeton al la evoluiĝo de homaro. Tiucele, ni ekvolus akcenti ke tiu vivo tro malfacila, alportis la veran lastan revolucion, kaj plej grandan, tiun kiu survojiĝis la populacion al la evoluiĝo de la vera homo.

La homo de Eŭropo estis akirinta grandajn ŝanĝiĝojn, pli evidentaj ol tiujn akiritaj jam, eĉ dum pli mallonga tempoperiodo. Tamen, li daŭre estis ligita, ankoraŭ tre malvaste al la naturo, pluestis iamaniero ties filo.

En la grotoj la kondiĉoj ŝanĝiĝis. Tien ili ne povis alkuri por diri ke ili vidis iun urson aŭ leonon. Same ili ne kapablis rakonti okazintaĵon aŭ antaŭvidi kion ili farus venontan tagon kaj kompili kune la planojn. Por ili estis malfacile esprimi deziron aŭ ideon.

Do, la vivo en la kavernoj starigis novajn demandojn. Dum sinsekvaj monatoj, dum longedaŭra malvarma vintro, la homoj vivis fermitaj en grotoj. Tiu vivo, duone adstringa, ŝtopita kaj dividita disde la naturo, kiam la homo ne povis eliri eksteren, naskis la deziron fari ion, almenaŭ, eldiri iun penson, eĉ en la kondiĉoj de mallumo, kiam ili apenaŭ povis vidi unu la alian. Kurte, estis necese ke ili diru unu al la alia kion ili devus fari por eskapi de la danĝero de frostiĝo. Estis, do, plej necese ekparoli. Tiel, restado senmove naskis la bezonon por trovi alian manieron de

esprimo, la bezonon por paroli. Kompreneble, tiu bezono ne solviĝis tuje sed malrapide, kreante la unuajn parolojn konsistantaj je unu sono aŭ silabo, ĉiu el kiuj esprimis ja iun penson, tiom dezirata por eldirati ankaŭ en la mallumo, instiganta homojn fari la ĝustajn moviĝojn. Ili povus diri al pli juna eliri eksteren kaj observi, ĉu estas tago aŭ nokto, ĉu la ŝtormo daŭras aŭ ĉesis, ĉu estas suno en la ĉielo, por ke ili certigu al si brullignon kaj ceteraĵojn, kaj ĉu la vintro longedaŭris. Kaj multaj kaj multaj aferoj prizorgigis la fermiĝintajn homojn pro ŝtorma teruro. Somere, kiam la neĝo kaj la glacioj retiriĝis en la montopintojn, ili eliris ĝojaj ĉirkaŭen de sia groto.

La plej gravaj laboroj iliaj estis certe la pliiĝo de proviantoj kaj brulligno. Tiel, tiuj loĝantoj ekbalutantaj la unuajn vortojn, komencis uzi la parolojn ankaŭ en la naturo. Ekstere, la vortoj akiris pli vastan sencon kaj la homoj komprenis ke la vortoj estis tre utilaj por sia vivo. Uzante la unuajn vortojn, ili komprenis ke ili povus interkomunikiĝi ankaŭ kiam ili estis for unu de la alia, eĉ kiam ili ne povis vidi unu la alian. Tiu nova magio igis ilin adaptiĝi pli bone en la naturo kaj senti la similulojn tre proksime al si mem, eĉ kiam ties voĉon ili apenaŭ povis aŭdi.

Ili sentis unu la alian apud sin ankaŭ kiam la alia troviĝis sufiĉe for. La naturo instigis ilin krei vortojn, konforme al la novaj kondiĉoj, por igi la vivon pli facila. Ju pli multe fariĝis la vortoj, des pli klaraj kaj kompletaj estiĝis iliaj imagoj pri sia vivo. Tiamaniere disvolviĝis la pensado ĉe tiuj homoj. En la tempo kiam ili estis ankoraŭ senkonsciaj pri tio farata de ili, pri la parolado, kiu donus al la homo la pensadon, disigus ĝin iamaniere disde la naturo mem por ke fariĝu, kiel oni diras “mastro de Naturo”, komenciĝis la plej granda revolucio kaj la lasta en la vivo de la homaro. Ni devas agnoski ke ankaŭ nun, kiam la homo sentas sin grandan sinjoron, ne povas esti envere “mastro de Naturo”, ĉar lia vivo estas ligita tre malvaste al ĝi kaj li estos feliĉa dum tiom da tempo kiom li kunvivos harmonie kun la naturo.

Kiam, de tempo al tempo, la glaciara furiozeco estis falanta, li komencis plilarĝigi sian ĉasareon kaj brullignoareon. Post multaj jarcentoj, li estis plimultiĝanta rapidritme kaj serĉanta novajn areojn, konsciiĝinte tutpotenca super la naturon. Tamen, tiutempe, li hazarde ekvidis aliajn loĝantojn (tio povas esti okazinta ne dum la unua fazo, sed kiam li estis elirinta de lia areo, por eniri en areojn, kie la lasta glaciario ne sukcesis establi sian frostigan potencon), kiuj samkiel ili, rigidiĝis ekvidinte fremdajn homojn, nekapablaj paroli kaj esprimi siajn pensojn, kvankam ankaŭ ili laboris por survivi. Inter ili povus eksplodiĝi ankaŭ kvereloj por domini lokojn, sed ankaŭ ĉe ili ardis la deziro por ekscii ion novan de tiuj estaĵoj, similaj al ili. Tio povus esti okazinta ĉe la limo de ambaŭ grandaj disdividaj areoj. La apero de la homo, ekparolinta, en naturo, kaj la hazardaj renkontiĝoj inter ili igis ke la postrestintaj eklernu de la unuaj.

Ni devas agnoski ke samaj kondiĉoj laŭopinie povus esti estintaj ankaŭ 35 000 jarojn antaŭe, kiam « malaperis » la Homo de Neandertalo. Ankaŭ tiam dikaj glacioj kovris Eŭropon. La Homo de Neandertalo, kvankam estis atinginta grandan evoluiĝon, ne sukcesis fari la lastan revolucion, ĉar eble ne posedis tiun gradon de evoluiĝo kiun ja ekposedis la Homo de Kromanjono, por ke faru la revolucion de la granda evoluiĝo. Tio, eble pro fakto ke neniu el ili survivinta de la unua glaciario, ne plu restis plene izolitaj en la grotoj, kiel okazis al la Homo de Kromanjono. La esploristoj opinias ke la Homo de Neandertalo ekspluatis ankaŭ la fajron por hejtado, tamen tio ne helpis lin fari tiun revolucion, tiom necesa por la evoluiĝo de la homo.

Tial, la estiĝo de ĉi tiu mirakla revolucio, eĉ en ununura groto, ne devas mirigi nin.

Kiel disvastiĝis la lingvo

Do, oni ne ekskludas, ke povas esti savita nur unu sola grupo kaj ties posteuloj, ni insistas, estas loĝintaj en Sud-Okcidenta Balkanio. Dum multaj jarcentoj, ili estas plimultiĝintaj kaj estas loĝigintaj la tutan Balkanion, por ke disvastiĝu pluen en Eŭropon kaj aliajn kontinentojn.

La jarcentoj pasis kaj la loĝantoj en la sudo de Eŭropo, ĝuintaj la fruktojn de la plua evoluigo, plimultiĝis senĉese.

Ili, savite de la morto, sub la pezo de la glacio, eliris aliĝinte de la glaciario. Ili aperis per pli evoluinta laringo kaj kapablis prononci vortojn kaj eĉ la unuajn frazojn. Ĉi lastaj envere estis nur iaj balbutaĵoj, aŭ pli precize, la unua granda paŝo de la homaro, laŭlonge de la kompleta evoluigo. Neniu alia progreso estis ebla al la homaro, se ĝi ne sukcesis paroli. La mutulo neniam estus kapabla ŝanĝi la medion kaj sian vivon.

Kio okazis poste al la grota homo kiu ekparolis, kiam la forto de la glaciario estis elĉerpiĝante kaj ĝi mem estis retiriĝante.

La ekparolanta homo, kiu estiĝos la vera transformanto de la mondo, kiun ni povas nomi, ne timante ke ni hastas, la vera homo, transpasinte la longan tempoperiodon de neviditaj uraganoj, sin sentis pli forta. Li eliris de la groto por certigi al si abundan nutraĵon kaj revenis denove en lia grota loĝloko. En tiu fazo li estis manĝante ĉiam pli bone kaj lia korpo estis disvolviĝante kaj pligrandiĝante. Ankaŭ la parolkapablo pliiĝis kaj pliriĉiĝis. La parolkapablo rilatiĝis al la evoluigo de la cerbo kaj la pensado.

La grota homo, ne forgesis ke ĝuste la kavernoj savis lin kontraŭ malvarmo, sed ankaŭ kontraŭ la bestioj. Tion li prikonsideris ankaŭ elirinte de la groto. La eliron en la naturon instigis kelkaj kialoj : la pliiĝo de la homnombro, kio starigis la demandon por pli da nutraĵoj kaj brulligno. Ĉi tiuj povus troviĝi abunde nur se la loĝloko estis pli proksime al la areoj je riĉaj naturaj resursoj. Tamen, en la novaj kondiĉoj naskiĝis ankaŭ aliaj zorgoj. Ekster la groto ili devus esti pli atentaj por hejtigi la novan loĝejon, ĉar la impeta disvolviĝo alportis pliboniĝojn en la vivo, sed ankaŭ pli da deziroj. Ĉi tiu homo, je ĉiam pli altaj demandoj, fondis novajn loĝlokojn, sekurigitaj kontraŭ la malvarmo kaj protektitaj kontraŭ la bestioj, dum la dormotempo.

Sed kiam la evoluo komenciĝas, ĝi ne haltas. Tiu homo, sur ties vojo, faros ankaŭ malkovrojn, por ke igu sian vivon pli bona. Tiel, li inventos ilaron, rimedojn kaj vivmanierojn, kiuj helpas al li por plifaciligi la vivkondiĉojn, sed ankaŭ por igi lin pli kapabla por adaptiĝi al la novaj cirkonstancoj. La bezonoj kreskis, sed same ankaŭ la klopodoj survoje de evoluigo pliiĝis. Tiuj homoj, je pli grandaj eblecoj, fariĝis pli kuraĝaj serĉante novajn areojn kaj pli bonan vivon. Tiamaniere, el la tribanoj, eliris homoj tre kuraĝaj, kiuj ekiris ekkoni la ĉirkaŭantajn areojn. Tiuj fondus la unuajn koloniojn en la malkovritaj areoj, kiuj dum la paso de la tempo, disvastiĝis tra Balkanio, kaj poste ekster ĝin. La unuaj legendoj pri foraj landoj, fariĝis instigiloj por pli multe malkovri. Aliuloj ekirus pli foren kaj diversdirekten.

La jaroj pasis, dum ili, ĉiam pli, fariĝis kuraĝaj, serĉante la nekonaton kaj vojaĝis tuttempe, pli fore. Dumvoje ili spertis novajn aventurojn, sed ankaŭ ilia fantazio kreskiĝis. Ili vidis tion kion antaŭe eĉ ne povus imagi kaj ĉe ili pliiĝis la deziro por ekspliki la novajn fenomenojn. Tiamaniere la vortoj pliiĝis, sed ankaŭ la rezonado disvolviĝis.

Dume la glaciario retiriĝis en la montojn, kaj en sian kaŝloĝejon en la Frostigitan Nordan Oceanon. Kaj la vintroj fariĝis ĉiam pli mallongaj kaj je ĉiam malpli da furiozeco. La akvaro de Mediteraneo estis liberigata ĉiam pli disde la glacioj. Same la Adriatika Maro

estis senvestigata disde la glacioj. En la Suda Eŭropo ekaperis herbaro kaj kelkaj bestoj eksentis ke ili povus vivi ankaŭ tie. La antaŭaj estis la birdoj alvenintaj de la nordo de Afriko. Poste, surtere, ekaperis ankaŭ aliaj bestoj, kiuj disvastiĝis kaj plimultiĝis.

Ankaŭ la homo, jam ekipita per novaj kvalitoj, suriris en ambaŭ flankoj de Mediteraneo kaj Nigra Maro, foje surpiede kaj foje navigante sur arbotrunkoj. Post iom da tempo li rimarkis ke li povus stari pli komode sur ili ĉar la trunkojn post kiam li komencis elĉizi ĉi lastajn kiel pelvon. Estis ja ili la unuaj esploristoj, survoje de ties serĉoj, kiuj farus novajn malkovrojn de landoj kaj fondus novajn loĝlokojn sur la teroj de Eŭropo, restintaj malplenaj, post la degeliĝo de glaciario.

Tiaj homoj ekvojaĝus sur riveroj, en la pli postaj miljaroj, por ke konu la forajn landojn de Eŭropo kaj novajn kontinentojn, por ke kreu la legendojn pri la vojaĝoj de argonaŭtikoj.

La deziro por ekvidi novajn landojn altiris ilin kiel magneton, akompanate de la timo ke ili povus perdi la rilatojn kun siaj proksimuloj, tial ili ne foriris tro. Tio igis ilin, ke postkiam estis malkovrinte ion, reveni denove al la loko, kie loĝis siaj proksimuloj. Sed ankaŭ fondi novajn stablojn tie kie ili trovis plaĉajn kondiĉojn. En tiu fazo ili estis jam tro for de ilia grota vivo, kaj estis elirintaj sub malfermitan ĉielon. Alvenis la tempo de palafitaj konstruaĵoj, do de domoj starigitaj sur lignaj fostoj ĉerande de akvaroj, por ke sekuriĝu de subita inundo fare de bestioj.

Tamen, for aŭ proksime al ili, renkontiĝis aliaj homoj (temas ĉiam pri la suda direkto) kie la influo de la glaciario estis sentita parte aŭ neniom. Tiuj lastaj estis sukcesintaj evoluigi malrapide survoje al progreso, senverte. Ili estis iamaniere en la fazo de la Homo de Neandertalo aŭ de Kromanjono. Sed ne pli. Pro renkontiĝoj kun ili, kreiĝis kondiĉoj por pligrandigi la atingojn, alportantaj pli da disvolviĝoj. Tio helpis en la plivastiĝo de la scioj, kiun hodiaŭ ni nomus « pliigo de la kulturo ». Temas pri la sudo de Mediteraneo kaj Hindujo. En tiuj areoj, rilate la evoluan fazon, ĉar la vivo okazis en landoj je pli varma klimato, ili ja ne sentis la bezonon de parolkapablo. Kiam la novaj loĝantoj alvenis, tiuj lastaj trovis tie la postrestintaj lokanojn, rilate la evolufazon, tial ili alportis la penson, kiu helpis en ties evoluigo. Ĉi tiuj, la homoj de la Sudo, restis mirplenaj pro la paroloj de la nekonatoj. Sub la influo de la novaj loĝantoj, ĵus alvenintaj, ili sentis la bezonon por paroli, komencis ekimiti ilin kaj eklernis paroli la samn lingvaĵon. Tiu estis ja la unua paŝo granda por transformi tiuj estaĵojn en homojn scipovantaj paroli kun la alvenintoj. Tio okazis en ĉiuj landoj sude, kiel en Afriko ĝis en Hindujo.

Antaŭ ol la homoj de sudokcidenta Balkanio ekiru en la ceteran parton de Eŭropo, la homo de Kromanjono estis definitive enterigita, sub glaciojn. Pro tio, la kontinento de Eŭropo, kie la vivo rekomenciĝis denove, devas esti nomita Nova Kontinento. Dum multaj miljaroj poste, ĝis la hodiaŭaj tagoj, ĝi nomiĝas Maljuna Kontinento. Tiu nomo naskiĝis ĉar ties loĝantoj disvastiĝis en Amerikan kontinenton (norden kaj suden), kiuj nomiĝis « Novaj kontinentoj ».

Ĉu hindoeŭropeca lingvo ?

La disvastiĝo de la homo de Balkanio en Eŭropon eksplikas kial do tiu lasta, havis ekde pratempo, komunan primitivan lingvon (la Pelazgan), kiun la eŭropaj esploristoj, pro nekapableco ekspliki, nomis erare « Hindo-eŭropeca ». Kaj branĉoj de tiu lingvo, iel ŝanĝiĝintaj, disvastiĝis ankaŭ sur ambaŭ kontinentojn de Ameriko.

La baza leksiko de ĉiuj eŭropaj lingvoj devenas de la unuaj vortoj de la primitiva homo de Eŭropo, kiujn li estis lerninta ekde la tempo kiam li estis loĝanto de Sudo. Sed post kiam pasis kelkaj miljaroj, al la vortaro aldoniĝis novaj vortoj, pliriĉigante ĝin pluen. Tiel, al la baza leksiko algluiĝis ankaŭ aldonaj vortoj, kreitaj sur novaj terenoj.

La homo de Eŭropo, antaŭ ĉirkaŭ du jarcentoj, ne kapabla ekspliki la kialojn de la komunaj vortoj de la tutaj popoloj de la kontinento, komencis la eraran kampanjon de « purigo ». Ili klopodis purigi la lingvojn disde la vortoj, kiuj kelkiu konsideris « entruditaj perforte pro ilira okupado, en la pratempo ». Tiam oni parolis pri panilirismo kaj komenciĝis la kampanjo kontraŭ ĝin, nesciante la veron. Nekredeblo konsistas en tio ke kvankam oni purigis la lingvojn disde la ilira,

tamen, ankoraŭ en la leksiko de eŭropecaj lingvoj plurestas vortoj de tiu pratempa lingvo. Eĉ mem la angla, pli granda lingvo nuntempe, per kiu interkomunikiĝas la popoloj enmonde, sur ties fundamento, havas tiun lingvon nomata pelazga (ilira aŭ albana). Ili forgesas ke la bazaj vortoj de tiu lingvo ne povis enstrudiĝi perforte poste, sed estas ja ties unuaj vortoj, pro tio ili kuŝas en la fundamento de ties leksiko.

Ĉu ni eraras, kiam tiun eŭropan lingvojn konsideras plej pratempan ? Estas ja donitaĵoj ke en Hindujo, je dek aŭ dekunu miljaroj antaŭe, estis fondita la unua urbo, kiu nuntempe troviĝas subakve, kiam en Eŭropo apenaŭ ekzistis urboj. Ĉu tio ne montras ke la evoluo estas komenciĝinta unue en tiu lando ? Tiu fakto estas forta rezono, kiu dubindigas la eblecon de la naskiĝo de la parolkapablo unue en Eŭropo, kaj poste disvastiĝadon ankaŭ en ĉirkaŭantajn kontinentojn. Ni ne forgesu ke la homo de Kromanĵono ekkonstruis ŝtonajn murojn, por sin defendi de bestioj multaj miljaroj antaŭe. Se ni volas ekspliki la fakton pri la hinda urbo, ni demandu : se estas tiel, la lingvo estus disvolviĝinta impete ankaŭ en la suda Afriko. Kial tio ne okazis do ? La respondo estas simpla : oni devus senti bezonon por tio, por pensi kaj inventi, alie oni plurestus porĉiame senlingve. Hindujo, estante lando je milda klimato, kie la homoj moviĝis kaj vivadis ne sentante la bezonon de la lingvo, ne kapablis disvolvi la paroladon. Ni forgesu tiun eksplikon kaj prikonsideru alian : ni pensu ke envere la hindoj inventis la paroladon. La parolado disvastiĝas en ĉiujn direktojn, do de sudo al nordo, de oriento al okcidento, ĉar la kulturo iras tiel kiel la lumradio. Tiun leĝecon povas interrompi nur ia natura barilo kiel montovicoj netranspaseblaj de homoj, senfinaj dezertoj aŭ grandegaj ampleksaj akvaj basenoj. Io tia ne ekzistis ja inter Hindujo kaj la cetera parto de Azio, precipe en ties suda parto, kiu interligiĝis tra Hinduĉinio. Estas sciite ke ankaŭ la rilatoj inter Tibeto kaj Ĉinio ekzistis ekde pratempo. Tiam, ni povas demandi : kial la hinda lingvo alvenis en la foran Eŭropon, transpasante grandegajn dezertojn kaj ne iris, almenaŭ en Hinduĉinion, poste en Ĉinion kaj pluen, sed nur en Eŭropon ? Ĉu la fakto de eniro de la hinda lingvo en Eŭropon ne miras, kiam ekzistas aliaj faktoj konfirmantaj la kontraŭon, t.e. ke la eŭropa lingvo estas enirinta ĝis Tibeton, aŭ pli ĝuste, la pelazga dialekto de Dardanio de Balkanio, nuntempa Kosovo.

La Pelazga kaj la Albana

Estas sciite ke la pelazga lingvo plurestis viva ankoraŭ ĉe albanoj, al kiuj, sen iu ajn kialo, sed firme senlogike, la gvidantoj de la grandaj ŝtatoj eŭropaj eĉ en XX jarcento, malgrandigis ĉirkaŭ 40 % de la ties loĝantaro kaj surfaco. Tiel, tiaj eraroj estas kaŭzo ke la albana loĝantaro kaj ties lando postrestis tre malgranda, tiomgrade ke estas malfacile ke ĝuste tiu popolo kreis la loĝantaron de Eŭropo kaj ke ties baza lingvo estis ja la Pelazga (nuntempa Albana) !! Ni ripetas, kiel eblas ke en Hindujo fondiĝu urboj antaŭ ol en Eŭropo ? Ni ne forgesu ke la primitiva hinda urbo fondiĝis 2500 jarojn post la glaciario. Daŭre ni demandas : ĉu tio povus esti fondita de hindoj mem, aŭ kunlabore kun ĵus alvenintaj eŭropanoj, post kiam tiuj lastaj estis konstruintaj ŝtonajn murojn, miljaroj antaŭ la hindoj ?

Estas ja tiuj ĉi kaŭzoj, kiuj pripensigas vin, ke la hinda lingvo ne estas importita en Eŭropon, sed kontraŭe tiu lasta estas importita en Hindujojn. Aristidh Kola, en sia libro « La Lingvo de Dioj » paĝo 195, (albana eldono) montras ke la Granda Aleksandro (el Granda Makedonio, hodiaŭ ie proksime de la centro de Albanio) estis la tria invadinto de Hindujo, kiel sin esprimis mem la hindaj pastroj. La unua estis Dioniso, la dua estis Herkulo (albane-ferulo) kaj la tria estis Aleksandro. Ankoraŭ plia kialo : la hinda religio disvastiĝis ne nur en Hindujo, sed ankaŭ en Hinduĉinion ĝis al la fora Ĉinio, sed neniom en Eŭropon. Kial do ? Ĉar la kulturo de Eŭropo estis pli evoluinta ol tiu de Hindujo kaj la kredo je Dioj estis pli malnova en Eŭropo, tial estis malebla

ke eniru la hinda kredo, nepereigante la lokan kredon. La pratempaj grekoj, post kiam ili establiĝis sur la pelazgaj teroj, montras pri la kvalitoj de lokanoj, kiuj foriris dum longaj tempoperiodoj de sia lando kaj denove revenis tien. Pro tio pelazgojn ili nomis « Lelegoj » (cikonioj). Pelazgoj estis al kutimiĝintaj ekde pratempo ekiri por malkovri novajn landojn, sed ankaŭ pro komerco en foraj landoj. La pratempaj popoloj estas profitintaj de la pratempa pelazga kulturo kaj estas lernintaj ties parolmanieron. Pelazgoj, post kiam ili iris en Hindujon, komercis kun la lokanoj kaj revenis hejmen. Verŝajne, kelkiu el ili estas perdinta kaj plurestis tie, fondis novan familion kaj pluloĝis eterne tie. Aliaj, ĉar estis irintaj tro fore, timante ke ili povus perdi la vojon kaj tiel ne sukcesus reveni hejmen, ne tro foriris, tial la pelazga lingvo haltis ĝis Hindujo, ne plu foren. Ni ne forgesu ke en tiuj foraj tempoj, ne ekzistis pavimitaj vojoj, sed nur ŝarĝobestaj vojoj, kiuj kiam la arbaraj arbustoj kreskiĝis rapide, povus fermiĝi kaj la homoj tiel perdis la ligojn kun siaj propraj proksimuloj. Tial la reveno estis tre grava por la kontinuiĝo de la vivo mem.

La faktoj montras ke la parolado startis en eŭropaj grotoj (Sudokcidenta Balkanio) kaj estas radiinta en ĉiujn ĉirkaŭajn areojn. Ĝi, poste, disvastiĝis en Nordan Afrikon, samkiel en Hindujon. La itala esploristo Karapadjo, insistas ke la lingvo de la pratempa Egiptio estas ja tiu de eŭropa Pelazgio. Li, eĉ ties hieroglifojn, eksplikas nur per la pelazga lingvo kaj nuntempa albana. Li eĉ la nomon de la Dio Thot, kiu ĉiam donis konsilojn, trovas en la nuntempa albana kaj aldonas ke tio ne povas esti komprenata per iu ajn alia lingvo. (Thot estas la tria persona formo de la vorto Them= diras). Tiu esploristo, baziĝante sur la nuntempa albana, sukcesis trovi ankaŭ la signifon de multaj vortoj de la pratempa Egiptio. En ties studo ni trovas ankaŭ la plendon de egiptoj, ke ties vera lingvo, ne plu uzatas en Egiptio, sed oni entrudis tra religio la araban. La samon oni povas pensi ankaŭ pri la lingvo de ŝumeroj, kvankam ankoraŭ mi ne havis eblecon trovi studon rilate ĝin.

La lingvo disvastigita tra la tuta baseno de Mediteraneo kaj Nigra Maro estis ja la Pelazga. Tion pruvas plej bone la pelazgaj konstruaĵoj, en preskaŭ la tuta norda Mediteraneo, sed eble ankaŭ en tiu de Nigra Maro. Ili estas postrestintaj ĝis niaj tagoj, tie kie troviĝas la rokoj, taŭgaj por krei la gigandajn grotojn. En tiuj lokoj la pelazga lingvo eniris pura, post kiam estis establiĝintaj la alvenintaj pelazgoj el Balkanio. La nova popolo, je alta inteligenteco, estis pliigata rapidmaniere. Tion asertas malrekte ankaŭ la franco Ĵan Klod Faverial en sia libro « La (plej)malnova historio de Albanio » paĝo 44 (albana eldono)..

Kial tiom multe da lingvaĵoj en Eŭropo ?

Kiel oni eksplikas ke hodiaŭ Eŭropo posedas grandan kvanton da lingvaĵoj, nekompreneblaj unu de la alia ?

La respondo estas simpla : Se vi iros en diversajn regionojn, vi renkontos multajn homojn, parolantajn dialektojn. La pliaĝuloj malfacile komprenas la aliajn dialektojn. La kunfandiĝo de la dialektoj, ene de la lando, estas ebeniginta la regionajn diferencojn, kiuj igis la homojn interkompreniĝi malfacile.

Ni ne forgesu ke ne nur la lernejo, sed ankaŭ la moviĝoj, la oficiala preso, ĵurnaloj, libroj, radio, televizio ka estas influantaj ĉiam pli por transpasi la dialektaĵojn. Tamen, du maljunuloj el diversaj regionoj, de la sama lando, malfacile komprenas unu la alian. Tio validas eĉ por unu malgranda lando kia ja estas Albanio. Kion vi dirus pri aliaj pli grandaj landoj kiel la rusa Siberio, kie estis disvolviĝinta la slava lingvo ? Eŭropo tiujn ĉi problemojn estas solvinta du jarcentojn antaŭe. Tiel la oficiala lingvo estas alproksimiginta la regionajn lingvojn por formi la komunan dialekton. La oficiala dialekto (lingvo) estas kreita surbaze de la dialekto kiu estas influinta plejmulte en la disvolviĝado de tiu regiono (lando). Tiu ĉi dialekto, ni diru tiu de la

centra Germanio, kun tiu de la centro de Francio situantaj for unu de la alia, certe estas kreintaj la oficialajn lingvojn tute diversaj kaj tute nekompreneblaj por la aliuloj. La novaj lingvoj daŭre disvolviĝas en tiaj dimensioj, ke mem ties kreintoj, se ili revenus en la vivon, estus komprenantaj tre malfacile tion post du jarcentoj da vivo.

Ĉu eblas trovi la radikojn de tiuj lingvoj? Ankoraŭ, malbonŝance, en la libroj kaj sciencaj tekstoj daŭre oni skribas pri antaŭeninta lingvo « hindo-eŭropeca », kreita antaŭ 4-5 miljaroj, kiam cetere estas jam dokumentita ke la lingvo en pratempa Egiptio estas skribita antaŭ 7000 jaroj, t.e. la pelazga kaj ne « hindo-eŭropeca ». Mem la sciencistoj ne certas ĉu la lingvo de Eŭropo estas alveninta el Hindujo, aŭ la lingvo de Hindujo estas naskita de tiu eŭropeca. Ili eĉ, de fojo al fojo, pro fakto ke ne estas mem konvinkitaj pro termino kreita mense kaj ne el la vero, transpasas ankaŭ al tezo pri la tiel nomata germana-eŭropeca, ĉar hodiaŭ Germanio estas la plej potenca ŝtato de Eŭropo. Se San Marino estus la plej potenca ŝtato de Eŭropo oni povus paroli ankaŭ pri sanmarino-eŭropeca lingvo !!! Tio okazas pro fakto de la eŭropaj sciencistoj volas, je ĉiu kondiĉo, trovi solvon ne havigante al si la ŝlosilon. Estas multaj esploristoj, kiuj tute hazarde kaj sendepende, trovas tiun ŝlosilon, sed ne iras pluen, por uzi ĝin je celo al malkovro de la kaŝitaĵo. Post kiam ili eldiras ke la Pelazga estas lingvo « proto-hindo-eŭropeca », kvazaŭ ili timas eldiri ion pli, ne dezirante disputi kun la aliaj, tial ili kontentiĝas je tiom.

La lingvo de eŭropaj montaranoj

Antaŭ du jarcentoj, la landoj de Eŭropo, estas farintaj la nepardoneblan eraron de la « purismo » (Purigado) demetante el sia leksiko ĉiujn pelazgajn vortojn, aŭ kiel ili nomiĝis tiam, « iliraj ». Sed ekzistas ankaŭ esploristoj kiuj grave kritikis la malpermeson de la parolado en la Pelazga fare de eŭropecaj montaranoj. La « puritanoj » ne profundigis en la eksplikado kial do en la montoj de Eŭropo troviĝis ĉi tiuj montaranoj, parolantaj ilire (vi povas diri eĉ albane, estas la sama). De kie venis ili? Ili estis pratempaj lokaj loĝantoj, alvenintaj tien, kiam degeliĝis la glaciarioj kaj la tero estis malplenigita de homoj de Kromanjono, por ekformi ilian komunumon novan. Ĉar ili troviĝis proksime de la centro ili estis ligitaj al la pelazga kulturo, kiu estis atinginta tre altajn kulturajn pintojn. Por eklerni de tiu kulturo, ni konsilas legi la reprezentanton de Pelazgio, Diinan Homeron, kiu staras giganta kontraŭ la plej granduloj de la mondo. Ni devas agnoski ke ju pli malproksime de la centro de Pelazgio, de Okcidenta kaj Suda Balkanio kaj Malgranda Azio ni estu, des pli malforte atingas nin la ondoj de tiu majesta kulturo. En la tempo kiam ĝi disvolviĝadis en la tuta Eŭropo, eĉ kvankam malfrue, ĝi atingis ankaŭ la plej forajn ekstremojn kaj Pelazgio evoluis kontinue. Sed kiam en ĝi aperis la unua invadinto, kiu poste nomiĝis « greko », la pelazga kulturo ege fragiliĝis, trafiĝis de nekuraĉebla frapo.

Ni ekspliku kial la albana lingvo parolatis en la montoj de Eŭropo, antaŭ la unueciĝo de la lingvo ene de iu provinco, kiu ekde tiu tempo nomiĝus ŝtato? Se tie estis establita antaŭe pelazgoj, kial do tiu lingvo ne parolatis ankaŭ en la kamparo? La kialo estas simpla. Samtiel pelazgoj de la nuntempa Grekio, ili kaptiĝis surprize, tie okazis ankaŭ en la areoj, kiam alvenis aliaj popoloj. La alvenintoj estis organizitaj kaj konsistigis ĉiam homan plimulton, pro tio ili venkis la batalojn kontraŭ la neorganizitaj lokanoj, okupante ĉiam pli da pelazgaj teroj. La lokanoj militis per malmultaj fortoj kontraŭ la alvenintojn. Estis ja tiu la kaŭzo de la malvenko ilia kaj de la malpliigo de ties nombro.

Parto el ili, por savi la vivon de siaj familioj, eble, ankaŭ esperante je pli bonaj cirkostancoj por repreni siajn terojn, foriris al la montoj kaj komencis tie novan vivon, for de la sangumaj barbarecoj de la okupintoj. Dum la okupantoj estis kontentaj je riĉa vivo en la kamparo aŭ ĉar en la malvastaj montaj gorĝoj estis malfacile venki je egalaj fortoj, ne trafite de grandaj perdoj,

rezonis kiel plej bone pluresti en la kamparo kaj ne grimpi al la montoj. Estas ja tiuj ĉi la kaŭzoj, ke inter ili ekzistis ia amnistio armita, ĝis kiam la armiloj eluziĝis. Dum la plej militema parto de la loka loĝantaro grimpis al la montoj por sin defendi de alvenintoj, la cetera parto, tiu plej kulturema, kaj same pli pacema, daŭre restis en la kamparo, kune kun la okupintoj, enpace kunvivante. Estas rezonebla pensi ke la lokanoj, estante pli proksime al la centro de Pelazgio, ricevis pli da novaj donitaĵoj kaj estis pli evoluintaj ol la alvenintoj. Sed ankaŭ la alvenintoj, apartenis al la pelazga loĝantaro, disvolviĝinta en la foraj regionoj. La ligoj kun la centro de Pelazgio, ĉe la alvenintoj, estis tre malfortaj, tiel ankaŭ ties disvolviĝo, estas irinta en diversajn direktojn, ol tiu de la lokanoj kaj kompreneble ili estis malpli kulturemaj. La diferencoj en la lingvo ĉe ili, en tiu fazo, estis notindaj. Tial ekzistis malkoincidoj, ĝis tiu grado ke ili konsideris sin tute diversa. Germana esploristo, ne havante kompletan sciaron, antaŭ du jarcentoj konkludis erare ke en la germana estas enirintaj multaj iliraj vortoj, post kiam iliroj estas okupintaj Germanion, en pratempo. Sed li ne diras en kiu tempo kaj kie. Kompreneble, ĉiuj liaj studoj baziĝas sur supozoj. Estas akcentinde ke Germanio, kiel nacion, estas kreita en la baseno de la rivero Volga, antaŭ ol ili translokiĝis perforte de slavo, ekokupintaj ties terojn. La restintaj germanoj senpatrie establiĝis en la teroj kie ili vivas hodiaŭ ankoraŭ (samkiel en la teroj kiujn la rusoj okupis dum la Dua Mondmilito kaj insistas ne forlasi ilin, kvazaŭ tie formiĝis la Malgranda Rusio). Kompreneble germanoj eniris en la terojn de la alia regiono, kiu daŭre parolis la pelazgan, pli proksime al la centro. Estas sciite ke tiu popolo ne parolis la Pelazgan tiom pure kiom la albanoj, kiuj estas en la centro de Pelazgio, kvankam ankaŭ la nuntempa albana lingvo estas evoluinta plu. Tamen la montaranoj konservis sian lingvon, ĝis kiam la « purismo » kiu havis kiel sian devon purigi la lingvon, malpermesis al ili paroli ilire por eklerni poste la lingvon de la okupanto (tiutempe la armiloj estis kovritaj de la pulvoro). Kvankam la « purismo » malaperigis multajn pratempajn iliraj vortojn, ankoraŭ postrestis ties spuroj. Tio troveblas facilmaniere de esploristoj, kie ajn ili iras en tiuj montoj. Se vi restos en la regiono de Lizenŝtajn de Aŭstrujo, vi trovos la turismecan vilaĝon je la nomo « Maria Lugao », sur bela valo. Kiam mi diris al mia amiko ke albane tiu nomo sonis « Maria de la valo » li jesigis min kaj eldiris ke tiuj homoj estas ja iliroj sed « integritaj al la aŭstria vivo ». Kaj li aldonis ke ankaŭ li mem estas naskiĝinta « 70 km for de Maria Lugao » kaj estas iliro. Dum alia amiko maljuna, el la ĉirkaŭaĵoj de Salzburgo diris al mi ke lia nepino havis hararon je koloro ruĝeta, montranta je ŝia ilira origino.

Ankaŭ nuntempa germana lingvo, kvankam la « purismo » demetis de ĝi multajn ilirajn vortojn (devenanantaj ekde la tempo kiam en historio ni nomiĝis pelazgoj) ankoraŭ ĝi havas senfinan nombron de vortoj pelazgaj, kies signifoj oni povas ellerni helpe de la albana lingvo. Leginte studlaboraĵon de bona konanto de la germana, mi surpriziĝis de multaj germanaj vortoj, luitaj de la albana, trovitaj en ĝi, sen kiuj la germana lingvo malriĉiĝus pli. Tio pruvas ke la germana komenciĝis de la pelazga. Ne nur en la lingvistiko, sed ankaŭ en la scienco, Pelazgio estas doninta multon. Tie la vortoj hekur, mulli, samkiel la teknologioj por ties produktado kaj kosntruado devenas ekde la tempo de Pelazgio.

Ili estas enirintaj en eŭropecan lingvon, tamen, por kompreni ties originon, oni devas scii nepre la albanan lingvon. Tian estimadon jam faris profesoro de hortikulturo (kulturo de legomoj) Dastalovski el Plovdivo (Bulgario), je la mezo de XX jarcento, kiam multaj legomnomojn li eksplikas per la albana lingvo. Ĉiuj ĉi tiuj faktoj indikas pri la granda evoluo atingita de Pelazgio kaj kiom multe ĝi estas doninta por lernigi eŭropanojn. Same ĝi montras kiom granda estis ja la areo kie etendiĝis la loĝantaro parolanta tiun lingvon en pratempo.

Al ĉiu albano, kiam li eklernas la anglan, ofte ŝajnas ke en ĝi troveblas multaj albanaj vortoj. Tio estas tiel ĉar la angla enhavas multajn neŝanĝitajn kvantoj da vortoj ekde la tempo de Pelazgio. Pri tion ni ne bezonas longe paroli ĉar la usona esploristo Edvin Jak (Edwin Jack) estas pruvinta ke antaŭ 4000 jaroj angloj kaj galoj (nunaj francoj) estas parolintaj albane.

Ankaŭ en la slava lingvo, kvankam slavoj vivis en malvarma fora Siberio, kie la influo estis malforta, oni rimarkas la elementojn de la pelazga lingvo. La ekonomiaj interesoj rilate ilin, pro troa malproksimeco estis malmultaj, tamen ili estas akirintaj la bazan lingvon ne de Azio, sed de Eŭropo. Ankaŭ la portretoj ege similas al tiuj eŭropaj, pli ol al tiuj aziaj. Tio pripensigas nin ke ili estas posteuloj de pelazgoj. Sed, estante pli izolitaj pro malvarmo kaj malproksimeco, la ligoj okazis nur malofte, tial ilia lingvo estas disvolviĝinta en aliaj kondiĉoj. Tamen ankaŭ en la slava lingvo troveblas vortoj, indikantaj ilian pelazgan devenon. Ni prenu la vorton « mal » (monto). Slavo evoluiĝis en Siberio kie estas larĝaj kampoj kaj ne montoj. Tial ili ne ricevis tiun vorton, sed anstataŭigis ĝin per la pelazga vorto « gur » (ŝtono) kiu en la pluralo fariĝas « gura ». Tiun vorton slavo uzis por montri altan lokon, kie pro la erozio de la tertavolo, la ŝtonoj aperas sur la surfaco. Slavo estas transformintaj « u » al « o » kaj diras ne « gura » sed « gora ». La vorton « malësor » (montarano) ili uzas kiel « goran ». Se vi faros studon certe vi trovos tie senfinon da vortoj, samkiel en la germana, angla, itala aŭ franca ka.

La bonoj de komuna lingvo eŭropeca

La profundaj studoj rezultigos al la rezonebla konkludo ke du jarcentoj antaŭe, la esprimaĵo panilirismo, uzata de esploristoj tiamtempaj, ne aperis hazarde, sed kiel logikan konkludon de iliaj studoj. Dum la plimulto de esploristoj venis al la konkludo reala, kontraŭe, la cetero, subtenataj ankaŭ de la tiutempaj regantoj timis pro tia konkludo kaj anstataŭe vidi pli foren, en la komunan estonton de ĉi tiuj popoloj, filoj de ilirismo (pelazgismo aŭ albanismo) kaj pensi por proksimiĝi, ili danke al tiaj regionismaj vidpunktoj faris erarajn agojn. Ili « purigis » sian vortaron de « panilirismo ». La ilira vortaro en la tuta Eŭropo, proksimigus la eŭropanojn kaj ne disigus ilin en regionismoj kaj ties lingvaĵoj-dialektoj. Tiu eraro sekvigis la fondiĝon de ŝtatoj-provincoj kiuj ne interkompreniĝis unu kun la alia. Tiun eraron jam estas sentinta ĉiu loĝanto de Eŭropo en la provincoj (Anglujo, Francio, Germanio, Italio, Hispanio) en ekonomio, politiko, kulturo, scienco, ktp. Se ili kreus ununuran lingvon, la pelazgan, eble la popoloj ne spertus la teruraĵojn de la Unua kaj Dua Mondmilitoj.

Nun Eŭropo klopodas proksimigi la regionojn, kiuj en nuntempaj nocioj nomiĝas nacioj, por fondi Unuiĝintan Eŭropon, sed sen ties patriron, Albanion. Do, oni postulas solvi la erarojn de la pasinteco per disigita stato kaj per mezepokaj pensmanieroj, ankoraŭ regantaj hodiaŭ, kiuj multekostas al eŭropaj popoloj, havantaj same regionismaj pensmanierojn. Ĉi lastajn ducent jarojn estas notitaj atingoj eĉ grandaj sed ankaŭ malkontento. Malkonsentoj naskiĝas pro fakto ke la loĝantoj de la regionoj pli malgrandaj ne plu fidis al tiuj grandaj, ĉar ili estas enviciĝintaj ne kiel samsangaj fratoj kiel ili ja estas, sed kiel « malgrandaj ekonomiojn » kaj « potencaj ekonomioj ». Estas ja sciite ke pli potencaj profitas pli ol malpli potencaj.

Kio okazus se la eŭropa popolo returniĝis al sia origina lingvo? Unue, posedante la saman lingvon, kiel tio estis en pratempo, ili pli respektus unu la alian, kaj kien ajn ili irus, ili sentus sin kiel en sia patrio. Due, parolante la saman lingvon, ili komprenus tute bone unu la alian kaj ne naskiĝus miskomprenaĵoj kaj tensioj. Trie, ili eklernus pli bone ĉion akirita en iu regiono por utiligu ĝin favore al la disvolviĝo. Tiuj ĉi kaj aliaj profitoj alportus siajn bonojn al la progreso, preskaŭ la sama, en la tuta nuntempa Eŭropo, kaj ties kulturo estus pli potenca ol aktuale. Ankaŭ la sciencaj malkovroj estus akirontaj pli altan gradon. Survoje al la disvolviĝo estas faritaj multaj

pezaj eraroj, kiuj povus esti flankenlasigitaj ĝistempem, se sin okupus per tiuj pli da homoj. Tiel la povreco ne estus frapinta Eŭropon nek iun alian landon. Ankaŭ por la bonaj kaj kapablaj homoj, estus pli facile gvidi la mondon, por ne lasu ĝin fali en la manojn de kanajlaj regionismaj politikistoj.

Tiamaniere estiĝus komuna monda lingvo kaj la homoj estus unuiĝintaj kaj feliĉaj.

Ĉu estas malfrue por eliri el la mezepokaj opinioj kaj korekti la erarojn? Jam pasis longa tempo kaj reveno al la pasinteco estas malfacila, sed ne malebla. Por tion atingi ne devas liberigi nin disde la regionismaj pensoj kaj labori por la komuna estonto. Kvankam la homo de Eŭropo hodiaŭ estas atinginta ian emancipiĝon, tamen li ankoraŭ portas plurajn regionismaj pensojn, kiuj ne lasas lin sin liberigi de tiuj nomataj nacioj, tial estas tre malfacile por li agnoski la erarojn kaj reveni al la vera vojo. Krome li devas elspezi multe da energio, kvankam la perdita energio alportos nekalkuleblajn profitojn estonte. Sed, se oni transpasas tiujn ĉi erarojn vole kaj malproksimvide, la estonataj generacioj benos ilin, ĉar tiel ili ne bezonus surŝultri la kulpaĵojn de la pasintaj jarcentoj, kulpaĵoj kiuj estas plidikiĝintaj kontinue. Tiamaniere malfermiĝos pli larĝaj eblecoj por la rapidpaŝa disvolviĝo de la homo de Eŭropo kaj de la homaro ĝenerale.

Enesperantigis Bardhyl Selimi, 22an de oktobro 2005